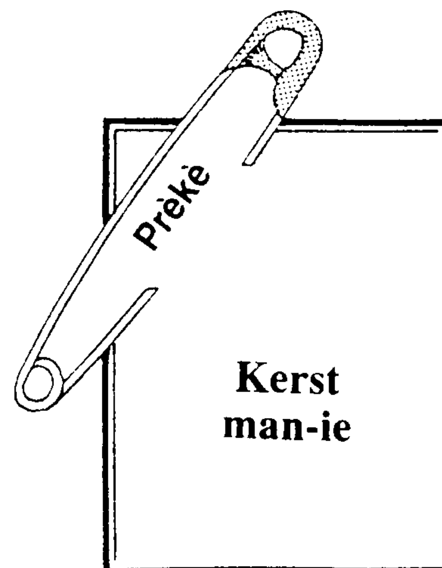
VANDAAG

KRABBé ...steeds abstracter...

108STE JAARGANG — NO.: 297 MAANDAG 23 DECEMBER 1991

AMIGOE

Kerst man-ie

Aanvaardbaar als premier

■*PORT AU PRINCE - De 51-jarige Rene Theodore die het hoofd is van de Haitiaanse beweging voor verzoening blijkt aanvaardbaar als nieuwe premier voor de zittende regering die door het leger gesteund wordt en voor gekozen president Jean Bertrand Aristide. Deze foto werd genomen toen Theodore op weg was naar de OAS-missie in de Haitiaanse hoofdstad die bemiddelt tussen regering en Aristide.*

GORBATSJOV BLIJFT IN POLITIEK
Westen reageert voorzichtig positief
Jeltsin: 'Gemenebest is geen nieuwe staat'

MOSKOU/ALMA ATA - De Unie van socialistische Sovjetrepublieken USSR - die bijna zeventig jaar een wereldmacht was - bestaat niet meer. De presidenten van elf vroegere Sovjetrepublieken liquideerden haar zaterdag in de Kazachstaanse hoofdstad Alma Ata en richtten het nieuwe gemenebest van onafhankelijke staten op. De Westerse wereld heeft zich in haar reacties tevreden, maar voorzichtig uitgelaten over de nieuwe statenbond.

Met het politieke einde van de Sovjetunie lijkt er ook een eind te zijn gekomen aan de functie van Sovjetpresident Michail Gorbatsjov. Hij liet in een interview met de Amerikaanse televisie zondag echter weten dat hij niet van plan is de politiek te verlaten.

In een overeenkomst verzekerden de republieken dat het uiteindelijke besluit over de eventuele inzet van kernwapens door de Russische president genomen zal worden. De parlementen van de vier "kernwapenrepublieken" (Rusland, Wit-Rusland, Kazachstan en de Oekraine) zullen het Sovjet-Amerikaanse START-verdrag over de vermindering van strategische kernwapens ratificeren.

De Russische president Boris Jeltsin verklaarde na de bijeenkomst: "Dit is een historische gebeurtenis. Het hoofdbeginsel van de overeenkomst is de onafhankelijkheid van iedere staat". Tot de nieuwe gemenebest behoren alle Sovjetrepublieken min één: Rusland, Wit-Rusland, Oekraine, Azerbajdzjan, Armenie, Moldavie, Kirgizie, Oezbekistan, T dzjikistan, Toerkmenie en Kazachstan. Alleen Georgie, dat als waarnemer in Alma Ata aanwezig was, werd geen lid. In deze republiek is de oppositie massaal in opstand gekomen tegen de zittende regering.

GEEN STAAT

De Oekrainse president Leonid Kravtsjoek en Jeltsin betoogden eensgezind dat "de nieuwe gemenebest geen staat" is. Zij heeft "geen centrum, geen voorschriften". De elf presidenten maakten een eind aan het staatsburgerschap van de Sovjetunie, maar "er komt geen burgerschap van het gemenebest", aldus Jelstin. Kravtsjoek verduidelijkte dat "elke staat een oplossing zal vinden die spoort met zijn wetgeving. Voor ons in de Oekraine is een dubbele nationaliteit mogelijk".

In het gemenebest is het hoogste coordinerende orgaan de raad van staatshoofden (presidenten), die twee maal per jaar bijelkaar komt. Het voorzitterschap van de raad rouleert. Daarnaast zullen ook de regeringsleiders en de vakministers, -van onder meer Buitenlandse zaken, Defensie en Economische zaken-, regelmatig vergaderen. De presidenten komen op 30 december in Minsk weer bij elkaar om over de commandostructuur van de verenigde strategische strijdkrachten te beslissen.

NAAR VN

Rusland neemt de plaats van de SU in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, de VN en in alle andere internationale organisaties over, zo besloot het gemenebest. Wit-Rusland, Rusland en de Oekraine, die al zitting hebben in de VN, zullen de andere republieken steunen bij hun verzoeken om volwaardig lid te worden van internationale organisaties. Tot die tijd behartigen de drie republieken de belangen van de andere leden van het gemenebest.

De Verenigde Staten hebben de vroegere Sovjetrepublieken zaterdag gefeliciteerd met het in Alma Ata ondertekende akkoord. Woordvoerster jody Smith voegde daar echter aan toe dat het nog te vroeg is te spreken over officiele Amerikaanse erkenning. "Wij hopen dat deze overeenkomst een stabiel en vreedzaam klimaat creëert waarin elke republiek hervormingen voor een democratisch bestel en een vrije markt economie kan doorvoeren", aldus Smith.

De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken James Baker temperde het enthousiasme enigszins met de opmerking dat het gemenebest waarschijnlijk geen lang leven beschoren zal zijn, zo schreef de "New York Times". Ook Frankrijk, Zweden en China reageerden voorzichtig op het nieuwe gemenebest. Beijing neemt pas een standpunt in als "de situatie wat duidelijker is".

BEVREDIGEND

Nederland, als voorzitter van de ministerraad van de EG, noemde de oprichting van het gemenebest "bevredigend". Duitsland sprak van een historische beslissing en Groot-Brittannie noemde de gebeurtenissen "bemoedigend". Japan merkte nog op dat het hoopte hiermee "een vreedzame en democratische" evolutie op gang komt in de landen die tot nu toe onder gezag van Moskou stonden.

De VS, Japan en de meeste EG-lidstaten gaven aan dat zij met elkaar overleg willen voeren over de eventuele erkenning van de republieken. De Nederlandse regering merkte op dat de erkenning onder meer afhangt van de criteria die de EG maandag formuleerde, op het gebied van de mensenrechten, de positie van minderheden, de bestaande grenzen, internationale verdragen die de SU is aangegaan en de buitenlandse schuld van de Sovjetunie.

Jeltsin liet na het beraad

Vervolg op pag. 11

Ruil in Midden Oosten

■*WASHINGTON - In het Amerikaanse ziekenhuis in Bayrut begon vanmorgen het onderzoek naar de identiteit van de dode man wiens stoffelijk overschot men heeft aangetroffen langs een weg in Bayrut. Het zou marineluitenant Willam R. Higgins zijn die in februari 1988 werd ontvoerd in Bayrut en die in juli daarna door zijn ontvoerders zou zijn opgehangen.*

Het vrijgeven van zijn stoffelijk overschot is een onderdeel van de gecompliceerde ruil van levende en dode gevangenen tussen Iran-aanhangende Islamitische terreurgroepen en Israel. Deze archieffoto werd door Defensie in Washington vrijgegeven.

(AFP-satellietfoto)

Spanning rond Bosnië-Hercegovina neemt toe
Serven betogen massaal: Vrede

BELGRADO - Duizenden Serviers hebben zondag de grootste anti-oorlogsmanifestatie gehouden sinds zes maanden geleden de gevechten in Kroatie begonnen. Inwoners van de Servische en Joegoslavische hoofdstad Belgrado ontstaken kaarsen in en om de St Marcus kathedraal en negeerden daarmee de afkeuring die de Servische regering had laten horen over de demonstratie. De spanning rond de republiek Bosnie-Hercegovina neemt ondertussen verder toe.

In Belgrado werden ook handtekeningen verzameld onder een petitie waarin het federale leger wordt gevraagd zijn steun te beeindigen aan de Servische milities in Kroatie. De leiders van het "Centrum voor actie tegen de oorlog"deelden in de stad pamfletten uit waarin fel werd tegengesproken dat het leger de strijdende partijen uit elkaar houdt, zoals de officiele uitleg over het optreden van de militairen luidt.

In het weekeinde werd opnieuw de vraag aktueel hoelang Bosnie-Hercegovina zich nog buiten de gevechten kan houden, waar duizenden soldaten van het federale leger zijn gestationeerd. Vrijdag liet de regering van deze republiek weten de EG om erkenning verzocht te hebben. Hierop kondigde de Partij van de Serviers van Bosnie (SDS) zaterdag aan nog voor 13 januari volgend jaar hun eigen republiek in Bosnie te willen, over een oppervlakte dat meer die de helft van het grondgebied bedraagt.

De president van Albanie, Ramiz Alia, drong er vrijdag op aan ook in de door Servie geannexeerde provincie Kosovo VN-troepen te legeren. Deze provincie is praktisch omsingeld door het federale leger en de bevolking is er, in tegenstelling tot die in Kroatie, niet gewapend. Alia deed dit tegenover een hoge functionaris van Buitenlandse zaken in Washington. In Kosovo bestaat negentig procent van de bevolking uit Albanezen. Eerder had de EG om VN-troepen gevraagd voor Bosnie-Hercegovina.

Watersnood in Florida: Negen doden

SAN ANTONIO - Overstromingen, veroorzaakt door zware regenval, in de Amerikaanse staat Florida hebben aan negen mensen het leven gekost. Zo'n 270 mensen werden, tijdelijk, geevacueerd, aldus een woordvoerder van de politie in San Antonio zaterdag. Een langzaam over de staat trekkende storm zorgde voor records aan regen. Op sommige plekken werd sinds woensdag meer dan dertig centimeter gemeten. De negen doden waren voornamelijk kinderen.

Kinderen bij brand omgekomen

LITTLE FALLS - Zes broers en zusjes, tussen een en tien jaar oud, zijn zondagmorgen omgekomen bij een brand in Little Falls, in de Amerikaanse staat New York. Dit hebben de plaatselijke autoriteiten meegedeeld. Volgens de woordvoerder van de politie van het zesduizend inwoners tellende Little Falls is de brand niet aangestoken. De moeder van de omgekomen kinderen, de dertigjarige Sheila McLeod, was niet thuis toen de brand uitbrak. Een jongen van veertien die op de kinderen paste, zei dat hij niets had kunnen doen om de kinderen te redden die op de eerste verdieping sliepen.

Oude DC-3 verongelukt: 26 doden

HEIDELBERG - Bij een vliegtuigongeluk zondag in de buurt van Heidelberg zijn 26 mensen om het leven gekomen en vier gewond geraakt, volgens de laatste definitieve balans van de politie ter plaatse.

Het toestel, een DC-3 uit de Tweede Wereldoorlog, stortte neer tijdens een nostalgische vlucht met een filmploeg aan boord. De oorzaak van het ongeluk, dat in zeer dichte mist gebeurde, staat nog niet vast, aldus politiecommissaris Horst Kretschmer. De politie gaat ervan uit dat er 27 passagiers en drie bemanningsleden aan boord van het vliegtuig waren, maar de lijst van inzittenden is nog niet bevestigd. Zeker is dat er onder hen acteurs, figuranten, cameralieden en technici waren, die een film maakten over de grote dagen van de luchtvaart. "Het is mogelijk dat de cameramensen de piloten gevraagd hebben zeer laag te vliegen voor hun film", verklaarde de commissaris. Het vliegtuig was geboekt door de Duitse filmmaatschappij Cinema concetta. De DC-3 dateerde uit 1942.

VS-gijzelaar jaren geleden vermoord
Ontvoerders: Lichaam Higgins overgedragen

BAYRUT - De vermeende stoffelijke resten van de Amerikaanse gijzelaar William Higgins zijn zondagavond overgedragen aan het mortuarium van het Amerikaanseuniversiteitsziekenhuis in Bayrut. Dat is vernomen in ziekenhuiskringen en bevestigd door een politiewoordvoerder.

Zonder laboratoriumonderzoek is het volgens de zegslieden echter onmogelijk om te zeggen of het hierbij gaat om het stoffelijk overschot van kolonel Higgins, die als lid van de Bestandscommissie van de Verenigde Naties in zuid-Libanon op 16 februari 1987 werd ontvoerd en in augustus 1989 vermoord werd. Het lichaam werd door de politie aangetroffen in een als pro-Iraans bekend staande wijk in zuid-Bayrut. De Shi'itische ontvoerders, die de politie hadden laten weten waar zij het lichaam kon vinden, zouden erbij gezegd hebben dat het ging om de "stoffelijke resten van Higgins".

De speciale afgezant van de VN Giandomenico Picco kwam zaterdag in Damascus aan om overleg te voeren over de overdracht van Higgins' stoffelijk overschot en dat van de Amerikaanse geheim-agent William Buckley en de vrijlating te bepleiten van de laatste Westerse gijzelaars, de Duitsers Thomas Kemptner en Heinrich Strubig.

Tweemaal Kerstvrij

MINSK - Het Kerstfeest zal in Wit-Rusland zowel op de katholieke (25 december) als de orthodoxe datum (7 januari) worden gevierd.

Het parlement van de Witrussische staat heeft besloten dat voortaan beide dagen een officiele feestdag zijn. Voor de nieuwe vrije dag moest de herdenking van de Oktoberrevolutie echter wijken. Wit-Rusland, tussen de Rooms-katholieke landen Polen en Litouwen aan de ene kant en het Russisch-orthodoxe Rusland aan de andere kant, heeft in de loop der eeuwen van beide kanten invloed ondervonden. Zowel de RK als de Russisch-orthodoxe kerk heeft een grote aanhang in deze republiek.

■*ALMA ATA - De plaats waar indertijd het ene na het andere schaatsrecord sneuvelde, Alma Ata, heeft geschiedenis geschreven als plaats waar het nieuwe gemenebest werd opgericht dat elf voormalige Sovjet-republieken omvat. Een van de hoofdrolspelers bij de afgang van de Sovjetunie en de intrede van het nieuwe gemenebest was Boris Jeltsin (tweede van rechts), hier gefotografeerd op de luchthaven van Alma Ata samen met de president van Kazachstan Noersoeltan Nazarbajev (tweede van links).*

(AFP-satellietfoto)

Jeltsin in Kremlin in overleg met Gorbatsjov

MOSKOU - Sovjetpresident Michail Gorbatsjov en de president van de Russische federatie Boris Jeltsin zijn vanmorgen in Moskou in het Kremlin een gesprek begonnen. Dat heeft de persdienst van Gorbatsjov bekendgemaakt.

Er werden verder geen details gegeven. Het persbureau Interfax meldt dat de twee kamers van het parlement van de Sovjetunie, de Opperste Sovjet, woensdag voor een laatste zitting bijeen zullen komen. Naar verwachting zal de Opperste Sovjet zich, nu de SU feitelijk verdwenen is met het akkoord van Alma Ata, officieel opheffen.

Gorbatsjov heeft tijdens een interview maandag op de Italiaanse radio gezegd niet te geloven in het nieuw gevormde gemenebest van onafhankelijke Euraziatische staten waaraan wordt deelgenomen door elf voormalige Sovjet-republieken. "ik geloof niet dat het zal overleven. Er zal onvoldoende coordinatie zijn binnen het nieuwe samenwerkingsverband. En juist aan het normaal functioneren van instellingen is op het ogenblik dringend behoefte", aldus Gorbatsjov. Hij zei echter geen actieve oppositie tegen het gemenebest te zullen voeren, omdat dat de situatie alleen maar zou verslechteren.

Bonn erkent Kroatie en Slovenië

BONN - Duitsland heeft Slovenie en Kroatie officieel erkend. President Richard von Weizsacker heeft de erkenningsoorkonden getekend van de twee republieken die zich van Belgrado hebben afgescheiden.

Duitsland zal half januari de diplomatieke betrekkingen met de twee republieken aangaan. Het ministerie van Buitenlandse zaken zei in een verklaring dat Slovenie en Kroatie aan de voorwaarden voor erkenning voldoen die de Europese Gemeenschap heeft opgesteld. Deze voorwaarden behelzen een democratisch bestuur en het respecteren van de rechten van minderheden en stabiele grenzen.

Liever vergaderd in Europa of eigen regio
Israël naar vervolg-MO-conferentie in VS

JERUZALEM - Israel heeft aangekondigd dat het bereid is de vredesbesprekingen over het Midden-Oosten, die op 7 januari hervat worden, voort te zetten in Washington. Dat heeft de Israelische minister van Transport, Moshe Katvaz, zondag gezegd.

Hij voegde er wel aan toe dat Israel hoopt dat toekomstige onderhandelingen dichter bij huis gehouden worden, bij voorkeur in het Midden-Oosten. "Helaas verwerpt de Arabische kant onze voorstellen in deze en wij hopen dat wij er tijdens de tweede bijeenkomst in Washington in zullen slagen de Arabieren ervan te overtuigen efficienter te zijn. Het is beter in het Midden-Oosten of zelfs in Europa te vergaderen", zo zei Katvaz na het wekelijks kabinetsberaad tegen verslaggevers.

De bilaterale besprekingen tussen Israel en Syrie, Israel en Libanon en Israel en de Jordaans-Palestijnse delegatie werden vorige week in Washington opgeschort. Zij worden op 7 januari hervat.

Verhoging winstbelasting voor einde jaar in Staten

WILLEMSTAD — Vanmorgen heeft de Centrale Commissie van de Staten vergaderd. Op de agenda stond het ontwerp tot wijziging van de Landsverordening winstbelasting. Volgens substituut-griffier van de Staten mr. F. Hanze gaat het om een voorstel tot verhoging van de winstbelasting met 5 procent en zal het voorstel aanstaande zaterdag in een speciale zitting van de Staten ter tafel komen. Het ziet ernaar uit dat nog juist voor de jaarwisseling op de valreep een omstreden onderwerp ter goedkeuring aan de Staten wordt voorgelegd.

Vooral de Kamer van Koophandel en de Vereniging Bedrijfsleven Curaçao hebben zich fel uitgelaten over deze voorgestelde verhoging. Zij vrezen dat een verhoging van de winstbelasting een averechts effect zal hebben op de Curaçaose economie. Hoewel zij het begrijpelijk vinden dat de overheid naar middelen zoekt om haar begrotingstekort te dekken, vinden zij het ontoelaatbaar dat het bedrijfsleven extra wordt belast. De prille opleving van de economie wordt hierdoor in gevaar gebracht, menen zij. Verhoging van de winstbelasting betekent immers dat Curaçao minder aantrekkelijk wordt voor investeerders, zo schreven zij onlangs in een persbericht.

Met de verhoging van 5 procent streeft de overheid naar een meeropbrengst uit de winstbelasting van 9.7 miljoen gulden. Welk deel hiervan bestemd is voor landsdoeleinden en welk deel ten goede komt aan het eilandgebied is nog niet duidelijk, aldus Hanze, daar er nog geen officieel voorstel is gedaan tot wijziging van de verdeelsleutel land/eiland.

De algemene beschouwingen bij de eilandsbegroting 1992 vermelden onder de rubriek 'inkomsten verhogende maatregelen' dat het eilandgebied streeft naar een 'verhoging van de winstbelasting on-shore met 5 procent'. Tussen haakjes wordt opgemerkt dat 7,6 miljoen gulden aan inkomsten over 1993 wordt verwacht.

"Met een verhoging van het tarief met 5 procent van de belastbare winst wordt ernaar gestreefd, om een positieve wisselwerking van de economie op de openbare financiën te bewerkstelligen. Deze verhoging dient in 1991 door de Staten vastgesteld te worden om in 1992 in werking te treden. Deze verhoging zal voor het dienstjaar 1993 zijn invloed hebben", luidt de verklaring in de algemene beschouwingen.

Momenteel bedraagt de belasting over nettowinst tot 40.000 gulden 27 procent. Met een eventuele goedkeuring in de Staten zal dit percentage verhoogd worden tot 32 procent. De Nederlandse Antillen kennen een progressief stelsel van onshore winstbelasting. Het maximale tarief bedraagt 34 procent.

Dankwoord voor schoolhoofden

■ WILLEMSTAD — Vigdis Jonckheer-Mensing heeft onlangs alle schoolhoofden van het R.K. schoolbestuur bedankt voor hun inzet om het onderwijs van het afgelopen jaar zo optimaal mogelijk te hebben begeleid. Het komend jaar staat er veel op het programma van de R.K. scholen, zei zij. Zo zullen de schoolhoofden veel nauwer bij de plannen van het bestuur betrokken gaan worden wat niet alleen gedeelde verantwoordelijkheid, maar ook gedeelde lasten betekent, aldus de voorzitter.

Ook zal in 1992 veel aandacht uitgaan naar het godsdienstonderwijs mede door uitbreiding van het aantal uren. Het bestuur streeft ernaar om het religieus element sterker te benadrukken. "Het komend jaar zal beslist geen makkelijk jaar worden, daar het bezuinigingsmes van de overheid ook in het onderwijs zal gaan snijden. Daar moeten we ons op voorbereiden", aldus Jonckheer-Mensing. Zij staat op de foto temidden van een aantal schoolhoofden.

Echtgenote Leo Chance overleden

WILLEMSTAD/PHILIPSBURG — Vandaag wordt op St. Maarten de echtgenote van ex-minister en momenteel Statenlid voor de SPA, Leo Chance, begraven. Mevrouw Francoisa Chance-Mingo overleed afgelopen vrijdagnacht, na een langdurig ziekbed. Ze is 69 jaar geworden.

In verband met de ter aarde bestelling van de vrouw van parlementariër Chance, zijn verschillende collega-Statenleden naar St. Maarten gereisd, onder hen Don Martina.

Leo Chance heeft jarenlang op Aruba gewoond en verhuisde in 1983 terug naar St. Maarten. Hij heeft een groot aantal keren als minister gezeten in verschillende kabinetten. Na een hechte samenwerking met de DP St. Maarten waarvoor hij vaak als minister werd aangewezen, is Chance een aantal jaren geleden met de partij gebroken. Hij sloot zich niet zo lang geleden aan bij de SPA van Vance James. Voor deze (oppositie-partij) zit hij momenteel in de Staten van de Nederlandse Antillen.

Cholera krijgt op Curaçao geen voet aan de grond

WILLEMSTAD — "Een Colombiaans barkje, onderweg naar Curaçao en Aruba, is in Maracaibo in quarantaine gehouden, omdat ontdekt was, dat een van de opvarenden cholera heeft", zo stond vanmorgen een bericht in een van de Papiamentstalige ochtendbladen. Nog steeds heerst in de Antillen de angst dat de zich verspreidende epidemie zal overwaaien naar 'onze' eilanden. "Onzin", is het commentaar van dr. Joe Eustatia, hoofd van het Landslaboratorium.

"Cholera zal als ziekte nooit voet aan de grond krijgen op Curaçao. Er is geheid kans op dat een Venezolaan of Colombiaan met cholera naar het eiland komt, of dat een Curaçaoënaar tijdens zijn reis de bacterie oploopt, maar verdere besmetting kan alleen voorkomen binnen zeer nauwe familiekring."

Theoretisch zou besmetting mogelijk zijn, "maar theoretisch is het ook mogelijk dat ik omhoog val, wanneer de zwaartekracht even wegvalt", aldus Eustatia. "De kans is echter zo klein, dat er beslist geen reden is voor paniek. In Europa en de Verenigde Staten is de kans op besmetting net zo groot als hier."

Gezien de klimatologische en infrastructurele omstandigheden, is de kans op lokale verspreiding van cholera praktisch nul verteld het hoofd van het Landslab. In Colombia ligt het anders, "daar poepen de mensen als het ware in het water dat ze later weer drinken. Hier hebben we goed gedestilleerd drinkwater."

Ook overdracht van de bacterie via vis is nauwelijks een gevaar. "Wel in landen als Japan, waar men de sushicultuur kent met rauwe visgerechten. Met het koken of bakken van de vis, worden alle bacteriën gedood."

Reizigers krijgen van hem wel het advies om in de landen waar de epidemie heerst, geen ongekookt water te drinken, maar in plaats daarvan gedestilleerd flessewater te consumeren. Met vruchten en bladgroenten moet verder altijd de nodige voorzichtigheid worden betracht: vruchten indien mogelijk, moeten goed geschild worden en bladgroente zéér goed gewassen.

Op Curaçao hebben zich nog geen gevallen van cholera voorgedaan, aldus Eustatia, en als dat zou gebeuren is dat geen ramp, want immers de kans op verdere verspreiding is nihil.

■ WILLEMSTAD — Op initiatief van het personeel van Banco di Caribe heeft er een speelgoedinzamelingsactie plaatsgevonden. De speeltjes werden overhandigd aan de zusters De La Presentación, die de minderdraagkrachtigen in Seru Fortuna een handje helpen. Deze cadeautjes gaan dan ook naar de kindertjes van die buurt.

CDM bereidt zich voor op energietekort Cuba

WILLEMSTAD — De Curaçaose Dok Maatschappij bereidt zich voor op het energietekort, dat Cuba lijkt te gaan lamleggen. General manager mr. G. Schriel constateerde drie weken geleden tijdens zijn bezoek aan de Cubaanse zusterscheepswerf nog geen problemen met de energievoorziening, maar zei wel dat er rekening gehouden wordt met mogelijke tekorten. "We zijn bezig met het installeren van eigen generatoren. Mocht de olietoevoer naar de werf in Casablanca stagneren dan zullen we zelf het tekort aanvullen door bij voorbeeld olie naar Cuba te transporteren."

Het olietekort in Cuba heeft als gevolg van de stopzetting van leveranties uit de Sovjet Unie rampzalige vormen aangenomen. De regering kondigde afgelopen vrijdag aan dat de broekriem nog een extra gaatje moet worden aangehaald. Drastische maatregelen zijn afgekondigd om het energieverbruik aan banden te leggen. Zo gelden beperkingen voor straatverlichting, televisieuitzendingen en openbaar vervoer. In de overheidsgebouwen mag de airconditioning niet meer gebruikt worden en gezinnen kregen te horen dat maandelijks hooguit driehonderd kilowattuur stroom verbruikt mag worden.

Dok-manager Schriel verwacht niet dat de Cubaanse regering haar deviezengenerende sectoren zal verplichten tot een vermindering van het energieverbruik. "Ik denk dat de hotels en de scheepswerf met rust gelaten worden." Cuba is zich de afgelopen jaren steeds sterker bewust geworden van de noodzaak om harde dollars binnen te halen. Er wordt momenteel alles aan gedaan om de toeristenindustrie uit te bouwen, aldus Schriel. Hij verwacht dan ook dat zowel de hotels als de scheepswerf, die eveneens een fikse bron van inkomsten voor het socialistische eiland betekent, voorrang zullen krijgen bij toelevering van energie.

Hoewel hij drie weken geleden tijdens een bezoek aan Castro's eiland nog niets bemerkte van het energieprobleem houdt de Dokmaatschappij, die onlangs een joint-venture aanging met de Cubaanse scheepswerf Asymex te Casablanca, wel degelijk rekening met mogelijke energieproblemen. Zo wordt er gewerkt aan het installeren van eigen generatoren en bereidt men zich voor op een eventueel olietransport naar het droogdok gelegde eiland.

Momenteel zijn een financieel en een commercieel manager van de CDM Curaçao ter plaatse om de daadwerkelijke joint-venture, die per 1 januari 1992 gestalte krijgt, voor te bereiden, aldus de general manager.

Cuba beschikt over een nationale vloot van ruim honderd schepen. De afgelopen jaren werden al talloze Cubaanse schepen in de Curaçaose dokken gerepareerd. Ook nu liggen er een aantal te wachten op reparatie, aldus Schriel. Voor het komend jaar verwacht hij een toename van de winst. "Daar reken ik wel op. Het aantal te repareren schepen zal toenemen dankzij het samengaan met Asymex."

DOLLARS

Problemen met het betalen van de rekeningen door de scheepeigenaren verwacht hij niet. "Zij verdienen dollars doordat zij veelvuldig buitenlandse transporten verzorgen. Als er al ergens geld wordt verdiend in Cuba dan is het in het scheepsvervoer." Overigens varen niet alle schepen van de Cubaanse vloot onder de socialistische vlag, weet hij.

De werf in Casablanca is goed geoutilleerd en er is personeel in overvloed. Waar het echter nog aan mankeert is een mentaliteit van efficiëntie. "We moeten de Cubanen leren dat er winst gemaakt moet worden en dat dat kan door snel en efficiënt te werken."

Het communisme heeft er langzamerhand plaats gemaakt voor socialisme. De Cubanen realiseren zich volgens Schriel heel goed dat er geld verdiend moet worden. "Dat ondervinden ze aan den lijve door het onstaan van schaarste." De ontwikkeling van de hotelindustrie en het aangaan van de joint-venture met CDM tonen volgens hem aan dat Cuba langzamerhand de oude communistische ideeën aan het vervangen is door - Westers -markteconomisch denken.

Botíka ta informá, uitgave over gebruik van medicijnen

WILLEMSTAD — In Botika de Goede Hoop is vrijdag aan minister Inderson van Volksgezondheid een exemplaar aangeboden van het boekje 'Botíka ta informá'. Dit informatieboekje geeft in het Papiamentu kort en overzichtelijk informatie over de meest voorkomende kwaaltjes en welke medicijnen daarvoor kunnen worden gebruikt.

Het idee om een dergelijke uitgave samen te stellen is afkomstig van de medewerkers van Botíka De Goede Hoop, die zelf ook tekenden voor de inhoud ervan. De directie van Botíka De Goede Hoop heeft de uitgave verzorgd om zo meer inhoud te geven aan de voorlichting van de patiënt, een van de meest belangrijke aspekten binnen het apotheekwezen.

Gezien de grote belangstelling die er bestaat voor de uitgave van Botíka ta informá', is besloten een deel van de oplage via de lokale boekhandels in de handel te brengen. Op deze wijze kunnen ook diegenen die geen klant zijn van De Goede Hoop, kennis nemen van het gebodene.

MEDICIJNKASTJE

In het laatste hoofdstukje wordt een overzicht gegeven van wat een medicijnkastje minimaal moet inhouden. Een thermometer staat bovenaan het lijstje, gevolgd door een medicijn tegen pijn en koorts. Verbandmiddelen mogen niet ontbreken, evenmin als jodium of iets anders ter ontsmetting van een wond. Eventueel gewenst zijn middelen tegen brandend maagzuur, Norit (voor wanneer het eten verkeerd gevallen is), iets tegen diarree, en een zalfje tegen spierpijn.

Hoofdstuk 1 geeft uitleg over het gezond gebruik van medicijnen (in ieder geval niet onnodig of te lang gebruiken). Er wordt verteld over de actieve en inactieve stoffen in een medicijn, de duur van de kuur, bijwerkingen etc.

Vervolgens wordt per hoofdstukje ingegaan op verschillende klachten, huidproblemen, wondbehandeling, pijn en koorts, verkoudheid, vlooien en de stoelgang. Er worden tips gegeven voor 'dagelijks onderhoud' van het lichaam, alswel voor medicinale behandeling, indien nodig.

Onderzoek flexicoker Isla duurt een jaar

WILLEMSTAD — Het onderzoek naar de mogelijke installatie van een flexicokerunit bij de Isla raffinaderij zal ongeveer een jaar in beslag nemen en kan niet los gezien worden van de onderhandelingen die ongeveer twee weken geleden begonnen zijn over verlenging van het huurcontract tussen Curaçao en PDVSA. Dat verklaarde vandaag Isla-p.r. man Niels de Paula aan de Amigoe.

De eerste die melding maakte over het onderzoek in kwestie was Isla-, en Maraven-president Arnold Volkenborn. Hij was begin deze maand gastspreker van de Vereniging Bedrijfsleven Curaçao. Volkenborn schetste toen een vrij optimistisch plaatje over de toekomstperspectieven van de raffinaderij, die sinds het vertrek van Shell, in 1985, door de Venezolanen wordt gehuurd en gerund.

Volkenborn noemde tijdens zijn rede als een van de grote nadelen van de Isla het feit dat de kosten er erg hoog liggen alsmede de verouderde staat van de installaties. Het milieu en de vervuiling noemde hij ook; in deze context sprak hij van een studie naar de mogelijke installatie van de flexicoker-unit bij Isla.

De Isla- voorlichter kon daarover vandaag niet veel additionele info kwijt, maar zei slechts dat het onderzoek ongeveer een jaar in beslag zal nemen. Hij zei dat PDVSA het zelf zal doen en mogelijk deskundigen zal inhuren.

Hij bevestigde verder dat zo'n twee weken geleden de Venezolaans-Curaçaoseonderhandelingen inzake de contractverlenging en in meer ruimere zin de voor de raffinaderij benodigde miljoenen-investeringen begonnen zijn. Er wordt niet continu onderhandeld, maar om de zoveel tijd, op Curaçao of in Venezuela. Volkenborn's boodschap op de VBC-lunch was duidelijk: Venezuela alleen kan de enorme investeringen niet betalen en andere betrokken partijen zullen ook moeten bijdragen.

Kerstzang-dienst op marinebasis

WILLEMSTAD — Op kerstavond, 24 december, om half negen zal op de Marinebasis Parera een Kerstzangdienst worden gehouden. Het thema is: 'Uit de Hoogte'. Iedereen is van harte welkom.

Aanhoudingen

WILLEMSTAD — Ter hoogte van het kruispunt Grebelinieweg/Bramendieweg werd de recidivist R.M (26) aangehouden omdat hij zich bij het zien van een politiepatrouille uit de voeten maakte.

Een politieagent zette de achtervolging te voet in en wist de jongeman in de kraag te grijpen. Hij had een plasticzak in zijn bezit met daarin twee radio-casetterecorders, waarvan hij de herkomst niet kon verklaren.

Voor de zekerheid werd hij ingesloten en mag alsnog nadenken over waar hij de recorders vandaan had.

Het houdt voor scholieren en leraren maar niet op met het vandalisme dat steeds wordt gepleegd aan schoolgebouwen. Deze keer was het de basisschool te Janwé die werd geplaagd door vandalen. Door het vernielen van glazen shutters en het plafond, hadden onbevoegden zich toegang tot het gebouw verschaft.

De gealarmeerde politie trof bij aankomst de bij hen bekende M.S. (28) aan. Hij werd aangehouden en overgebracht naar het bureau. De afdeling Kinder- en Zeden politie zal de zaak verder afhandelen.

De politie moest assistentie verlenen in een zaak gelegen op de Savaan. De eigenaar had de man E.C betrapt, toen deze enkele goederen probeerde te ontvreemden. De patrouille sloeg hem in de boeien en nam hem mee.

Rond voordracht gezaghebber

SPA laakt ondemocratisch optreden premier Liberia

WILLEMSTAD/PHILIPSBURG —Volgens de St. Maartense oppositieleider Vance James (SPA) is het proces rond de voordracht van Russel Voges als gezaghebberskandidaat voor St. Maarten ondemocratisch verlopen. In een brief aan premier Maria Liberia zegt James het ten zeerste te betreuren dat de SPA - de partij die de meeste zetels op het eiland heeft - niet gepolst werd over de kandidaat in kwestie. Kopieën van deze brief gingen onder meer naar de Staten van de Antillen en de minister van Antilliaanse zaken in Nederland.

Premier Maria Liberia keerde afgelopen vrijdag terug op Curaçao na de gezaghebberskwestie met premier Ruud Lubbers en minister Hirsch Ballin besproken te hebben. Aanvankelijk wilde Den Haag niets weten over Voges als nieuwe gezaghebber van St. Maarten, maar, zo vertelde de Antilliaanse premier, zij wist de bewindslieden te overtuigen. Ze zei erop te rekenen dat de voordracht van Voges goedgekeurd wordt, waarna de Koningin de benoeming kan tekenen.

(Navraag bij het KabNA in Nederland wees vanochtend uit, dat daar niet verwacht wordt dat de benoeming nog dit jaar een feit zal worden. Tot die tijd blijft Ralph Richardson aan als gezaghebber. Hij heeft een verzoek ingediend om per 1 januari te kunnen vertrekken. Hij is intussen al ongeveer twee weken op vakantie, vooruitlopende op zijn ontslag. Zijn waarnemer treedt sindsdien als gezaghebber op).

Vance James heeft schriftelijk gereageerd op bepaalde uitspraken die Liberia afgelopen vrijdag tijdens een persconferentie gedaan heeft en hij meent dat deze hele zaak niet goed is afgehandeld. Zo viel het hem op dat Liberia zei dat de kandidaat er niet een was van St. Maarten maar van de landsregering: dat druist in tegen de eilandelijke autonomie. "In het licht van de unanieme wens van de eilandsraad om volledig intern zelfbestuur na te streven, alsmede in het licht van soortgelijke ontwikkelingen op de andere eilanden, bevreemdt het ons in hoge mate, dat over de keuze van deze kandidaat geen enkel overleg is gepleegd met de SPA. de partij met de grootste vertegenwoordiging in de eilandsraad."

James maakt vervolgens melding van uitspraken van de drie St. Maartense gedeputeerden, Wescott, Richardson en Pantophlet, die verklaarden dat op politiek niveau voor-overleg werd gepleegd op St. Maarten. "Mocht de verklaring... juist zijn dan wensen wij hierbij ernstig te protesteren tegen het niet horen van de SPA. Het komt ons voor dat in dit tijdsgewricht van een toenemend streven naar autonomie de eilandgebieden zulk een vooroverleg met alle in de eilandsraad vertegenwoordigde partijen een conditio sine qua non is. Het feit dat dit niet gebeurd is, achten wij een ongewenste gang van zaken."

James dringt er in het schrijven op aan, het vooroverleg te voeren alvorens de voordracht aan de koninkrijksregering voor te leggen. (Volgens Liberia gebeurde dat afgelopen donderdag al, RED)."Noch het eilandgebied noch de voor te dragen persoon zou immers gediend zijn van een voordracht welke bij de leden van de eilandsraad op bezwaar zou stuiten. Een mogelijk beroep op de formele regelingen betreffende zulk een voordracht achten we zowel met het oog op de constitutionele ontwikkelingen als met het oog op St Maarten zelf onvoldoende. Het is naar onze mening ondenkbaar dat de regering in deze tijd eigenmachtig, om niet te zeggen koloniaal of paternalistisch zou handelen in een zaak die in de allereerste plaats St. Maarten aangaat.

Vance James refereert tenslotte aan de uitspraak van Liberia waarin ze het had over het "Wathey-syndroom" en het feit dat Wathey door de kiezers daar gezet werd. SPA-leider James: "...Uw uitlating inhoudende dat het kiezersvolk de heer A.C. Wathey op zijn huidige positie geplaatst zou hebben (is) een onnodige en hoogst eenzijdige opmerking. Wij mogen u er aan herinneren dat (zijn partij) slechts 3 van de 9 zetels in de eilandsraad bezet in tegenstelling tot de SPA welke 4 zetels in de genoemde raad bezet."

Culinair uitstapje op Curaçao

■ *WILLEMSTAD — Curaçao heeft afgelopen zondag een eendaags bezoek gehad van 35 culinaire schrijvers verbonden aan internationale kranten en tijdschriften zoals de Philadelphia Inquirer, Los Angeles Times, Tampa Tribune, Boston Globe en de Times Tribune. Gedurende hun programma hebben zij een bezoek gebracht aan het Curaçao Seaquarium, Landhuis Chobolobo, de Arawak Clay fabriek en andere bezienswaardigheden. Tussen de middag heeft de waarnemend directeur van het Curaçao Tourism Development Bureau, Pieter Sampson, de gasten meegenomen naar Hòfi Pachi Sprockel, waar ze uitleg kregen over hoe een echte 'komkomber stòba' te koken. Ook kregen ze een map mee met daarin een verzameling van krioyo-recepten. Ten slotte werd een demonstratie gegeven van lokale dansen. Op de foto zijn de culinaire schrijvers te zien, samen met leden van het CTDB en de eigenaar van de hòfi.*

SI tevreden over eerste vijf jaar

WILLEMSTAD — De politieke partij Sosial Independiente (SI) van ex-PNP-er George Hueck bestaat in februari a.s. vijf jaar en er is, volgens woordvoerder Shon Garcia, alle reden voor tevredenheid. De partij heeft zich weten te ontwikkelen tot de volkspartij bij uitstek en hét politieke alternatief. Zo liet Garcia onlangs tijdens het radio-praatje weten.

De SI en FOL sloten voor de laatste verkiezingen een samenwerkingsovereenkomst en zijn sindsdien samen doorgegaan als FOL/SI.

Toch treedt de SI soms ook nog alleen op en de radiopraatjes worden gehouden als SI. Volgens Garcia is het het "open een eerlijke optreden" van SI geweest dat deze partij zo populair heeft gemaakt. Hij verwacht dat deze trend zich verder zal voortzetten. Volgens de woordvoerder heeft SI zich verder van de andere partijen onderscheiden door ware aandacht te tonen voor de kleine man en vrouw. Ook hield de leider zich altijd vast aan zijn principes, zo zei Garcia, die meent dat FOl/SI mede hierdoor dit jaar als tweede grootste Curaçaose partij uit de bus kwam.

In het radio-programma stond hij ook uitvoerig stil bij het referendum dat volgend jaar op Curaçao gehouden wordt en sprak hij de wens uit dat de bevolking zich massaal zal scharen achter de politici (die voorstander zijn van een status aparte voor Curaçao). Volgens de SI is dat de enige manier voor Curaçao 'om voorgoed af te rekenen met de status van gijzelaar en weer als vrij land van het koninkrijk door te kunnen." Zodra het nieuwe jaar begint zal de SI met een info-campagne met betrekking tot het referendum beginnen.

De SI-woordvoerder meldde tot slot dat zijn partij het komende jaar ook een voorstel zal indienen waardoor gedeputeerden een pensioen krijgen en eilandsraadsleden (evenals Statenleden) fulltime gaan functioneren.

BRUSSEL - Precies twee weken na dato zijn de EG-ministers van Buitenlandse zaken teruggekomen van plannen om een handelsembargo tegen Haiti in te stellen omdat dit "op fundamentele juridische bezwaren stuit".

Stappen in die richting blijken na een onderzoek door de EG-commissie in strijd met het internationaal en het EG-recht en met het Lome-IV-verdrag dat de relatie van de Europese Gemeenschap met Haiti regelt, zo zei de woordvoerder van minister Van den Broek van Buitenlandse zaken maandag in Brussel. Het handelsembargo werd op 2 december in het vooruitzicht gesteld, als reactie op de militaire coup waarmee begin oktober een einde werd gemaakt aan het bewind van de democratisch gekozen priester-president Jean-Bertrand Aristide.

De EG wilde zich zo aansluiten bij internationale economische strafmaatregelen die andere landen zoals met name de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) tegen de eilandstaat hebben getroffen. Een handelsembargo blijkt juridisch alleen haalbaar als de VN-veiligheidsraad een resolutie in die zin tegen Haiti zou aannemen. Als alternatief zou de EG zich kunnen beroepen op het eind vorig jaar gesloten Lome-IV-verdrag.

Van Weezel voor visumplicht, Jacques Veeris tegenstander

AMSTERDAM/WILLEMSTAD — Het CDA-Tweede Kamerlid Hans Gualthérie van Weezel vindt dat de Antilliaanse regering maatregelen moet nemen tegen het vertrek in groten getale van Antilliaanse jongeren naar Nederland. Hij reageert daarmee op het bericht van het ANP uit Willemstad, dat er sprake is van een ware uittocht van jonge Antillianen naar Nederland. Gualthérie van Weezel vindt het de hoogste tijd worden dat minister Hirsch Ballin (koninkrijkszaken) een werkvergunning gaat eisen voor Antillianen die naar Nederland emigreren. Hij herhaalt het standpunt dat al eerder door hem en enkele fractieleden van het CDA naar buiten is gebracht. "De wal keert het schip. Het is te gek om los te lopen dat jonge Antillianen, van wie velen geen zin hebben iets te doen, naar Nederland mogen komen, terwijl wij goedgeschoolde Vietnamezen, die bereid zijn te werken, wegsturen", zegt hij in Het Parool.

Het CDA-Kamerlid reageert daarmee op de uitzetting vorige week van Vietnamese asielzoekers, die vanuit Tsjechoslowakije naar Nederland kwamen, maar na een aantal juridische procedures werden teruggezonden.

Edsel van der Leuv, die zes jaar lang onder de Antillianen heeft gewerkt als straathoekwerker, vindt dat op Curaçao meer pogingen in het werk moeten worden gesteld om jongeren op te leiden en werk te geven. "In Nederland is de opvang van deze jongeren te enen male onvoldoende. De sociale instellingen die de specifieke belangen van Antillianen behartigen, functioneren niet goed. Er is geen accommodatie waar de nieuw aangekomenen zich op hun gemak voelen", aldus Van der Leuv.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) vindt dat de Nederlandse regering snel met oplossingen moet komen voor de problemen, die bepaalde groepen jonge Antillianen veroorzaken. "Doet de regering dat niet, dan zal dat tot onaanvaardbare situaties en problemen leiden met de openbare orde. Daarom moet er op korte termijn een gesprek komen tussen de VNG en minister Hirsch Ballin, aldus woordvoerder Van de Kerkhof in het zondagmorgenprogramma van de IKON-radio, de interkerkelijke omroep.

De problemen met jonge Antillianen zijn vooral urgent in Den Helder, Amsterdam, Hoogvliet, Spijkenisse, Dordrecht en Den Haag. In oktober startten die gemeenten samen met de VNG een werkgroep die naar oplossingen zoekt.

Van der Kerkhof: "De VNG geeft een gesprek met minister Hirsch Ballin aangevraagd. Wij willen weten wat het kabinet kan doen om de gang, de trek van jonge Antillianen, naar Nederland te voorkomen. Daarbij ligt het niet zo voor de hand dat de VNG zich uitspreekt over wel of geen visumplicht. Wij maken ons vooral zorgen over de situaties die optreden als door welk kabinetsbeleid ook, op een gegeven moment buitenlanders of Antillianen in Nederland om zorg vragen, in het criminele circuit terecht komen, niet aan het werk komen etc."

Als het gesprek met het kabinet niets zou opleveren vreest Van de Kerkhof voor de consequenties. "Dat zou leiden tot onaanvaardbare situaties. Deze gemeentes trekken niet voor niets aan de bel. Op het moment dat grote groepen jongeren in de gemeentes verzeild raken, zwerven, geen honk hebben en zich crimineel gedragen, leidt dat tot problemen met de openbare orde. Maar veel belangrijker is dat het perspectief voor deze jongeren zelf voor de toekomst te grabbel is. Daar willen de gemeente zich niet bij neerleggen".

Van de Kerkhof zegt dat de uitnodiging van de VNG aan de gemeenten al weken geleden is gestuurd en dat er tot dusverre nog geen reactie is gekomen. "Wij maken ons zorgen en begrijpen niet dat de minister niet op onze invitatie ingaat", zegt hij.

Directeur Jacques Veeris van de Stichting Landelijk Inspraak Orgaan Antillianen zei in het IKON-programma vorige week een gesprek over de problemen rond de Antillianen te hebben gehad met premier Maria Liberia-Peters.

Veeris: "We hebben gesteld dat het een gezamenlijk Nederlands-Antilliaanse verantwoordelijkheid is de problemen op te lossen. De reactie vanuit de Kamer over een visumplicht vind ik nogal oppervlakkig en ondoordracht. We praten dan over problemen die alle Antillianen treffen, terwijl de probleemgroep maar een beperkte groep is. Visumplicht werpt een dam op, maar de problemen zijn daarmee niet de wereld uit. Ik ben vóór bepaalde restricties. Het gaat om een groep jongeren die door hun ouders vanuit de Antillen naar een familielid of vriend in Nederland wordt gestuurd, die dan het voogdijschap op zich nemen. Dat is de kwestbare groep. De voogdijschappen in de Antillen en Nederland moeten tot regelingen komen die grotere garanties bieden voor een goed uitgevoerd voogdijschap. Een consequentie zou kunnen zijn dat jongeren terug moeten naar de Antillen, als het voogdijschap niet naar wens verloopt. Of dat een andere voogd wordt gezocht. Een andere maatregel zou kunnen zijn dat de Antillianen niet naar Nederland mogen overkomen, als aan de garanties voor een voogdijschap in Nederland niet is voldaan", aldus Veeris voor de IKON-radio.

Zijn Landelijk Inspraakorgaan komt in januari met een advies aan de Nederlandse en Antilliaanse regeringen.

Naaimachine voor Trinitaria

■ *WILLEMSTAD — Tijdens de begin december gelopen sponsorloop van de mariniers is er naast de 28.500 gulden tevens een naaimachine voor de afdeling Trinitaria van de stichting Zorg voor geestelijke gehandicapten beschikbaar gesteld door de firma Posner Agencies.*

Op de foto: de overhandiging door de heer Posner aan Janny v/d Boogaard in het bijzijn van Jan Denissen (hoofd mini-activeringscentrum) en korporaal Aalt Boonen (organisator sponsorloop).

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE: 08.00-12.00/ 14.00-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON: 24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. Pageboy 127-257.

TELEFAX: 22368.

BANKREK. nr 10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE: 100

ALARMCENTRALE: 115.

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

BIOSCOPEN
DRIVE-IN: 20.30 uur **Return to The Blue Lagoon** (drama, 18 jr.).

****

BOTICA (nachtdienst)
Pabao brug: Santa Maria.
Pariba di brug: San Nicolas, tel.: 45712.

****

WACHTREGELING DOKTOREN
(van 18.00-07.00 uur):
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta Cruz: dokter R. Guda, Irenestraat 21, tel.: 21839/21380.
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter J. Tromp via Centro Medico San Nicolas (tel.: 48833) of via Alarmcentrum (115).

****

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk, gelieve Alarmcentrale op te bellen, **tel.: 115.**

****

CENTRO MEDICO CARABOBO (Engelandstraat 7, tel.: 21777): de wachtheeft dra L.G. Beke-Martinez, tel.: 24696.

****

WIT GELE KRUIS ARUBA
ZUIGELINGENBUREAU (Koningstraat 22, tel.: 24444): dagelijks van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur.
Maandag te Paradera (tel.: 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

****

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba): geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (juist achter de pastorie van Oranjestad).

****

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE: **tel.: 38989 (24 uur per dag).**

****

AIDS-HOTLINE: Vragen? Bel dan 23040/ 27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

****

FADA/PRIDE (Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999): geopend op dinsdag, woensdag en donderdag van 14.00-18.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/ drugsmisbruik.

****

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA: P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

****

TELEARUBA
MAANDAG: 18.00 Noah's Animals; 18.25 Little Drummer Boy; 18.50 Life & Adventure of Santa Claus; 19.35 Showbiz Today; 19.55 Sportlotto; 20.00 Telenoticias; 20.30 Growing Pains; 21.00 CNN International Hour; 21.45 Peter, Paul & Mary Holiday; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

****

DIVERSEN
ROTARCT CLUB ARUBA: 18.00-20.00 uur 'Christmas Cake Sale' - La Terraza Cafe, achterkant Sonesta Hotel.

****

DINSDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/ 16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 of 25111).

BIBLIOTHEEK CENTRO DI BARRIO DAKOTA **(openingstijden):** dinsdag van 16.00-20.00 uur en vrijdag van 17.00-19.00 uur.

****

Pontilius (FTA): 'Gebrek aan regels en respect bij overheid'

ORANJESTAD — De leider van de grootste vakbond van Aruba, de FTA, Anselmo Pontilius heeft zondag in het FTA-radiopraatje zijn ernstige bezorgdheid geuit dat er bij de overheid duidelijk gebrek bestaat aan het zich houden aan regels en respect. Ook was de vakbondsleider van mening dat enige Statenleden van de oppositie na de komende verkiezingen niet in de Staten kunnen terugkeren wegens het aannemen van geld om voor werkvergunningen te bemiddelen alsmede het zich schuldig maken aan sociale fraude in Nederland.

Pontilius leverde ernstige kritiek op het huidige regeringsbeleid, dat volgens hem meer aandacht besteedt aan de afrekening met politieke tegenstanders dan aan de serieuze problemen van Aruba. Voorts is er sprake van corrupte daden, aldus Pontilius.

Premier Oduber heeft zelf verklaard dat de afgelopen drie jaar geen begroting voor TeleAruba werd behandeld. Een dergelijke verklaring werd zonder meer afgelegd, zonder dat er bij gezegd wordt, dat tegen betrokken personen wordt opgetreden.

Voorts wees Pontilius erop dat minister mr. Hendrik Croes openlijk beschuldigd werd van zijn relatie met handelaren in verdovende middelen, zonder dat er iets tegen gebeurt. Met nadruk wees Pontilius erop, dat het in deze niet alleen ernstige beschuldigingen tegen de minister betreft, maar in feite ook tegen het land Aruba, dat daardoor grote schade ondervindt.

Onbegrijpelijk noemt de FTA het, dat de minster van justitie geen zaak heeft ingediend om een onderzoek in te stellen naar wat er bij TeleAruba is gebeurd. Ook niet toen de Ontvanger beslag legde en het salaris van het personeel niet betaald kon worden.

Voor de gemeenschap en de nakomende generatie zal dit steeds de indruk blijven geven, dat ieder op eigen houtje handelt. Uitvoerig stond de FTA stil bij de verkoop van auto's door minister Charro Kelly, geen enkele straf is tegen dit optreden gevolgd. Vele rechtszaken zijn er getuige van dat de regering de opinie en positie van anderen niet respecteert, terwijl de regering zich niet aan de regels houdt.

Partijpolitiek wordt gespeeld en zij die niet dezelfde mening hebben, moeten daarvan de gevolgen dragen. Hij verwijt de overheid in 1991 meer aandacht te hebben besteed aan politieke tegenstanders dan aan sociale problemen.

Volgens Pontilius handelt deze regering als een klein kind. Uitvoerig stond Pontilius stil bij de Statenleden die afgelopen tijd getoond hebben het Statenlidmaatschap niet waardig te zijn. Hij noemde daarbij het geval van sociale fraude in Nederland en het aannemen van gelden om voor een werkvergunning voor een vreemdeling te zorgen. Deze Statenleden mogen niet meer als Statenlid terugkomen.

Overigens begreep Pontilius niet, dat de andere Statenleden het niet aandurven tegen deze collega's op te treden. Hij wees erop dat zowel bij de oppositie als regeringsstatenleden respect bestaat voor hun functie, maar zeker is ook dat bij de regeringspartijen Statenleden zijn, die deze functie niet waardig zijn. Zij moeten zelf hun conclusie trekken en zich niet herkiesbaar stellen. De politieke partijen moeten dergelijke personen ook niet op lijsten opnemen.

Ten aanzien van minister Elio Nicolaas is de FTA van mening dat de bewindsman na het debâcle bij TeleAruba de eer aan zichzelf had moeten houden en aftreden als minister.

Amerikaanse basketballers komen 3 januari

ORANJESTAD — Zoals eerder bekendgemaakt, zal het Amerikaanse basketbalteam van het Monmouth College in Illinois van 3-10 januari aanstaande een bezoek brengen aan Aruba. De Amerikanen komen met 35 man en zullen in het Concorde Hotel worden ondergebracht.

Monmouth College zal in wedstrijden uitkomen tegen de lokale ploegen die in het onlangs gehouden ASU 50 Jaar-toernooi de eerste drie plaatsen hebben bezet, te weten Coastal Flames, Chinese Ling & Sons en Quisqueya Springfield. De wedstrijden zullen in de Sporthal worden gespeeld.

De komst van de Amerikanen werd mogelijk gemaakt door de medewerking van Sport Tours International Inc. en de exvoorzitter van de Aruba Basketball Bond, Hugo Mohammed.

■ *ORANJESTAD — Na bijna 25 jaar bij Fatum gewerkt te hebben en daarna nog enige jaren bij AIU besloot José Blom voor zichzelf te beginnen en nam alle aandelen van Surina nv over. In de loop der jaren heeft Blom de nodige ervaring opgedaan en staat bekend als een persoon die voor de belangen van zijn klanten opkomt. Tezamen met zijn echtgenote Elva Blom werd de opening verricht in aanwezigheid van vele relaties en vrienden.*

Nederlandse hulp verwacht bij Golden Tulip

ORANJESTAD — De Arubaanse regering verwacht op 3 januari aanstaande, wanneer minister mr. Hirsch Ballin op Aruba verblijft voor besprekingen, antwoord te krijgen op haar verzoek om tien miljoen gulden van de ontwikkelingshulp beschikbaar te stellen om de financiële zaken ten aanzien van de garantie bij het Aruba Caribbean Golden Tulip Hotel te regelen.

Het casino van dit hotel is reeds zes maanden gesloten en de overheid kan het niet aan een andere groep geven zolang de financiële situatie niet geregeld is. Overigens is er nog geen groep die belangstelling toonde het casino met de oude machines te gaan beheren.

Wél zijn er operators die belangstelling hebben, maar dan wel met een contract voor langere duur en een nieuwe opzet. Oduber verwacht dat begin januari wanneer vaststaat of Nederland helpt er meer duidelijkheid in de situatie zal komen.

Toch cassatie

ORANJESTAD — In het artikel 'Inspecteur belastingen handelde geheel onafhankelijk' dient het gedeelte over het feit dat de regering cassatie aantekende als volgt te luiden:

Voorts liet de bewindsman horen, dat, na ingekomen adviezen van eigen diensten en twee advocatenkantoren, de regering besloten heeft in cassatie te zullen gaan tegen het vonnis van het Hof van Justitie. Uit de adviezen bleek dat de overheid kans heeft deze cassatie te winnen.

ORANJESTAD — Volgens verwachting bood Riverplate, versterkt met spelers van RCA en Dakota, zondagavond beter tegenstand tegen de Colombiaanse prof-voetbalclub Deportivo Indepediente Medellín (DIM) door een 0-0 gelijkspel te forceren.

Het publiek kreeg dit maal een zeer aantrekkelijke wedstrijd met spannende momenten te zien in tegenstelling tot de eerste wedstrijd die de Colombianen met 6-0 wonnen van de Noord-selectie. Hoewel van beide kanten zware pogingen genomen werden om te scoren, bleven de doelpunten de gehele wedstrijd uit. Voor het publiek was het een mooie gelijkopgaande wedstrijd.

Minder ingenomen bleef het publiek met het feit dat er gisteravond geen winnaar was voor de auto die verloot werd. De trekking werd tijdens de rust, maar na de wedstrijd gehouden en viel op nummer 2167. De houder van deze toegangskaart bleek echter niet aanwezig te zijn. Er werd nog enige tijd op de winnaar gewacht, maar deze kwam niet opdagen. Besloten werd het winnende nummer in handen te stellen van advocaat mr. Ruud Offringa.

La Banda show met Kerst

■ *ORANJESTAD — Van Harold de Miranda van Entertainment Express wordt vernomen dat ook dit jaar — twee jaar geleden bracht hij Los Mélodicos (Venezuela) — een internationale groep aan het gala Kerstfeest zal deelnemen. Het betreft de in 1983 in Maracay (Venezuela) opgerichte groep La Banda Show.*

De groep wist reeds zes gouden en drie platinaplaten voor hun optreden te behalen. Onder de negen langspeelplaten is 'Ritmo de San Martín' wel de bekendste. Dit lied werd in Venezuela uitgeroepen tot het lied van het jaar. Onder de leuzen 'Ella ma Cailla' en 'Latino 100%' wordt met succes in het buitenland opgetreden. In de Ballroom van Concorde treedt samen met deze groep op La Nueva Fuerza en Robert Jeandor.

Eman: 'Kandidatuur Koolman niet bekend bij oppositie'

ORANJESTAD — "Dit is niet de weg om tot voordracht voor een nieuwe gouverneur te komen", merkte AVP-fractieleider mr. Henny Eman op toen de Amigoe hem commentaar vroeg op het bericht in het ochtenblad Corant, dat vermoedelijk mr. Olindo Koolman de opvolger zal worden van gouverneur mr. Felipe Tromp.

"Er is met ons geen enkel overleg gepleegd", aldus Eman", dit gebeurde destijds wel met de voordracht van Felipe Tromp en recentelijk met de voordracht van Poy Werleman toen de AVP binnen 24 uur liet weten de kandidatuur van Werleman te steunen. Ten aanzien van Olindo Koolman werd geen enkel overleg gepleegd."

Ofschoon Corant aan Koolman gelukwensen aanbood bij eventuele benoeming, blijkt deze kwestie nog niet rond te zijn. Wel werd vorige week in de ministerraad hierover gesproken doch er zou nog geen voordracht naar Den Haag zijn gestuurd.

Ofschoon de MEP wel laat horen dat het hier een MEP-kandidaat betreft, hetgeen het overleg vooral met de oppositiepartijen moeilijk maakt, heeft nog geen overleg plaatsgevonden.

Verwacht wordt dat betrokken autoriteiten in Den Haag zeker verwachten dat met alle politieke partijen overleg wordt gepleegd. Indien dit niet het geval is kan dit alleen de positie van een kandidaat bemoeilijken.

Dievenbende opgerold

ORANJESTAD — De recherche deed in het afgelopen weekeinde een goede vangst door vier Haïtiaanse vrouwen — in de leeftijd van 32 tot 46 jaar — aan te houden, die in een week tijd hun 'kerstinkopen' in vele zaken op Aruba deden zonder te betalen.

Begin van deze week werd alarm geslagen toen bleek dat dievegges zich bezighielden met tassen weg te rukken, terwijl uit verschillende zaken berichten kwamen over gestolen goederen. Een speciaal team van de recherche werd ingezet omdat het vermoeden bestond dat hier een bende aan het werk was. Afgelopen vrijdag en zaterdag werd de winkelstraat in de gaten gehouden. Vrijdagmiddag werden ter hoogte van het Enniagebouw aan de Caya Betico Croes twee vrouwen aangehouden, waarna zaterdag nog eens twee vrouwen werden aangehouden. Deze laatste hadden 4.540 dollar en 2.152 dollar op zak, terwijl zij een week te voren met vijfhonderd dollar Aruba waren binnengekomen.

De vrouwen verbleven op twee adressen in de Ranchostraat, dicht bij elkaar. Huiszoekingen leverden een winkel van gestolen goederen op, waarvan een groot deel als was ingepakt om hiermee te vertrekken. De succesvolle rechercheurs hielden de honden vol om de goederen te sorteren, aan de hand van prijskaartjes konden verschillende zaken op de hoogte worden gesteld.

De pers mocht zondagmorgen een kijkje nemen in de 'recherchewinkel' van gestolen goederen. De totale waarde is moeilijk te schatten, doch zal wel groot zijn daar goederen van bekende merken en exclusieve zaken werden gestolen. Ongelooflijk dat men in korte tijd zoveel goederen kon stelen. Dankzij het succesvol optreden van de recherche werd aan deze praktijken een einde gemaakt.

NOORD — Te Moko brandden twee bouwketen bij Blokki Arubiana geheel af. De bouwketen werden als kantoor gebruikt. Eigenaar E.D. (28) was ter plaatse en verklaarde aan de recherche dat zijn zaak failliet was gegaan en hij zijn personeel moest ontslaan.

Herhaaldelijk zou hij door hen bedreigd zijn. Hij schatte de materiële schade op dertigduizend florin. Hij was niet verzekerd.

EILANDGEBIED CURAÇAO
Ontvanger van het Eilandgebied Curaçao

De Ontvanger van het Eilandgebied Curaçao maakt hierbij bekend dat de Kassa van de Bijkantoren te Brievengat, Dokterstuin, Montagne, Ita. Maria, Rust, Otrobanda, Janwe/Dominguito en het Hoofdkantoor te Regentesselaan z/n op 24 en 31 december 1991 gesloten zullen zijn voor het verrichten en ontvangen van betalingen. Op 30 december 1991 zal in verband met onderhoudswerkzaamheden aan de computers geen uitbetalingen wegens restituties van belastingen plaats vinden te Regentesselaan z/n.

De Ontvanger voornoemd,
G.H.U. Leonora.a

Afd. P.R.

Ontvangen feestelijke positiejurken tegen redelijke prijzen zodat alle a.s. moeders met de feestdagen er elegant en verzorgd uit kunnen zien.

December-special 20% korting op alle babyschoentjes

bébél
speciaal voor uw baby

In de december maand zijn wij ook op maandag morgen open!

Bloempot Shopping Center unit 9
Tel.: 369647

CONTINENTAL MILLING COMPANY
(NETHERLANDS ANTILLES) N.V.

Wil hiermede haar klanten eraan herinneren dat zij op vrijdag 27 december voor verkoop gesloten zal zijn.

Wij willen allen een "Zalig Kerstfeest" en "Gelukkig 1992' toewensen.

HAPPY HOUR at SIZZY

Mixed Christmas Special

Salmon in sauce
Turkey and smoked ham
&
Free trip to dessert bar

fl. 18,50 p.p.

EILANDGEBIED CURAÇAO
Afdeling Burgelijke Stand,
Bevolkingsregister en Verkiezingen

Het Hoofd van de Afdeling Burgelijke Stand, Bevolkingsregister en Verkiezingen deelt het publiek hierbij mede dat het kantoor van genoemde Afdeling op dinsdag 24 december 1991 voor het publiek geopend zal zijn van 07.45 uur tot 11.30 uur a.m. en s'middags gesloten zal zijn voor publiek.

Het Hoofd voornoemd,
A.R. Ramirez.

Afd. P.R.

Voor een van onze klanten in Groothandel zoeken wij een

"Operational Manager"

voor hun filiaal op Bonaire, met drie werknemers.

Inkomen en secundaire voorzieningen naar kapaciteit en inbreng

Brieven met referenties en recente pasfoto opsturen naar;
P.O.B. 233 Curaçao N.A.

HET CURAÇAOSCH MUSEUM

presenteert weer een

SOIREE

met

TIPIKO KARIBENSE

op zondag 29 december
om 7 uur n.m.
U bent van harte welkom!

Een magazijn is het hart van een bedrijf:
Onze opdrachtgever zoekt met spoed
een
Magazijn Manager

Eisen: Leeftijd 25 - 35 jaar
Accurate werker
Eerlijk en loyaal

Opleiding: Magazijn beheerder
of een gelijkwaardige opleiding
of ervaring
Rijbewijs

Zend snel een uitgebreide brief met recente pasfoto aan P.O.B. 233 Curaçao N.A.

During the Holiday Season more than ever, our thoughts turn gratefully to those who have made our progress possible.

And in this spirit we say, simply but sincerely

Thank You and Best Wishes
for the Holiday Season and a Happy New Year

office STOP

Closed during the Holidays up to Wednesday, January 1, 1992.

CURAÇAO CARIBBEAN HOTEL & CASINO
P R E S E N T S

JUNI JULLIET & THE GOLDEN GIRLS

(4 BEAUTIFUL DANCERS FROM HOLLAND)
WILLEMSTAD ROOM, 9:00 pm.
20th, 27th, 28th Dec. 1991. 2nd, 3rd, 4th Jan. 1992.
9th, 10th, 11th Jan. 1992. NAF. 40,- p.p. incl. 2 drinks
with dancing to MASH BAND.

CURACAO CARIBBEAN
RESORT & CASINO
A GOLDEN TULIP HOTEL

FOR RESERVATIONS: TEL 625000 F & B OFFICE

1991 tabata un bon aña. Trabou nos no tabata falta, i a sigui hasi hopi esfuerso pa krea entrada nobo i garantisá kontinuidat di nos kompania.

Pero 1992 ta un aña mas grandi ainda. Un aña di habrimentu di frontera. Un aña di internashonalisashon i di kambio grandi rònt mundu. Un aña di reto, den kua nos lo mester proba ku nos kapasidat por krese pareu ku e oportunidatnan ku ta presentá.

Ku boluntat di tur trahadó di CDM, i ku sosten di pueblo di Kòrsou... Nos ta kla pa nan!

Felis dianan di fiesta, i un 1992 yen di pas i prosperidat.

CDM

CURAÇAOSCHE DOKMAATSCHAPPIJ N.V.

Ajax-Feyenoord (3-1)

Menzo stuit Feyenoord in klassieker

AMSTERDAM - Geheel tegen de traditie in heeft Feyenoord, meer dan Ajax, de klassieker van het vaderlandse voetbal versierd met aardig voetbal. In de laatste wedstrijd van Wim Jansen als technisch directeur leverde dat niet meer op dan de nederlaag van 1-3.

De beste kansen in het Olympische stadion waren voor Feyenoord, dat onder aanvoering van de excellerende Taument soms fraaie dingen deed. In het doel van Ajax slaagde Menzo er in zelfs ogenschijnlijk onhoudbare ballen te stoppen. Dat was het verschil. Aan de andere kant kreeg Ed de Goey drie voltreffers om de oren.

Het verschil zat ook in de strafschop, die Ajax wel kreeg en Feyenoord niet. In de eerste helft liep Van 't Schip Blinker op de hakken, even later maaide dezelfde speler Bosz onderuit. Scheidsrechter Reygwart zag er geen kwaad in. Na de rust ging de bal voor de andere partij wel op de stip, nadat de Wolf Berg-kamp neerlegde.

De wedstrijd was eerder spectaculair dan goed. Er gebeurde veel. In de zestigste minuut schopte Van 't Schip Bosz volledig onderuit. Waarschijnlijk vooral omdat hij verkeerd timede. De beslissing van Reygwart de teruggekeerde rechterspits rood te geven was desondanks begrijpelijk.

Aan de andere kant was het onbegrijpelijk dat Heus geen geel, Metgod en vooral Van Gobbel geen rood kregen. Van Gobbel bijvoorbeeld sloeg vlak voor de tv-camera's Van Loen neer. "Feyenoord mag niet klagen over de scheidsrechter", vond Ajax' technisch directeur Van Gaal.

Ajax mocht ook niet klagen. Na de prachtige openingstreffer van Jonk kreeg Feyenoord snel kansen op de gelijkmaker. Blinker, terug na een schorsing van zes wedstrijden, miste in riante positie, na heel goed werk van de ongrijpbare Taument. Bosz schoot op de lat, op aangeven van opnieuw Taument. "We hebben heel goed gevoetbald", zei Jansen. "We misten alleen de kansen. Bovendien was Menzo erg goed."

Ajax was effectiever dan ooit tevoren dit seizoen. Op de snelle treffer van Jonk volgden doelpunten van Pettersson (strafschop) en van invaller Van Loen. De laatste treffer kwam tot stand in de fase dat de Rotterdammers een man meer in het veld hadden. "Door de ruimte die we kregen hadden we zelfs nog vaker kunnen scoren", vond Van Gaal. Kort voor tijd maakte Kiprich, ingevallen voor Heus, nog een doelpunt voor Feyenoord.

ONBESCHAAFD

Na het gedwongen vertrek van Van 't Schip had Ajax geen mogelijkheid een extra verdediger in te zetten. In de rust had Van Gaal de wissels verbruikt. Blind vertrok met griep, Winter met aangeslagen ribben. Van Gaal beweerde dat de middenvelder onbeschaafd uit het veld was geslagen. Door wie wilde hij niet zeggen. Wel liet hij doorschemeren dat de dader uit Rotterdamse kringen kwam.

Van Gaal gaat desondanks met een goed gevoel de winterstop in. Ondanks de achterstand van vijf punten op PSV noemde hij Ajax kansrijk in de competitie. "Bovendien doen we nog mee in de Europa Cup en de beker", sprak hij. Dat laatste is geen kunst. In de strijd om de KNVB-trofee kwamen de Amsterdammers nog niet in actie. Pas op 5 januari wacht de eerste wedstrijd, thuis tegen Den Haag.

Feyenoord heeft in feite meer reden tevreden terug te blikken op de eerste competitie-helft. De club is voorlopig teruggekeerd aan de top van het Nederlands voetbal. Zondag werd pas de tweede nederlaag van het seizoen geleden, nadat eerder alleen Vitesse met Fortuin overwon. Bovendien beschikt de club over de madelief van de eerste competitie-helft: Gaston Taument.

Kerstman jubelt mee

■ *BUFFALO — Ook de kerstman vierde gisteren uitbundig feest tussen de Buffalo Bill-fans, die hun club aanmoedigden tijdens de wedstrijd tegen de Detroit Lions. De Bills wonnen met gemak de eerste helft (7-0).*

Sport Agenda

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(zwembad)
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Rif)
geopend op woensdag van 14.00-16.45 uur; vrijdag van 20.00-22.00 uur; zaterdag van 13.00-17.00 uur en zondag van 09.30-12.30/14.00-17.00 uur.

BOWLEN
(Damacor Bowling Club, Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

SCHAAKVERENIGING JANWE
(Sentro di Bario Janwé)
elke zaterdag van 09.00-13.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf 7 tot 23 jaar.

****

Mota stunt 't nieuwe jaar in

DEN HAAG - Rosa Mota wil het jaar 1991 op spectaculaire wijze afsluiten. De kleine atlete, sinds Seoul 1988 Olympisch kampioene op de marathon, loopt op 31 januari zowel in Barcelona als in Madrid.

's Morgens neemt ze met de Portugese selectie deel aan de zogeheten Ekidenestafette in Barcelona, waar Mota tien kilometer aflegt. Haar finish wordt verwacht rond 15.30 uur. Viereneenhalf uur later wacht haar 500 kilometer verderop dezelfde afstand bij de San Silvester-loop in Madrid.

Bridgejaar Corsow afgesloten

WILLEMSTAD — Vrijdagavond 20 december werd het bridgejaar bij bridgeclub Corsow afgesloten met de laatste wedstrijd van het Kersttoernooi op Scherpenheuvel. Het geheel uit dames bestaande bestuur onder de bezielende leiding van voorzitter Ivy van den Ende-Sprock had een prachtige prijzentafel gecreërd en alle spelers gingen niet alleen met de traditionele kerstbouten naar huis, maar ontvingen ook leuke en waardevolle geschenken, spontaan ter beschikking gesteld door de Amstel Brouwerij.

De uitslag van vrijdagavond was als volgt: 1. echtpaar Van Winsen 63.19%; 2. heren Cox/Blufpand 62.96%; 3. mevr. Geenen/heer Brown 56.71%; 4. dames Winkel/Nijdam 55.56%; 5. echtpaar Agarwal 54.17%; 6. echtpaar Van den Ende 52.08%; 7. dames Bongers/Wilgenhof 51.85%; 8. echtpaar Hollman 51.62%; 9. dames Henriquez/Schnitger 51.39%; 10. mevr. Boudewijns/heer Engelman 51.16%; 11. dames Van Silfhout/Mous 50.00%.

De overige negen paren scoorden onder het midden. Het toernooi werd gewonnen door de heren Cox/Blufpand met een score van meer dan zestig procent.

De volgende twintig personen — er namen in totaal zestig spelers over de zes avonden deel — eindigden boven de vijftig procent: 1. heren Cox/Blufpand 60.32%; 2. mevr. Geenen/heer Brown 58.67%; 3. echtpaar Van den Ende 58.00%; 4. echtpaar Van Winsen 57.31%; 5. mevr. Bergsma 57.14%; 6. mevr. De Vries 56.50%; 7. mevr. Kruisheer 55.83%; 8. heer Kruisheer 55.23; 9. echtpaar Saladin en mevr. Boudewijns/heer Engelman 53.34%; 11. dames Schnitger/Henriquez 51.20%; 12. mevr. Nijdam 50.99% en 13. mevr. Wilgenhof 50.18%.

De eerstvolgende bridgeavond is op vrijdag 3 januari 1991 op Scherpenheuvel. Het bestuur van bridgeclub Corsow wenst alle bridgers op Curaçao een Bon Pasku en Bon Aña Nobo.

*****

VOETBAL / GOIANA - Brazilië won in een oefenwedstrijd met 2-1 van Tsjechoslowakije. Het gastland nam een voorsprong van 2-0 door treffers van Elivelton (13de minuut) en Rai (50ste minuut, strafschop). Skuhravy (67ste minuut, strafschop) bepaalde de eindstand op 2-1.

Lopez verdedigt zijn titel

■ *INCHON — De Mexicaanse lichtgewicht-bokser Ricardo Lopez haalt hard uit naar Lee Kiyung-Yung uit Zuid-Korea. Met weinig moeite verdedigde Lopez gisteren zijn titel door Lee in de twaalfde ronde uit te schakelen tijdens de wedstrijd in Zuid-Korea.*

Ivantsjoek onbereikbaar voor vechtjas Timman

HILVERSUM - Met een remise in de vijfde en voorlaatste partij heeft Vassili Ivantsjoek zich vrijwel zeker verzekerd van de eerste prijs in de KRO-schaaktweekamp tegen Jan Timman. De grootmeester uit de Oekraïne bracht zijn totaal daarmee op drie punten. Met de remise, die hem in de afgebroken vierde partij volgens de experts tenminste zal opleveren, kan Timman zijn sterke opponent niet meer achterhalen. De winnaar krijgt maandag, na de zesde partij, in Hilversum 18.000 gulden, de verliezer moet het met 12.000 gulden doen.

Zoals in alle voorgaande partijen volgden Ivantsjoek, met wit, en Timman langdurig eerder betreden paden. Deze keer kwam een Grunfeld-Indiër op het bord, die tot en met de 23ste zet van wit was gespeeld in de partij Huzman - Dorfman uit Lvov 1988. Timman week met 23...Pf6xe4 af van de zet, die in de boeken stond (Lh6). De voortzetting van de Amsterdammer betekende een geforceerde deling van het punt, waar Ivantsjoek met zijn riante voorsprong geen enkel bezwaar tegen had. De remise werd een feit door eeuwig schaak na de dertigste zet van Timman.

Gunthardt nieuwe trainer van Graf

BRUHL -De Zwitser Heinz Gunthardt is de nieuwe trainer van Steffi Graf. Precies veertig dagen na de breuk tussen de Duitse nummer twee van de wereld in het vrouwentennis en Pavel Slozil is Gunthardt de opvolger geworden van de Tsjechoslowaak, die vijf jaar de begeleider was van Graf. Er is een proeftijd van vier tot zes maanden afgesproken. Daarna wordt bekeken of er een contract van een jaar kan worden afgesloten.

De 32-jarige Gunthardt uit Zurich, die in zijn loopbaan ook het toernooi van Rotterdam een keer won, stond in 1981 twintigste op de wereldranglijst. Hij verheugde zich erg op de samenwerking: "Graf is de beste speelster aller tijden. Het moet erg plezierig zijn met een dergelijk groot talent te werken."

Graf, die tien grand slamtitels won en in totaal 61 toernooien op haar naam schreef, maakte het afgelopen jaar afwisselend hoogtepunten (winst van de derde Wimbledon-titel) en dieptepunten mee. "Ik heb er een tijdje terug echt serieus over gedacht er mee te stoppen. Ik had er gewoon geen zin meer in. Maar tennis maakt 95 procent van mijn leven uit. Met een nieuwe coach ga ik er weer fris tegenaan. Slozil kon mij geen nieuwe impulsen meer geven."

BECKER

Gunthardt, kolumnist van het Zwitserse boulevardblad Blick, zal Graf vanaf 27 oktober in Perth bij het gemengde toernooi om de Hopmanbeker, waar de speelster uit Bruhl een koppel vormt met Boris Becker, begeleiden. Voor het overige zal Gunthardt er als steun en toeverlaat van Graf alleen bij zijn bij de grand slamtoernooien en een enkel ander evenement, dat qua belangrijkheid een doorsnee toernooi te boven gaat.

Half november trainde Gunthardt bij wijze van 'aftasten' vier dagen met Steffi Graf op een privébaan in Bruhl. "Ik heb toen enthousiast en hard gewerkt, dat alles me pijn deed", aldus Graf, die met de juiste motivatie denkt nog drie à vier jaar deel uit te maken van het tenniscircus.

Van Hanegem nieuwe trainer van Holland

UTRECHT - Wim van Hanegem wordt volgend seizoen hoofdtrainer bij de Utrechtse amateurclub Holland. De oud-international, met Arie Haan en Jan Peters aangemeld voor de verkorte KNVB-cursus, volgt de zondag-eersteklasser Wim Pot op. Van Hanegem is nu als assistent bij Holland werkzaam.

Papin verdringt Lothar Matthäus

PARIJS - Jean-Pierre Papin is in Parijs gekozen tot Europees voetballer van het jaar. De spits van Olympique Marseille werd met 141 punten de opvolger van de Duitser Lothar Matthaus. De winnaar van vorig seizoen eindigde met 42 punten op de gedeelde tweede plaats. De Joegoslaaf Darko Pancev van Rode Ster Belgrado en diens ploeggenoot Bejan Savicevic haalden hetzelfde aantal voorkeurstemmen. Bij de eerste tien kwamen geen namen van Nederlandse voetballers voor.

Veldslag ijshockey

INNSBRUCK - Het ijshockeyduel in de Oostenrijkse competitie tussen GEV Innsbruck en EC Graz is zaterdag compleet uit de hand gelopen. Na een massale vechtpartij op het ijs mochten tien spelers de rest van het duel van de tribune bekijken. In totaal werden zeventien spelers na de veldslag voor korte of langere tijd naar de strafbank gestuurd.

Het wedstrijdformulier vermeldde na afloop 140 strafminuten voor Inssbruck, Graz kwam op 131 uit. De wedstrijd duurde door allerlei vechtpartijen ruim drie uur. Het duel eindigde in een gelijkspel: 6-6.

Erfurt voor faillissement

LEIPZIG - Rot-Weiss Erfurt, eerder dit seizoen tegenstander van FC Groningen en Ajax in het UEFA-bekertoernooi, staat voor het faillissement. De club uit de voormalige DDR keert vrijwel zeker terug naar de amateurs, is genoodzaakt de beste spelers te verkopen en kan een rentree in de rijen der profs wel vergeten.

Erfurt won afgelopen weekeinde zowaar met 3-2 van Chemnitz, op de slotdag van het eerste gedeelte van de competitie in de tweede Bundesliga groep zuid. In 22 duels werden slechts acht punten verzameld. De achterstand van de nummer laatst op Darmstadt bedraagt liefst elf punten. Het is vrijwel onmogelijk dat Erfurt zich na de winterstop in de degradatieronde weet te redden. De sportieve malaise gaat gepaard met financiële sores. Het clubbestuur dient voor ruim een miljoen gulden verplichtingen na te komen, terwijl de clubkas leeg is. De gezamenlijke schuld van de zes vroegere DDR-clubs in de tweede Bundesliga bedraagt ongeveer 6,5 miljoen gulden.

Erfurt was vorig seizoen derde in de laatste competitie van de DDR. De problemen van de clubs uit het voormalige Oost-Duitsland zijn immens. Hansa Rostock en Dynamo Dresden vinden moeizaam hun draai in de hoogste klasse, Erfurt is slechts een van de vier verenigingen in de tweede afdeling met problemen. Alleen Carl Zeiss Jena en Chemnitz mogen strijden om promotie. Halle, VFB Leipzig en Stahl Brandenburg zijn net als Erfurt gedoemd tot het spelen van de degradatieronde.

Ze kampen allemaal met dezelfde problemen. De toeschouwersaantallen blijven ver achter bij de verwachtingen, sponsors tonen geen interesse. De uitschakeling van FC Groningen is als voorlopig laatste hoogtepunt in de clubhistorie van Rot-Weiss Erfurt bijgeschreven.

Ernst Happel coach Oostenrijk

WENEN - Ernst Happel wordt de nieuwe bondscoach van Oostenrijk. De inmiddels 66-jarige voetbaltrainer, die in 1970 Feyenoord als eerste Nederlandse club naar winst van de Europa Cup 1 leidde, volgt de teruggetreden Alfred Riedel op.

Het ja-woord van Happel, laatstelijk werkzaam bij landskampioen FC Tirol, kwam zelfs voor insiders van het Oostenrijkse voetbal als een complete verrassing. "Ik ben een patriot, maar geen idioot", had Happel enkele dagen geleden nog verklaard. Al in 1990 werd zijn naam in verband met de Oostenrijkse ploeg gebracht, toen bedankte hij voor de eer.

Behalve Happel had het bestuur van de Oostenrijkse voetbalbond de Duitser Horst Koppel en oud-international Kurt Jara voor de functie van bondscoach benaderd.

GARDENA®

WIJ ZIJN GESLOTEN VANAF 27 DECEMBER tot 2 JANUARI 1992

PRETTIGE KERSTDAGEN EN GELUKKIG NIEUWJAAR

JONKA ENTERPRISES N.V. / GARDENA®

TEL. 676655
STA. ROSAWEG nst. 196
TEL. 373297
GOSIEWEG 47 a

This is Blitz!!!

Net binnen voor Kerst een kleine zending

MEXX **jongens pantalons en overhemden** (maat 8 t/m 16 (128 t/m 176).

Voor Kerst en Oud en Nieuw
van Sam & Dave leuke T-shirts, Polo's, shorts etc. voor tieners, jongens en meisjes.
Bij aankopen van f 50,- of méer of f 125,= of meer een leuke Sam & Dave verrassing (2 verschillende)

Boutique The Blitz
S.B.N. Doormanweg 37A
Ini Dia Shops t/o Centrum Mahaai - Tel.: 377234

OMEGA DATA

Directie en personeel van OMEGA DATA SYSTEMS wensen u allen, doch in het bijzonder onze cliënten PRETTIGE KERSTDAGEN en een VOORSPOEDIG NIEUWJAAR.

Dank u voor het in ons gestelde vertrouwen in het afgelopen jaar. Ook in 1992 staan wij weer voor u klaar.

Wij zijn naast de feestdagen gesloten van 27 december t/m 3 januari.

De Kerstman is wel goed maar niet gek!!

Fujicamera FZ 3000 Date	van 895,00 nu voor **626,50**
Fuji DL 500 wide	van 495,00 nu voor **346,50**
Fuji DL 400 Tele	van 495,00 nu voor **346,50**
Fuji DI 180	van 250,00 nu voor **175,00**
Fuji DL 25	van 155,00 nu voor **108,50**
Fuji FZ 6 Tele	van 125,00 nu voor **87,50**
Fuji FZ 5	van 75,00 nu voor **52,50**

samsom

Curacao Salinja, J. Noorduynweg en Fuji Image Plaza voor een nieuwe Fujicamera. Tot 31 december **30%** korting op bovenstaande prijzen.

PUNDA SPESHAL !

Pizza Hut.

Personal Pan Pizza

Ham + Cheese, Mushroom + Cheese, Tuna + Cheese

PLUS GRATIS !!!

- 2 "Slice" di nos delisioso "Garlic Bread"
- Un Pepsi-Cola regular

E REFRESKO NUMBER 1 DI KORSOU !!!

UNIKAMENTE SINKU FLORIN
Djaluna - Djabièrne
11'or a.m. - 7'or p.m.

VALIDO TE KU 30 DI DESEMBER
Unikamente na Pizza Hut (Punda)

PEPSI

TE KOOP AANGEBODEN

DIMENSIONS

L.O.A.	26 ft
L.W.L.	18 ft 6 ins
BEAM	8 ft 6 ins
DRAFT	4 ft 6 ins

"AVANTI"

Pas gereviseerd t.e.a.b.
Moet weg vanwege aanschaf grotere boot.
Info. 611036 (kantooruren)

Kamer van Koophandel & Nijverheid Curaçao

BELANGRIJKE MEDEDELING

De Kamer van Koophandel en Nijverheid op Curaçao maakt bekend dat in verband met de feestdagen haar kantoren **GESLOTEN** zullen zijn voor het publiek:

op **dinsdag 24 en 31 DECEMBER 1991** na de middag
en op **vrijdag 27 DECEMBER 1991** de gehele dag.

Het HANDELSREGISTER zal op vrijdag 27 december a.s. uitsluitend voor SPOEDGEVALLEN bereikbaar zijn via het telefoonnummer 611455.

SEKSHON DI INFORMASHON DI KONSEHO DI MINISTER

TA PRESENTA

awe nochi, 23 di desèmber 1991, un programa relashoná ku bishita di

Minister-Presidènt di Antia Hulandes, sra. Maria Ph. Liberia-Peters, na Roma, Italia, di 20 te ku 22 di novèmber 1991.

Tópiko: 1. **Bishita serka Su Santidat Papa Pablo II.**
2. **Partisipashon na e selebrashon di e Foro Internashonal "Van Rerum Novarum tot Centisimus Annus"**

Transmishon : **via Tele-Curacao**
Ora : **20.30'or (mitar di nuebe anochi)**

Bon Pasku, Dat is nog iets te vroeg!

Wilt U verlost zijn van **elektra problemen** met de feestdagen, wacht dan **niet tot het laatste moment.**

Neem een besluit Kies **ROZENWEG 4**

Tel. 378961-371737
Fax 370281

VOORUIT

LOBO LIGHTING & FOUNTAIN DESIGN NV

is t/m 2 januari 1992 gesloten.

Voor informatie of als u alsnog een fontein wilt (huren) kunt u bellen tel.: 376919 of faxen nr. 372807.
Prettige feestdagen.

Sta. Rosaweg 71
Tel./Fax. 370061
Openingstijden:
8.30 - 12.30, 14.30 - 18.30

---

minihouse

MINIHOUSE CURAÇAO N.V.

MINIHOUSE is een automatiseringsbedrijf met een breed scala van produkten, zowel op het gebied van hardware als software.
MINIHOUSE is een geauthoriseerde vertegenwoordiger van Digital Equipment Corporation (DEC) en "Business Partner" van IBM.
MINIHOUSE heeft een samenwerkingsovereenkomst met Multihouse in Gouda. De lokale partners van MINIHOUSE zijn de Akademia di Kompiuter en de Information Technology Center.

Ter versterking van haar team zoekt MINIHOUSE op korte termijn een ervaren

PROGRAMMEUR/ANALIST

Functie informatie:
- het ondersteunen van de **MINIHOUSE** software pakketten:
  - salaris administratie
  - financiële administratie
  - personeelsadministratie
- analyse, ontwerp en programmering van nieuwe informatiesystemen.

Functie-eisen
- opleiding informatika op HBO niveau
- kennis van de administratie
- 2 à 3 jaar programmeerervaring
- affiniteit voor zowel hardware als software
- grote mate van zelfstandigheid
- flexibele houding
- goude houding t.a.v. klanten
- Antilliaanse nationaliteit

Geboden wordt een salariëring welke afgestemd is op opleiding en ervaring.

Indien u interesse heeft in bovenstaande vacature kunt u contact opnemen met de heren Roy Evers of Ruud Luiten.
Strikte geheimhouding is gewaarborgd.

MINIHOUSE Curaçao N.V.
Snipweg 56
Telefoon nr. 371788

EILANDGEBIED CURAÇAO

Giro Kòrsou

Het Hoofd van de Girodienst maakt hierbij bekend, dat de Kasloketten van de Girodienst op 24 en 31 december 1991 voor het publiek gesloten zijn. De administratie is open van 08.00 uur a.m. tot 12.00 uur.

Afd. P.R.

Het Hoofd voornoemd,
R.J. Silvano.

GOBIERNU DI KORSOU

Servisio di Limpiesa Kòrsou
SELIKOR

Hefe di Servisio di Limpiesa Kòrsou ta partisipá ku relashoná ku dianan di fiesta [illegible]idero, tin siguiente [illegible] di kas:

- **[illegible] ta pasa djasabra dia 21 di desèmber 1991, [illegible] anochi, pa kohe shushi di kas den barionan ku segun e skema ta kohe normal djaluna dia 23 di desèmber 1991.**
- **trùk ta pasa djadumingu dia 22 di desèmber 1991, tantu den dia komo anochi, pa kohe shushi di kas den barionan ku segun e skema ta kohe normal djamars dia 24 di desember 1991.**
- **trùk ta pasa djaluna dia 23 di desèmber 1991, tantu den dia komo anochi, pa kohe shushi di kas den barionan ku segun e skema ta kohe normal djárason dia 25 di desèmber 1991 (Pasku).**
- **trùk ta pasa djamars dia 24 di desèmber 1991, tantu den dia komo anochi, pa kohe shushi di kas den barionan ku segun e skema normal ta kohe djaweps dia 26 di desèmber 1991 (dos dia di Pasku).**

Selikòr ta gradisí tur grupo, persona i instansia ku durante 1991 a kooperá pa kumpli ku e tarea importante di mantené nos medio-ambiente liber di shushi. Pa un i tur den nos komunidat ta bai e mensahe sinsero pa den aña 1992 atrobe uni den fila ku SELIKOR pa huntu nos traha na interes i bienestar di Kòrsou.

Bon Pasku i Tur Bon Deseo pa Aña 1992 Yen di Dicha i Prosperidat.

Dept. R.P.

E Hefe menshoná,
R.J. Francisca.

BELANGRIJKE MEDEDELING

I.v.m. de feestdagen zullen:

MADURO & CURIEL'S BANK N.V.
A.B.N./AMRO BANK N.V.
BANCO DI CARIBE N.V.
BANCO INDUSTRIAL DE VENEZUELA C.A.
ORCO BANK N.V.
PIERSON, HELDRING & PIERSON (N.A.) N.V.
MCLAUGHLIN BANK N.V.
CITCO BANK ANTILLES N.V.
N.M.B. POSTBANK GROEP
BANCO MERCANTIL S.A.C.A.

TOT 12.00 UUR GEOPEND ZIJN
voor het publiek op
24 DECEMBER, 1991
en
DE HELE DAG GESLOTEN ZIJN OP 31 DECEMBER, 1991.

BANKIERSVERENIGING CURACAO
wenst U prettige feestdagen!

NOG GROTE KLOOF TE OVEBRUGGEN

Inkatha zonder Buthelezi buitenstaander bij overleg

ANC en Nasionale partij De Klerk bepalen toekomst van Zuid-Afrika

JOHANNESBURG - Met een vriendelijke handdruk probeerden president Frederik de Klerk van Zuid-Afrika en ANC-leider Nelson Mandela zaterdag de kloof tussen hun beide organisaties te dichten die vrijdag, de eerste dag van de Conventie voor een democratisch Zuid-Afrika (CODESA), nadrukkelijk aan het licht kwam. Zaterdag was het slot van de bijeenkomst min of meer feestelijk.

De Codesa, waarin vertegenwoordigers van negentien Zuidafrikaanse politieke groeperingen de lijnen voor de onderhandelingen over een nieuw Zuid-Afrika zonder apartheid uitzetten, werd zaterdag in een feestelijke stemming afgesloten. De deelnemers kwamen onder meer overeen dat de zwarte Zuidafrikanen voor het eerst volledige politieke rechten zullen krijgen. Waarnemers in Zuid-Afrika wezen er zondag echter op dat uit de woordenwisseling tussen De Klerk en Mandela vrijdag naar voren kwam hoever de standpunten van de regering en de anti-apartheidsgroeperingen nog uit elkaar liggen. Zij verweten elkaar bij die gelegenheid gebrek aan vertrouwen en achterbaks handelen met in het achterhoofd de gedachte aan een gewapende confrontatie.

Het ANC en miljoenen zwarten zijn ervan overtuigd dat de regering binnen de politie en het leger "doodseskaders" heeft gevormd die activisten uit moeten schakelen en het land moeten destabiliseren zodat het betrekken van de zwarte leiders bij het bestuur van het land wordt uitgesteld. Het zou daarom "zelfmoord" zijn, zo verklaarde Mandela, om de wapen-magazijnen over te dragen aan vijandige troepen. De Klerk had hem dit uitblijven van de overdracht der wapens verweten. De ANC-leider zei later dat het incident "gebeurd is, iets van het verleden is" en voegde eraan toe dat hij het al vergeten was.

AAN ZIJLIJN

De politieke meningsverschillen tussen de aanwezige organisaties zullen het verloop van de toekomstige onderhandelingen gaan bepalen. Van tevoren was verwacht dat Zulu-leider Mangosuthu Buthelezi, de voorman van de Inkatha-Vrijheidspartij, voor enig vuurwerk zou zorgen. Hij bleef echter weg omdat Zulu-koning Goodwill Zwelithini niet apart was uitgenodigd. Inkatha besloot ondanks de afwezigheid van Buthelezi Codesa toch bij te wonen, maar weigerde de intentieverklaring te tekenen waar de andere partijen wel mee instemden. Daarmee kwam Inkatha onverwacht aan de zijlijn te staan. Terwijl in Zuid-Afrika algemeen verwacht wordt dat Buthelezi zich opnieuw op de voorgrond zal dringen is nu wel duidelijk dat het ANC en de Nasionale partij (NP, waartoe alle ministers behoren) de belangrijkste partijen bij de toekomstige onderhandelingen zullen zijn. Beide partijen verklaarden dat als Inkatha op belangrijke punten een andere mening heeft, de besprekingen toch door zullen gaan als het ANC en de NP het ergens over eens zijn.

De deelnemers aan Codesa richtten een vijfkoppige commissie op en riepen vijf werkgroepen in het leven die de volgende conferentie die in maart op het programma staat moeten voorbereiden. Een van de werkgroepen moet zich bezig houden met het creeren van een klimaat voor vrije politieke participatie, waarbij zij ook de staatsmedia controleert.

Wagner niet uitgevoerd

TEL AVIV - Het Israelisch Philharmonisch orkest zal op 27 december geen uitvoering geven van werken van Richard Wagner. Dat heeft de leiding van het orkest donderdagavond bekendgemaakt.

Het zou voor het eerst zijn dat in Israel muziek van Wagner, die de favoriete componist van Adolf Hitler was, ten gehore zou worden gebracht. Een besluit van musici van het orkest om het 53 jaar oude verbod op het uitvoeren van werken van Wagner op te heffen was aanleiding voor een ware polemiek tussen voor- en tegenstanders. Het beeld rond de Duitse componist achtervolgt overlevenden van Hitlers massavernietiging van joden tijdens de Tweede Wereldoorlog. De Israelische radio en televisie weigeren Wagner uit te zenden.

Albanezen in maart naar stembus

TIRANA - Op 1 maart 1992 worden in Albanie verkiezingen voor een nieuw parlement gehouden. President Ramiz Alia heeft de verkiezingen uitgeschreven nadat hij met tien der partijen had geraadpleegd, aldus zegsman Bashim Hoxha.

SCHIPHOL - De cijfers van duizenden doden zijn reeele schattingen, maar voor ons moeilijk hard te maken. Dat zei de chirurg Ocker Repelaer van Driel zondag op Schiphol bij zijn terugkeer uit Somalie. Hij maakte deel uit van een medisch team van het Nederlandse Rode Kruis dat uit de Somalische hoofdstad Mogadishu werd geevacueerd.

Men moest zich terugtrekken uit de hoofdstad omdat de situatie ondanks toezeggingen van de strijdende partijen te gevaarlijk was. De granaten sloegen in rond het noodziekenhuis. De situatie in de hoofdstad Mogadishu, waar ooit een miljoen mensen woonde, is ernstig.

Regering: Bloedige betogingen door infiltratie studenten

Sihanouk wil VN-inzet bij herstel orde in Phnom Penh

BANGKOK - De Cambodjaanse leider prins Norodom Sihanouk heeft maandag gezegd dat de vredesmacht van de Verenigde Naties het beheer over de hoofdstad Phnom Penh moet overnemen als de regering de orde niet langer kan handhaven. Dit heeft het radiostation van de Rode Khmer maandag gemeld. Bij ongeregeldheden in Phnom Penh zijn zaterdag zeker drie doden gevallen.

Volgens de prins moeten vervolgens de Cambodjaanse strijdkrachten worden ontbonden. Sihanouk, de voormalige regeringsleider die nu als staatshoofd terug is in het land, sprak op een speciale bijeenkomst van het secretariaat van de Opperste Nationale raad (ONR), die hij zaterdag leidde. In de ONR zitten vertegenwoordigers van de regering in Phnom Penh en van drie guerrillagroepen, waaronder de Rode Khmer. Oprichting van de ONR was onderdeel van het vredesakkoord dat in oktober in Parijs ondertekend is en een eind maakte aan dertien jaar burgeroorlog in cambodja.

VERKEERD GEVALLEN

Zeker drie personen zijn gedood en er vielen tientallen gewonden toen duizenden burgers zaterdag in Phnom Penh de straat opgingen om te protesteren tegen corrupte overheidsdienaren. De regering heeft verklaard dat een kleine gewapende groep het geweld heeft aangeblazen, en dat haar actie het vredesproces in gevaar kan brengen. Dat behelst onder meer dat in de loop van 1993 meer-partijenverkiezingen gehouden worden voor een parlement.

Na dagen protesteren op eigen terrein besloten Cambodjaanse studenten zaterdag met duizenden de straat op te gaan om voor eerbiediging van de mensenrechten te demonstreren en tegen privatisering en corruptie in de regering. De regering steunt officieel het protest tegen de corruptie, maar het besluit van de studenten viel toch verkeerd bij de autoriteiten. De demonstratie werd verboden en een student van een Medische school waar actie gevoerd werd, werd gearresteerd. Dit werd het sein voor een onofficiele demonstratie zaterdag die eindigde met minstens drie doden, enkele tientallen gewonden van wie sommige met levensgevaarlijke schotwonden, ingrijpen van het leger, een uitgaansverbod en vervolgens de beschuldiging dat de studentengroepen zijn "geinfiltreerd" door de Rode Khmer.

De Cambodjaanse regering heeft alle officiele bezoeken die dit jaar nog op de agenda stonden, uitgesteld tot volgend jaar. Volgens minister Hor Namhong is de situatie in zijn land op het moment niet geschikt om bezoekers te ontvangen. De eerste buitenlandse gast die getroffen wordt door de maatregel is PLO-leider Yasser Arafat, die echter zelf al had aangekondigd niet te zullen komen in verband met de gespannen situatie. Ook de ministers van Buitenlandse zaken van Vietnam (Nguyen Manh Cam), China (Qian Qichen) en Laos (Soubanh Srithirath) moeten hun bezoek uitstellen tot volgend jaar.

BRUSSEL - De Europese Gemeenschap steunt de Amerikaanse plannen begin januari in Washington een conferentie te organiseren over de internationale hulpverlening aan de ex-Sovjetunie.

Dit bleek zaterdag na afloop van halfjaarlijks topoverleg tussen de EG en de VS in Brussel, dat verrassend werd bijgewoond door premier Ruud Lubbers. Volgens de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken, James Baker, is de conferentie nodig om er achter te komen welke hulp het hardst nodig is en hoe die ter plaatse moet komen zonder dat ze in verkeerde handen valt. De nood is volgens hem hoog, niet alleen wat betreft voedsel en medicijnen maar ook op de gebieden van huisvesting en energie.

Baker drong er indirect bij Japan en de olielanden op aan bij te springen. De EG en de VS hebben tot nu toe "veruit" het meeste gedaan. "De ontwikkelingen in wat eens de Sovjetunie was gaan de hele wereld aan", aldus Baker, die de afgelopen week zelf poolshoogte heeft genomen in Rusland, de Oekraine en Kazachstan.

Bush acht zich verantwoordelijk economie

Kans op duurzame vrede nu groter dan begin 1991

WASHINGTON - President George Bush heeft zondag gezegd "gemengde gevoelens" te hebben over 1991.Hij zei zijn deel van de verantwoordelijkheid voor de slechte staat van de Amerikaanse economie te dragen en vast van plan te zijn een ommekeer teweeg te brengen.

"Om te proberen deze economische situatie aan te pakken is buitengewoon moeilijk", aldus Bush in een vraaggesprek met een Amerikaans kabeltelevisiestation. "Ik ben vastbesloten daarin te slagen...De president moet zijn verantwoordelijkheid nemen als het met de economie niet goed gaat." De Amerikaanse president noemde 1991 een "erg moeilijk jaar" en een jaar van "gemengde gevoelens" met de Golfoorlog, diepgaande veranderingen in Oost-Europa en de Sovjetunie en de binnenlandse economische problemen.

Bush wordt verweten te veel tijd aan buitenlandse en te weinig aan binnenlandse politiek te besteden. De president zei dat zijn aanstaande reis naar Azie, die zal duren van 30 december tot 10 januari, gaat om "Amerikaanse banen". Bij zijn bezoeken aan Australie, Singapore, Zuid-Korea en Japan neemt hij managers van de drie belangrijkste Amerikaanse autobedrijven mee. "Een groot deel van deze reis zal gaan over handel. We moeten ze ervan overtuigen hun markten meer te openen."

Wat betreft de Golfoorlog zei Bush dat deze de vredesgesprekken tussen Israel en de Arabieren mogelijk heeft gemaakt. "Wij zijn de onomstreden leider van de vrije wereld en ik kan nu tegen het Amerikaanse volk zeggen dat hun kinderen meer kans hebben in een vreedzamere wereld op te groeien dan aan het begin van dit jaar."

Sigaretten kinder-toelage

MOSKOU - Elk kind in de Noordrussische stad Cholm heeft binnenkort recht op acht pakjes sigaretten per maand.

Het persbureau TASS meldde dat het plaatselijk bestuur van Cholm besloten heeft, kinderen op de lijst te zetten van mensen die recht hebben op sigaretten, die in de hele voormalige Sovjetunie op de bon zijn.

De melkfabriek in Cholm is gesloten omdat die niet aan de minimale hygienische normen voldeed, zo meldt Tass verder. Het is niet bekend of Cholm een sigarettenfabriek kent.

Van ultra rechts:

De Klerk en Mandela op dodenlijst

JOHANNESBURG - Extreem-rechtse blanke extremisten zijn van plan president Frederik de Klerk van Zuid-Afrika en ANC-leider Nelson Mandela te vermoorden. Dat heeft de Zuidafrikaanse politie maandag meegedeeld.

Een woordvoerder van het ministerie van Wet en Orde verklaarde dat de autoriteiten weten van het bestaan van het dodenlijst waarop de namen van de president en de leider van anti-apartheidsorganisatie Afrikaans Nationaal congres voorkomen. "Wij nemen het gevaar van rechts-extremisme zeer ernstig", aldus de woordvoerder. Het begin van de onderhandelingen over een non-raciale grondwet voor Zuid-Afrika dit weekeinde lijkt het blanke extremisme een impuls te hebben gegeven om in actie te komen tegen de beoogde politieke hervormingen, zo verklaarde de woordvoerder van het ministerie van Wet en Orde.

Ondanks veldslag oppositie met leger:

President Georgië ontkent aftreden

LONDEN - In de Georgische hoofdstad Tbilisi wordt in alle hevigheid gevochten. Dit heeft maandag Radio Moskou gemeld. Daarbij zouden zeker zeventien doden zijn gevallen en talrijke gewonden. De rust was vanmorgen nog niet hersteld. President Zviad Gamsachoerdia heeft berichten ontkend over zijn aftreden.

De Georgische oppositie heeft zondagavond met zware artillerie opnieuw de aanval op de parlementsgebouwen geopend, nadat er een korte gevechtspauze was ingelast voor overleg met de regering. Het Sovjetpersbureau Tass meldde dat er in het gebouw zware explosies gehoord werden en dat er op het binnenplein felle lichtflitsen zichtbaar waren. Gewapende troepen van de oppositie hadden al eerder het gebouw, waarin ook de regering kantoor houdt, omsingeld.

Plaatselijke journalisten hadden eerder gemeld dat de rust in de stad was weergekeerd omdat delegaties van de regering en de oppositie, na een dag vol geweld, voor spoedoverleg bijeenkaar waren gekomen. De besprekingen, in een hotel tegenover de regeringsgebouwen, werden echter afgebroken omdat Gamsachoerdia geen gehoor gaf aan de eis van de oppositie om af te treden, aldus de verslaggevers. Daarop zette de oppositie opnieuw de aanval in.

Gamsachoerdia heeft in de nacht van zondag op maandag verklaard dat de aanval op het regeringsgebouw in Tbilisi is afgeslagen. Volgens het persbureau TASS maakte de Georgische president dit via "een boodschap aan de natie" bekend.

In de loop van de morgen is een nieuwe aanval begonnen op het parlementsgebouw. Aan beide kanten staan duizenden mensen tegenover elkaar.

Winters weer in Europa:vier doden

GRENOBLE - Zware sneeuwval en plotseling stijgende temperaturen hebben in het weekeinde in de Alpen voor grote problemen gezorgd. In het Zwitserse Wallisgebergte kwam een echtpaar om het leven, toen door een aardverschuiving een huis ineenstortte. In Oostenrijk zijn vermoedelijk drie mensen door sneeuwlawines om het leven gekomen. In Frankrijk vielen er een dode en twee gewonden door een lawine.

Vervolg van pag. 1

in Alma Ata weten dat de leiders van de republieken "gepaste besluiten" genomer hebben over Sovjetpresident Gorbatsjov. "Wij respecteren Michail Sergejevitsj Gorbatsjov", voegde hij eraan toe, "en wij willen op een beschaafde manier een einde maken aan de traditie die in 1917 begon, waarin ieder staatshoofd na zijn begrafenis later herbegraven of als een misdadiger beschouwd wordt".

PAAR DAGEN

Gorbatsjov verklaarde op zijn beurt in een vraaggesprek met de Amerikaanse televisiezender CBS: "Ik denk niet dat ik de wereld van de politiek zal verlaten. De rol die ik zal spelen zal in de nabije toekomst bepaald worden". Hij zei dat hij de resultaten van Alma Ata afwacht. "Zodra ik de officiele documenten ontvang en zie dat het gemenebest een realiteit is neem ik binnen een paar dagen mijn beslissing". De parlementen van de republieken van het gemenebest moeten de overeenkomst van zaterdag nog goedkeuren.

De Sovjetpresident erkende verder dat hij fouten gemaakt had bij zijn pogingen van de SU een opener samenleving te maken en een vrije markteconomie in te voeren. Over de Russische president zei hij: "Ik denk dat het fenomeen Jeltsin nog geopenbaard moet worden .. Wij hopen dat hij zich volledig bewust is van de grote verantwoordelijkheid die op zijn schouders rust.. Hij moet dat nog begrijpen". En hij voegde eraan toe: "Ik zou willen dat hij altijd consistent was, dat hij democratischer was. Dat zou hem geen kwaad doen".

PROTEST

In Moskou zijn zondag zo'n drieduizend mensen de straat opgegaan om te betogen tegen de "liquidatie van de Sovjetunie", de hoge prijzen en de invoering van het kapitalisme. De betoging was georganiseerd door de Liberaal democratische partij van Vladimir Jirinovski, de Communistische partij van de "Arbeiders van Rusland" en de beweging "Moskou voor de arbeiders".

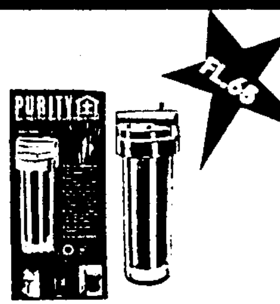
De betogers, die zwaaiden met vlaggen van de SU en portretten van Lenin en Stalin, eisten luidkeels dat de presidenten die het akkoord van Alma Ata ondertekend hebben gevangen gezet worden. Zij marcheerden naar het gebouw van de televisie terwijl zij het volkslied van de SU zongen, om daar zendtijd voor hun leiders af te dwingen. Behalve Jirinovski zijn dat de conservatieve Sovjetparlementariers Joeri Slobotkin en Viktor Alksnis.

Ook in Chisinau, de hoofdstad van Moldavie, betoogden duizenden mensen tegen het akkoord van Alma Ata. Het Volksfront van Moldavie, dat strijdt voor de hereniging van Moldavie en Roemenie, verweet president Mircea Snegur dat hij "het volk verraden" heeft. Het Front riep de bevolking op zich te verzamelen rond de parlementsgebouwen in Chisinau om de afgevaardigden ertoe te bewegen het akkoord niet te ratificeren.

Amnesty- secretaris afgetreden

LONDEN - De secretaris-generaal van de mensenrechtenorganisatie Amnesty International, Ian Martin, heeft zijn ontslag ingediend.

Een woordvoerder van Amnesty heeft dat zondag meegedeeld. Volgens de BBC is het ontslag van Martin het gevolg van interne meningsverschillen over de toekomst van de mensenrechtenorganisatie. De Britse krant Observer, die in 1961 als eerste oproepen van Amnesty publiceerde, meldde zondag dat verscheidene afdelingen van de organisatie een eigen beleid willen voeren. Vooral de afdelingen in de VS zouden volgens de krant meer vrijheid van handelen willen. Martin, ondersteund door het internationale secretariaat in londen, zou de eenheid van Amnesty willen bewaren en willen voorkomen dat Amnesty-groepen per land verschillende acties voeren of doelstellingen nastreven.

Jeroen Krabbé exposeert in landhuis Bloemhof

'Je moet geen rode tulpen rood verven'

WIT TEGENOVER ZWART, zover liepen zondagochtend de meningen uiteen over het werk van Jeroen Krabbé, bij de opening van de expositie van zijn werk in Landhuis Bloemhof. En daar waren bijna geen grijstinten tussenin. Men vond het werk prachtig, of men vond er niets aan. Maar onverschillige of een lauw 'gaat wel' heb ik niet gehoord. Overigens passen wit, zwart en grijs slecht bij het werk van Jeroen Krabbé, omdat zijn werk heel kleurrijk is, van diepblauw en groen met oranjerood en allerlei paarstinten, maar ook met een grote liefde voor aardkleuren en oker.

Zijn schilderijen komen in het landhuis goed tot hun recht. Zelf zei hij: 'Wat zo ontzettend leuk is, is dat de kleuren die ik schilder zo overeenkomen met de kleuren hier. Alsof ik deze schilderijen gemaakt heb voor deze expositieruimte. Het huis past als een handschoen. Kijk naar dat geel van die muur! Ik kende het huis niet, had er alleen wat foto's van gezien.'

Jeroen Krabbé schildert in tropische kleuren. Ooit heeft hij in Callantsoog zijn meest Hollandse serie schilderijen gemaakt, doordrenkt van water en grijs. Maar dat was maar een keer in zijn leven. Dat heeft hij nooit meer geambieerd. Hij reist verschrikkelijk veel, naar plekken die vaak prachtig zijn, zoals Californië en de Stille Zuidzee, maar ook wel eens somber zoals Moskou en Boedapest: 'Ik heb net een paar maanden Moskou erop zitten. Zaterdag zat ik er nog. Heel interessant. Mijn kleinkinderen kunnen nu zeggen, dat hun opa nog in Moskou was, toen het nog communistisch was. Een week later was dat afgelopen'.

In Moskou werd een film opgenomen over het leven van Stalin, met Robert Duvall in de rol van Stalin. Veel opnamen moesten in het Kremlin geschieden. Af en toe moesten ze daar opeens uit omdat Gorbatsjov of Jeltsin eraan kwamen voor besprekingen. Tussen de filmopnamen door schildert Jeroen of maakt hij plannen voor schilderijen:

'Ik heb een hele tijd door de straten van Moskou gelopen en me afgevraagd wat ik hiervan nu moest schilderen. Het moet nog rijpen. Er zal ooit wel een serie Moskou komen. Meestal komt het er pas een paar maanden later uit, gefilterd door de tijd. Zo zal het met Curaçao ook gaan.'

Jeroen Krabbé maakt onderweg schetsen en plannen die hij vaak later, terug in Nederland pas uitwerkt tot schilderijen. Zo heeft hij lange tijd in Australië gezeten, ook voor de opnamen van een film. Hij kon daar niets vinden om te schilderen, maar voelde zich wel aangeslagen door wat de mensen te zeggen hadden over de aboriginals, een volk met een hele hoge cultuur, dat vrijwel werd uitgeroeid door de Engelsen. En dat nog maar 200 jaar geleden.

Meteen na Australië ging hij naar Italië voor een nieuwe film. Hij kwam terecht in Florence en Sienna en dook daar helemaal onder in de renaissance. Daar kreeg hij het idee voor zijn schilderijen over Australië. Het moesten drieluiken worden waarin het verhaal werd verteld. Uiteindelijk werd het een serie van vier drieluiken, met op de zijpanelen tekens, symbolen door hem zelf bedacht en op de middenpanelen tovenaars, koningen e.d. Die schilderijen vormen een combinatie van twee werelden:

'Wie weet komt er wel een combinatie van Curaçao met Moskou uit me rollen. Ik zit altijd zo boordevol ideeën, kleuren en vormen, zodat zelfs de Stille Zuidzee doorloopt in Hollandse landschappen.'

VANUATU

Deze laatste opmerking is van toepassing op de schilderijen die nu in Landhuis Bloemhof te bezichtigen zijn. Er is pas geleden in Nederland een grote expositie geweest van Jeroen Krabbé met schilderijen geïnspireerd door het Stille Zuidzee eiland Vanuatu. Vier olieverfschilderijen, een zeefdruk en een litho uit die serie zijn ook op Curaçao te zien. Het zijn schilderijen in prachtige diepblauwe en groene tinten, fel van kleur en heel warm.

De meeste olieverven op de expositie zijn echter gemaakt van zijn weekendhuis in Dalfsen, het huis in het bos of landschappen in de buurt van dat huis. Verschillende zijn op hout geschilderd, soms dekkend, maar bij een serie van drie heeft Krabbé gebruik gemaakt van de kleur van het (gelakte) hout zelf. De kleur en de nerven spelen mee in een geheel, dat is opgebouwd uit aardkleuren en gelen, met een enkele toets wit of zwart (toch). Denk je bij aardkleuren in de eerste plaats aan gematigde en zachte tinten, Jeroen Krabbé heeft ze fel en uitdagend gebruikt. Een Hollands landschap in tropisch fel bruin en geel. 'We hebben dat huis in het bos in Dalfsen al 20 jaar en voor mij is dat de meest bijzondere plek op aarde. Het betekent veiligheid en rust, familie om me heen, hele diepe gevoelens. Ik heb die plek al wel 70 keer geschilderd, steeds anders, steeds diezelfde plek in het bos. Een klein huisje bij een heuvel. Soms moet een mens de inspiratie heel dicht bij huis zoeken. Er zitten dingen in mijn kop en ik schilder die dingen eruit zoals andere mensen ze wegdromen. Ik doe het picturaal'.

GENERATIES

Jeroen Krabbé was in 1969 voor het eerst op Curaçao. Hij speelde toen met Petra Laseur in het toneelstuk 'Private Lifes' van Noel Coward. Toen hij die eerste keer op Curaçao was schilderde hij nog niet: 'Nou ja, ik schilderde wel, maar ik was geen praktizerend schilder'. Jeroen Krabbé is de derde generatie schilder van zijn familie. (Zijn zoon de vierde.) Zijn grootvader was een beroemd schilder uit de Larense school, zijn vader een bekend schilder, dus wat was logischer dan dat Jeroen, met het talent dat zijn vader als kind al bij hem opmerkte, zou gaan schilderen? Zijn vader heeft al zijn kindertekeningen bewaard en zelfs ingelijst. Maar Jeroen miste de uitdaging en wist natuurlijk ook dat schilderen armoe troef was.

Zijn moeder vertaalde films. Al heel jong zag hij veel films, al begreep hij ze niet altijd. Daarbij nog onvertaald, maar daar heeft hij wel veel van zijn talenkennis bij opgedaan. Maar na een jaar Rietveld Academie besloot hij toch over te stappen naar de toneelschool: 'Ik ging als een drietrapsraket door de school heen'. Meteen na school kreeg hij de ene rol na de andere en vlak daarna kwamen ook de filmrollen. Na het grote succes van 'Een soldaat van Oranje' ('De premiere was een heel bijzondere avond. De hele koninklijke familie was er. Rutger Hauer en ik kwamen op motorfietsen de Reguliersbreestraat inrijden') besloot Krabbé toch weer te gaan schilderen. Hij ging naar de Rijksacademie in Amsterdam, maar bleef 's avonds toneelspelen om zijn gezin te onderhouden.: 'Maar ik heb het diploma gehaald.'

■ Een impressie van het eiland Vanuatu in de Pacific, zowel in olieverf als in litho uitgevoerd.

Daarna kwam ineens de internationale filmcarrière, 'zomaar als een cadeautje' en Jeroen Krabbé verdiende toen geld genoeg om af en toe drie maanden vrij te kunnen nemen om te gaan schilderen. Nu heeft zijn carrière zelfs zo'n vlucht genomen dat hij kan kiezen welke film hij wil aannemen.

Ook zijn schilderscarrière heeft een grote vlucht genomen. Hij gaat in 1993 exposeren bij de bekende Gallery van Francis Kyle in Londen: 'Weet hij veel over film en filmsterren. Daar ligt zijn belangstelling helemaal niet. Hij kwam mijn werk bekijken en heeft me op mijn werk beoordeeld. Hij was nogal streng.'

Maar na tien dagen lag er een brief met de uitnodiging voor een expositie van 50 tot 60 werken in september 1993. Daarom zal deze expositie op Curaçao voorlopig zijn laatste zijn. Krabbé gaat werken voor die expositie in Londen, ook al liggen er nog diverse uitnodigingen voor exposities, o.a. in musea te wachten. Zestig schilderijen is een heleboel, maar: 'Soms gaat het vanzelf. Wel vier per dag. Soms zit ik op een schilderij wel twee jaar te wroeten en komt het niet goed. Dat ligt helemaal aan wat er gebeurt met je.'

Dat is ook volgens hem het verschil met een acteur. Daar moet je. Of je nu zwak, ziek of misselijk bent, het stuk moet doorgaan. Die discipline die hij geleerd heeft als acteur gebruikt hij ook bij het schilderen: 'Je moet gewoon gaan zitten en het proberen. Als je wordt aangeraakt door de muze, heb je geluk. Soms opent zich iets wat je niet hebt verwacht, zo kom je steeds een stap verder.'

MATISSE

Het grote voorbeeld voor Jeroen Krabbé is Matisse. In Moskou en Sint Petersburg heeft hij een hele serie van die schilder kunnen bekijken: 'Ik probeer soms wel eens matisse-blauw te maken. Dat is afzien.' En opnieuw trekt hij de lijn door naar het acteren. Hij vindt het belangrijk een voorbeeld te hebben waar je je aan kunt meten: 'Wat Dirk Bogarde gedaan heeft, die simpelheid, je zag bijna niets, een blik, een wenkbrauw: daarmee kon hij alles zeggen.'

Ook bij het schilderen gaat het om de kunst van het weglaten: 'Je moet geen rode tulpen rood verven.' Je moet zoeken naar de essentie. Een kind kan een zebra en een olifant tekenen: witte en zwarte strepen en een slurf. Daar gaat het om. Maar om dat als een getrainde volwassene, bestookt met indrukken, nog te doen? 'Daarvoor heb ik nog een lange weg te gaan, maar dan komt het op een goede dag wel goed. Of nooit.' Picasso heeft er zijn hele leven over gedaan om te leren schilderen als een kind: 'In zijn laatste periode, hij was toen zo'n 90 jaar oud, was hij fabuleus. Net als Matisse in zijn laatste periode.'

Voor Jeroen Krabbé hebben zijn twee vakken veel met elkaar te maken, ze vereisen allebei veel discipline, ze houden elkaar in evenwicht, ze balanceren naast elkaar en hij probeert in het midden zijn 'serenity' te behouden.

Voor veel mensen die gisteren naar de opening van de tentoonstelling kwamen -het was er ontzettend druk- is Jeroen Krabbé in de eerste plaats acteur. Ze kennen hem als de man die in de serie Dynasty met Alexis trouwt (Joan Collins). Zijn schilderijen zijn pas de laatste jaren bekend geworden. Jeroen Krabbe vindt het leuk om over zijn acteurswerk en vooral over de mensen met wie hij gewerkt heeft te praten:

'Dynasty was een grapje tussendoor, maar dat heeft zo'n vlucht genomen. Ongekend. Als Hamlet was ik gekomen, in een boom had gehangen, Chinees pratend, had het niet meer ophef gemaakt. Het was enig. Ik heb dolle pret gehad met Joan Collins, een heel leuk iemand.

STREISAND

"Maar veel interessanter als persoon is Barbra Streisand. Dat is een supertalent. De discipline en de passie die zij opbrengt, daarbij vergeleken ben ik een luie slak. Het is een soort gefocuste gekte. Alles moet ervoor wijken. Ik hou ervan. Ik kan ermee werken, maar zij is een uitzondering op de wereld. Ze lijdt. Dat is te zien. Geboren te worden met zo'n talent, dat is een zware last om te torsen. Barbra Streisand is een begenadigd persoon. Toch denk ik niet dat ik er lang mee zou kunnen verwijlen.'

Er is een beeld van Jeroen Krabbé geplaatst bij Madame Tussaud, het wassenbeelden museum in Amsterdam, naast Joan Collins. Donderdag was Jeroen in Amsterdam voor de onthulling van het beeld, vrijdag en zaterdag in Moskou, zaterdagavond dineren in Amsterdam en woensdag op Curaçao. 'Dat is voor mij een normale werkweek. Ik heb het wel eens gekker gedaan.'

De stilte en de concentratie van het schilderen houden hem in evenwicht. Hij kan zich op de set afzonderen om te lezen of te tekenen en zich daarop dan volledig concentreren. Zo schildert hij zijn doeken in zijn hoofd onderweg in het vliegtuig. Hij stooft ze klaar in zijn kop.

'Zo ook die middag dat we door Banda Bou reden, die wegen, die cactussen, die beelden. Ik kan ze over drie maanden zo terugroepen. Daarmee geef ik aan dat ik een geboren schilder ben.'

'Ik ben ook een geboren acteur'. Als Jeroen Krabbe bij iemand een gebaar ziet dat hem opvalt, onthoudt hij dat gebaar om het later in een film te gebruiken. Zo zag hij eens iemand bij een tramhalte een peukje uit zijn mond schieten met zijn vingers, volkomen onverschillig voor waar het terecht zou komen. Dat gebruikte hij later in een film. Ook zag hij hoe een zakenman in een vliegtuig de Financial Times zat te lezen. Hij scheurde een hoekje van de krant af, rolde dat op en met dat rolletje begon hij over zijn wang te kriebelen. 'Let maar op, dat gebruik ik nog eens in een film.' Een ander ziet zoiets en vergeet het weer. Jeroen slaat het op: 'Daar raken mijn twee vakken elkaar, in het observeren. Je kunt het als twee dia's over elkaar leggen.'

LIEFDESBRIEVEN

Op 1 januari gaat Jeroen Krabbé weer terug naar Nederland om te repeteren voor een toneelstuk dat op 8 januari in premiere gaat. In het stuk 'Love letters' van A.R. Gurney worden liefdesbrieven van 5- tot 55-jarigen voorgelezen door de acteurs: 'Dat is het enige toneel dat ik kan doen, want ik heb te weinig tijd om te repeteren'. Het stuk wordt op het ogenblik overal ter wereld opgevoerd. In Duitsland alleen al in 42 theaters. Jeroen Krabbé speelt het stuk samen met Petra Laseur. In 1969, op Curaçao speelde hij ook samen met Petra Laseur. Zo is de cirkel weer rond.

In 1969 ontmoette Jeroen Krabbé Max en May Henriquez met hun kinderen. Nicole Tamsma-Henriquez zocht Krabbé op in Nederland om hem te vragen zijn Ocalia uit te lenen voor een expositie. Daar maakte ze kennis met zijn schilderwerk en vroeg hem ook op Curaçao te komen exposeren. Daaraan hebben we nu deze expositie te danken.

De expositie bestaat uit dertien olieverfschilderijen, op doek en op paneel, wat litho's, zeefdrukken en een beschilderde waaier. Ook bracht Jeroen Krabbé een stapel kalenders mee die gemaakt zijn van zijn serie schilderijen over het eiland Vanuatu. Ook kan men een kist met vier flessen wijn kopen, waarvan de etiketten gemaakt zijn naar vier zeefdrukken. Die zeefdrukken zelf worden er bij geleverd.

De schilderijen van Krabbe zijn figuratief, maar de figuren zijn zeer geabstraheerd. Door het sterke kleurenspel worden de vormen onbelangrijk. Het mooist vind ik de serie over het herfstbos in Dalfsen, het geel en bruin waar het hout doorheen speelt. Ik schreef al dat de meningen ver uiteen liggen. Het werk van Krabbe spreekt mij wel aan, maar ook dan komt er ineens een schilderij tussen waar ik op afknap. Het paars tegen het roodoranje van 'The road to Mount Hope', ik voel de spanning van de kleuren tegen het vaalblauw erboven, zou ik niet om me heen kunnen hebben. Maar dat versterkt de eerste opmerking. Je kunt er moeilijk onverschillig tegenover blijven staan. Het is wel of niet.

Jeroen Krabbé: 'Ik schilder alles van me af. Als ik het niet van me af zou schilderen... nou ik zou niet gek worden, dat is overdreven, maar het is wel goed dat ik het doe. Het werkt. En het schijnt dat er ook mensen zijn die het mooi vinden. Dat is prettig. Ik denk er nooit over na.'

De expositie in Landhuis Bloemhof werd geopend door de gevolmachtigd minister Edsel Papy Jesurun. Ook hij vergeleek de schilder met de acteur, waar je bij Jeroen Krabbé bijna niet onderuit komt. Papy Jesurun vroeg zich af waarom Jeroen bijna geen mensen schilderde in zijn landschappen. Een vraag die even later door Krabbé zelf beantwoord werd. In zijn landschappen ontvlucht hij juist de mensen. Met filmen zit hij altijd tussen zoveel mensen. Met schilderen raakt hij ze juist even kwijt.

Papy Jesurun sprak ook de hoop uit nog eens een kalender over Curaçao van Jeroen Krabbé tegemoet te kunnen zien en met die woorden opende hij de expositie.

NEL CASIMIRI

Z
Voor
al Uw
Bier
dranken , ijs
limonade en
" Service tot in de
kofferbak
van Uw auto " !!
Parkeerplaats Zuikertuintje

DE LIMONADE TENT

Pop PEPSI 7up White Rock

De laatste zending voor de Kerst is vandaag uitgepakt

Boutique Lilou
Caracasbaaiweg
Tel.: 613496

Pas geopend *La Nouveauté*
met
de mooiste (fantasie-)panties, kousen, kniekousjes van o.a. de merken
Kunert, Bi, Yves St. Laurent en Wolford
en
Lingerie van Pastunette en Escora
Ook bijouterieën

ESCORA KUNERT YvesSaintLaurent

Colombiaweg 19 - tel. 681851
Open: ma t/m za: 9.00 - 6.30 uur
zo: 9.00 - 13.00 uur

ROOI
CAR RENTAL
CURAÇAO

THE LOWEST RATES!

* Free Mileage
* Airco
* Radio
* Service

We rent JEEPS too!
TEL. 378871 - 378873

FANCY KIDS

Voor jongens leuke T-shirts, polo's, jackets, bermuda's en pantalons in marine kleuren.
Leuke kadootjes voor onder de Kerstboom.
24 dec. tot 1 uur open.

Fokkerweg 46D
(naast Optica Kywi) - Tel.: 657744

GOBIERNU DI KORSOU

Servisio pa Asuntu Sosial

Hefe di Servisio pa Asuntu Sosial ta partisipá ku kontrali na loke a keda publiká anteriormente NO por kobra ku Sigu-Chèk dia 24 di desèmber 1991 na ningun ofisina di Ontvanger di Kòrsou. Riba e fecha akí e lokètnan ta será. Tene kuenta ku esaki.

E Hefe menshoná,
Dept. R.P. **Drs. M.A. Horsford.**

豪華餐廳

HO WAH BAR & RESTAURANT
Saturnusstraat 93 - Tel.: 615745
deelt hierbij aan haar cliëntèle mede dat
zij **25 december, dus**
Eerste Kerstdag, GEOPEND zijn
van 12.00 - 10.00 n.m.
26 dec. en 27 dec. zijn wij gesloten
Tevens willen wij onze cliëntèle en de bevolking van Curaçao een
ZALIG KERSTFEEST
en een
GELUKKIG NIEUWJAAR toewensen

CM
central madeirense
Schottegatweg Noord 24 - Curacao tel. 73333 - 73611

SPECIAAL VOOR DE FEESTDAGEN:

HAM - KALKOEN - EEND - AYACA etc. etc.

Bij **Central Madeirense** krijgt U ALLES EN ALLES voor de feestdagen, ook de STERKE DRANK tegen **SUPER SPECIALE PRIJZEN.**

Openingstijden voor de decemberdagen zijn als volgt:

Maandag	23 december	8.00 a.m. non-stop tot 9.00 p.m.
Dinsdag	24 december	8.00 a.m. non-stop tot 5.00 p.m.
Vrijdag	27 december	8.00 a.m. non-stop tot 8.30 p.m.
Zaterdag	28 december	8.00 a.m. non-stop tot 8.30 p.m.
Zondag	29 december	8.00 a.m. non-stop tot 1.00 p.m.
Maandag	30 december	8.00 a.m. non-stop tot 8.30 p.m.
Dinsdag	31 december	8.00 a.m. non-stop tot 4.00 p.m.

CAMPAGNE VAN CENTRAL MADEIRENSE:

Bij aankoop van Fls. 150,-- of meer: **1 fles wijn gratis.**
Bij aankoop van Fls. 250.00 of meer: **1 fles wijn + 1 ham gratis.**

Wij wensen de gehele bevolking van Curacao een
BON PASKU i FELIS AÑA NOBO!!

Join The Christmas Celebration !

PIZZA DI PASKU !

Pizza di Pasku ta konsistí di :
Ham, Pineapple,, Rasenchi, Promentón, Siboyo i su Spesereinan ku ta lagabu smak Pasku.

Bin saborí'é, pasobra e ta pa un temporada limitá !

Pizza Hut.

HOLIDAY BEACH
HOTEL & CASINO

END OF THE YEAR FESTIVITY PROGRAM

CURAÇAO'S FRIENDLIEST BEACH RESORT

CHRISTMAS EVE DINNER
in the Tradewind restaurant
Tuesday, December 24, 1991
From 6.00 p.m. till 11.00 p.m.

Terrine of Red Snapper
or
Prosciutto mousse with melon
* * *
Clear Tomato Soup with Scallops
* * *
Stuffed Turkey with Sherry sauce
or
Fresh Salmon in lime sauce
Bouquetiere of fresh vegetables
Potatoe Duchesse
* * *
Orange and Grapefruit Parfait
* * *
Coffee or Tea
Live entertainment by
Dixon Cool Jazz
Price Fl. 55,00 Incl. p.p.

CHRISTMAS CHAMPAGNE BRUNCH
25th and 26th
From 12 noon till 3.00 p.m.
at the Tradewind Restaurant

Chicken Bouillon with Vegetables
Tomato and Cucumber Salad
Waldorff Salad
Scrambled Eggs with Smoked Salmon
Chicken in Red Wine Sauce
Puff Pastry's with
various ragout
Quiche Lorraine
Ayaca's
Glazed Ham
Different kinds of bread
Selection of Cold Cuts and Cheeses
Dessert Buffet
Coffee or Tea
A glass of Orange juice or Champagne
25th Live entertainment by Krishnu Penso and his band
26th Live entertainment by The Other Side
and both days **Santa Claus** with
candies for the children
Price Fl. 35,00 Incl. p.p.
Price Fl. 20,00 Incl. p.p. for Kids under 11

CHRISTMAS GALA BUFFET DANSANT
in the Fiesta Ballroom
Wednesday, December 25, 1991
The evening starts at 8.00 pm. till 3.00 a.m.
Dinner Buffet from 8.00 p.m. till 11.00 p.m.

Champagne on Arrival
Waldorff Salad
Roquefort and Red Cabbage Salad
Asparagus and Shrimp salad
Crab Salad with Grapefruit
Oyster Soup
Mustard Cream Soup
Quiche with Snapper & Smoked Salmon
Chicken Croquettes
Prosciutto with Melon
Boeuf Miroton
Curried Seafood Gratin
Glazed Ham with Pineapple
Stuffed Turkey
Ayaca's
Bouquetiere of Fresh Vegetables
Duchesse Potatoes
Saffran Rice
Various Mousses and Bavarois
Assorted Cakes
Fruit Salad marinated with Curacao Liquor
Coffee or Tea and After Dinner Chocolates
Continuous service of white and red wine during the dinner.
Entertainment by Trio Los Vigilantes and Latin Splash
And various Door Prizes
Price Fl. 95.00 Incl. p.p.

NEW YEAR'S DAY BRUNCH
in the Tradewind restaurant
Wednesday, January 1, 1992
from 12 noon till 3.00 p.m.
Start the Year with our fabulous
HAPPY NEW YEAR BRUNCH
A glass of Champagne, Bloody Mary or Mimosa is included.
Entertainment by " T & W "
Price Fl. 35.00 Incl. p.p.
Price Fl. 20.00 Incl. p.p. for Kids under 11

NEW YEAR'S EVE GALA BUFFET DANSANT
in the Fiesta Ballroom
Tuesday, December 31, 1991
Dinner Buffet from 8.00 p.m. till 11.00 p.m.
and then Party Time until 4.00 a.m.

One glass of Champagne Brut as guests arrive
Shrimp Salad
Tomato & Cucumber Salad
Tossed Salad
Primavera Pasta Salad
Pigs Ears
Ayaca's
Assorted Bread Display
Fruit Display
Boeuf Stroganoff
Fresh Fish Creole Style
Fried Plantains
Glazed Virginia Ham with Prunes
Coq au Vin
Potatoes Parisiennes
Rice a la Chef
Bouquetiere of Fresh Vegetables
Mocca Pie with Almonds
Coconut Cake with Curacao Liquor
Fresh Fruit Salad
Coffee or Tea and After Dinner Chocolates
Sparkling Toast at Midnight
Entertainment by Family "B" and the fantastic group "GOLDEN NAME"
Cash Bar available
Price Fl. 99.00 Incl. p.p.

MENU

Call Shandra Agatha for Reservations at 625400 Ext. 3015

INGEZONDEN

Weg met die oude auto

TOEN IK VIA de media het voorstel van de voorzitster van het RK Centraal Schoolbestuur vernam om de schooltijd te gaan verlengen, moest ik aan mijn oude auto denken.

"Verkoop dat kreng en koop een nieuwe!" had mijn broer, die verstand heeft van auto's gezegd. "Nee hij is nog goed genoeg. En het geld groeit me niet op mijn rug!" zei ik koppig en kocht een nieuwe carburateur. De volgende maand was het een radiator en weer de volgende maand was het een paar nieuwe banden. Etc. Uiteindelijk moest ik hem toch van de hand doen, want lapmiddelen hebben nu eenmaal de onhebbelijke gewoonte dat ze geen rekening houden met de goede bedoelingen van de lapper.

Als ik het goed begrepen heb, is het de bedoeling van genoemde voorzitster, om de leerkrachten en de kinderen meer tijd te geven voor maatschappelijke vorming, sport, expressie en godsdienst. Dan hebben de leerkrachten ook tijd over om te werken aan een betere beheersing van de talen. Tot op zekere hoogte ben ik het met haar eens; het onderwijs moet mensen begeleiden tijdens hun groei naar volwassenheid in een zeer ingewikkelde, harde, veeleisende en verwarrende maatschappij. We moeten de kinderen kansen geven om zich te vormen tot weerbare mensen, tot mensen ook die geleerd hebben om te gaan met anderen, met de techniek, met de natuur, met de media etc. En daarvoor zijn genoemde vakken onmisbaar.

Dit klinkt heel mooi en het doel is heel nobel, maar het is niet realistisch om dit doel te willen bereiken via schooltijdverlenging; de kinderen zijn nu al mentaal doodmoe tegen elf uur, half twaalf. En dan kunnen ze erg weinig opnemen. Als we ze nu nog langer op school gaan houden, zal het alleen maar erger worden; in een fles van een halve liter kan men maar een halve liter doen. Dan is je echt vol.

En een behoorlijke pauze tussendoor helpt ook onvoldoende; we zitten nu eenmaal in de tropen, hetgeen betekent dat het 's middags heet is. De kinderen kunnen er na de pauze misschien weer een half uurtje tegen, maar dan is het ook echt afgelopen met de concentratie. Het is niet voor niets, dat men indertijd de schooltijden aangepast heeft. Sommigen schijnen dat vergeten te zijn, maar we moeten leren uit de lessen van het verleden!

Ik hoop niet, dat de voorzitster van genoemd schoolbestuur met het voorstel gekomen is, met in haar achterhoofd de redenering, dat de vier genoemde vakken toch niet zo moeilijk zijn en dus best in die onproduktieve uren gegeven kunnen worden. Dan kunnen we de wel produktieve ochtenduren gebruiken voor de belangrijkere vakken. Deze gedachte stamt uit de vorige eeuw, toen het intellectualisme nog hoogtij vierde: het doel van het onderwijs was: de leerlingen kennis bijbrengen. Kennis is macht, kennis is nodig om te slagen in het leven.

Maar uit het hierboven omschreven doel van het onderwijs blijkt dat naast een behoorlijke dosis kennis ook de maatschappelijke lichamelijke, creatieve en religieuze vorming een belangrijke plaats innemen in het onderwijs. En dan geeft het geen pas deze vakken te verbannen naar die onproduktieve middaguren, waarin de kinderen praktisch niets meer opnemen. Dit is een lapmiddel en lapmiddelen helpen niet, zoals we al gezien hebben.

Maar anderzijds deel ik wel de bezorgdheid van de voorzitster van het schoolbestuur; ons onderwijs zit in een diepe crisis. En dat er onderhand iets moet gaan gebeuren, daar is iedereen (hopelijk) van overtuigd.

Wat dan?

Laten we eerst enkele kernproblemen signaleren. De kinderen: wat de leerkrachten op school krijgen, is afhankelijk van de opvoeding thuis. En deze is vaak niet best. De ouders: het is geen sinecure kinderen in de maatschappij waarin we nu leven, met haar morele verval, sex en geweld, drugs etc., goed op te voeden. Bovendien is de financiële situatie van veel gezinnen slecht. De armoede begint op Curaçao om zich heen te grijpen!

De leerkrachten zijn vaak teleurgesteld in hun beroep; de resultaten blijven uit, ondanks hard werken, de methoden zijn vaak hopeloos verouderd, er is onvoldoende materiaal etc. etc. De lerstof is vaak uit de tijd. Met name het probleem van de vreemde voertaal moet zo spoedig mogelijk aangepakt worden - in combinatie met het Papiamentu; deze twee problemen zijn voorlopig niet los van elkaar op te lossen.

De leerplannen passen niet meer in onze moderne computertijd en een coherent beleid ontbreekt te enenmale. Voeg daarbij nog de ettelijke ruzies tussen schoolbesturen, gedeputeerde en vakbond, dan hebben we een weinig opbeurend beeld van de situatie waarin ons huidige onderwijs zich bevindt. Een wezenlijke oplossing zal gericht moeten zijn op het uit de weg ruimen van de hierboven gesignaleerde problemen.

Maar het zal lang duren voordat we ze zullen hebben opgelost. Daarom is het zaak om daar niet te lang mee te wachten, en er zo spoedig mogelijk mee te beginnen - voor zover er al niet te serieus (!) aan enkele ervan gewerkt wordt.

Maar ondertussen zitten we NU met de problemen. Op korte termijn moet er op grote schaal gestart worden met bijscholingscursussen voor de leerkrachten. Hierin moet er ook aandacht geschonken worden aan de MOTIVERING van de lesgevenden. Overigens heeft de voorzitster van het r.k. schoolbestuur dit idee van bijscholingscursussen ook naar voren gebracht.

Ik vind bijscholingscursussen het meest urgent, omdat ik ervan overtuigd ben, dat goed onderwijs in de eerste plaats afhankelijk is van de man of vrouw voor de klas. Als we ervoor zorgen, dat deze in staat is (voor zover hij/zij het al niet is) en de bereidheid heeft om goed les te geven, zijn we al een heel eind in de goede richting!

Verder moeten de onderwijspartners hun mentaliteit veranderen; minder agressiviteit en meer bereidheid tot echte samenwerking. Als ze met elkaar als volwassenen aan de tafel gaan zitten en met een reëel urgentieplan komen, kunnen ze ervan overtuigd zijn, dat de hele gemeenschap dit plan met man en macht zal steunen. Plannen zijn heel mooi, maar ze moeten uiteindelijk door mensen worden uitgevoerd. Dezen zullen zich erbij betrokken moeten voelen, anders heeft geen enkel plan kans van slagen.

Een belangrijke vraag die de samenstellers van dit plan zich zullen moeten stellen is: hoe kunnen we TIJD uitsparen en toch onze hoge doelstellingen bereiken? Ikzelf denk in dit verband o.a. aan een nieuw leerplan, waarin meer sociale vorming tijdens de rekenles, discussie over aktuele problemen in de Nederlandse les etc. etc.

Ook moet de inhoud van de leerstof voor de verschillende vakken kritisch bekeken worden, of hier geen onderdelen bij zijn, die eigenlijk ballast zijn. We moeten kritisch staan tegenover de methoden.

Ook geloof ik dat het tijd wordt om meer gebruik te maken van de mogelijkheden die de moderne techniek aan het onderwijs te bieden heeft: computers met programma's waarbij de leerling zichzelf kan corrigeren, talenpractica, waarin leerlingen een vreemde taal binnen enkele maanden (of misschien een jaar) vloeiend leren spreken en verstaan, audio-visuele middelen (een slim opgezette videofilm bij voorbeeld kan in tien minuten meer verduidelijken, dan een leerkracht in een uur kan uitleggen!) Enz. Enz.

Ook geloof ik dat er veel tijd uitgespaard kan worden, als iedereen zich ervan bewust wordt dat er veel tijd onnodig verspild wordt met ditjes en datjes. We zijn absoluut niet zuinig met onze tijd! Uiteraard moeten we ons niet laten opjagen. En een beetje gezelligheid hoort er wel degelijk bij. Maar toch zie ik hier wel enige ruimte voor tijdbesparing.

En als uit het collectief urgentieplan naar voren komt dat de schooltijd verlengd moet worden, kan ik er vrede mee hebben. Maar ik ben er heilig van overtuigd, dat uit een goede samenwerking tussen de onderwijspartners zeer vruchtbare ideeën zullen komen en dat we onze toevlucht heus niet zullen hoeven te nemen tot lapmiddelen. Die oude, opgelapte auto moet weg, liever vandaag dan morgen!

JULES MARCHENA
Curaçao

Gemiste kans Arabieren

BIJ DE stemming in de Verenigde Naties deze week hebben de Arabische landen massaal geweigerd een vredesinitiatief te ondersteunen. Met 111 stemmen voor en 25 tegen werd deze week de infame resolutie van 9 november 1975 van de VN, waarin het zionisme aan racisme gelijk werd gesteld (eindelijk) teniet gedaan.

Hoewel bij deze stemming Egypte, Kuwayt en Oman niet hebben gestemd, en dus tenminste niet hebben bijgedragen aan de tegenstemmende Arabische landen, is het triest te zien dat er niet één Arabische natie is die deze minderwaardige resolutie wilde afwijzen. Alle overige Arabische landen stemden tegen, daarmee aangevende dat voor hen een joodse staat nog steed niet acceptabel is en zij hebben daarmee tegelijkertijd alle vredesbesprekingen naar fabeltjesland verwezen.

De coïncidentie dat dit gebeurde op een joodse herdenkingsdag (de 10e Tevet, waarmee de ondergang van Jeruzalem wordt herdacht) is waarschijnlijk aan de meeste mensen voorbij gegaan, evenals de datum waarop de resolutie werd aangenomen door 72 voorstemmers en 35 tegen. Dat was namelijk op 9 november 1975 (nota bene de herdenking van de Krisstallnacht, het drama van 9 november 1938, waarbij in Duitsland de bevolking massaal anti-joodse betogingen hield en onder andere honderden joodse gebouwen werden verbrand).

Het was in 1948 niet Israël dat geen vrede wilde in het Midden-Oosten, het waren de Arabische landen die Israël binnenvielen. Evenzo was het niet Israël in 1967 dat oorlog wilde, maar de Arabieren die de joden de zee wilden indrijven. Alle oorlogen werden voorbereid door de Arabische landen, die het nooit schijnen te leren. Ook nu is er dus niets veranderd, ondanks de opheffing van de resolutie.

Het is geheel duidelijk dat het standpunt niet is veranderd van de betrokken landen met name Syrië, Irak en niet te vergeten Iran! Israël moet van de kaart! Het is dus ook meer dan eens duidelijk dat de steun en sympathie van de wereld moet uitgaan naar Israël. Ondanks de steun van grote delen van de wereldpers aan de Arabische opvatting dat dit land moet verdwijnen.

Van deze steun zijn ook wij op Curaçao bijna dagelijks getuige, door de meer dan tendentieuze berichtgeving over Israël in deze (toonaangevende?) krant. Ik denk niet dat er hier ook een Arabische lobby is, het is hoogstwaarschijnlijk alleen maar het domweg overnemen van of napraten van bepaalde buitenlandse kranten.

Dat dat op de onbevooroordeelde lezers hetzelfde effect heeft, moet een voor de hand liggende conclusie zijn.

JOHAN VAN EENENNAAM
Curaçao

Naschrift redactie:
Het nastreven van een zo objectief mogelijke berichtgeving heeft bij de redactie van de Amigoe de hoogste prioriteit. Voor onze buitenlandse berichtgeving praten wij nooit andere kranten na. Wij maken daarvoor gebruik van de als betrouwbaar bekend staande persbureaus Algemeen Nederlands Persbureau (ANP) en Associated Press (AP).

De VS-vliegtuigbouwer BOEING heeft van Malaysia Airlines een order gekregen voor tien toestellen uit de 737-serie. Met de opdracht is een bedrag gemoeid van 480 miljoen dollar. De Malaysische maatschappij heeft bovendien een optie genomen op acht andere vliegtuigen van de 737- en de 747-serie.

***

AMERITECH, houdstermaatschappij van vijf BELL-telefoonbedrijven in de VS, gaat 4.300 van de 75.700 personeelsleden ontslaan. Voor het vierde kwartaal wordt een voorziening getroffen van 140 miljoen dollar. De ingreep is nodig om het bedrijf efficienter te maken en de schuldenlast te saneren.

NOTICE
IS HEREBY GIVEN TO THE SHAREHOLDERS OF EXCESS INVESTMENTS N.V.

A limited liability company organized under the laws of the Netherlands Antilles and established at Curaçao, that a General Meeting of Shareholders has been scheduled in accordance with article 11 of the articles of incorporation to be held on January 10, 1992 at the offices of the Company at Abraham de Veerstraat 7, Curaçao, at 11.00 a.m.

The agenda for the meeting is available for inspection at the offices of the Company.

Shareholders who wish to be represented at the meeting should conform to the provisions of article 11 of the articles of incorporation.

Curaçao, December 23, 1991

The Management

YA GOTTA EMPANADA

1 Package USA Rice mix, Spanish flavor, prepared according to package directions.
1 can (6-3/4 ounces) chunk breast of chicken, drained and flaked
1 cup (4 ounces) shredded Cheddar cheese
1/2 cup sliced green onions
1/4 cup chopped ripe olives
1 package (15 ounces) refrigerated pie crust.

Combine USA Rice, chicken, cheese, onions and olives. Spoon half of rice mixture on half of each pie crust. Fold crust over filling. Seal and crimp edges. Bake at 400 degrees 20 to 22 minutes or until golden brown. Cut each empanada in half. Makes four servings (1/2 empanada each)

AGENDA BONAIRE

POLITIE: 8000
BRANDWEER: 8222
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900

LANDFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag van 07.00-16.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur; zondag gesloten.

OPENBARE BIBLIOTHEEK
(openingstijden voor het publiek)
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/14.00-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur.
(openingstijden voor lezers)
woensdag van 14.00-19.00 uur.

POSTSLUITING: maandag t/m vrijdag aangetekende stukken om 15.30 uur; gewone stukken om 16.30 uur.

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel, tel.: 8896.
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater.

GALERIA DI ARTE BONAIRE (Kaya Grandi 70): openingstijden: maandag t/m vrijdag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur.

POLITIECLUB (Weg naar Willemstoren): open op vrijdag van 20.00-24.00 uur; zaterdag van 12.00-24.00 uur.

LVV: openingstijden Slachthuis i.v.m. afwezigheid van de keurmeester zal tot nader order uitsluitend op donderdagen en vrijdagen geslacht en gekeurd worden.
****

KERKDIENSTEN
Sint Bernarduskerk, Kralendijk:
maandag t/m zaterdag om 18.45 uur; zondag om 08.00 en 19.00 uur.
Coromotokerk, Antriol:
maandag t/m zaterdag om 19.30 uur; zondag om 09.00 en 18.00 uur.
Ludovicuskerk, Rincon:
maandag t/m zondag om 19.30 uur.

KLACHTENBEZORGING doorgeven aan de heer E.A. van der Ree, Kaya Lisboa 9.
****

Cambes/Texport dicht op Bonaire

KRALENDIJK — Vanmorgen is het doek gevallen voor de kledingfabriek Cambes/Texport. Tijdens een urgente persconferentie om tien uur 's morgens verklaarde Joao de Freitas dat de halstarrigheid van gedeputeerde Ramoncito Booi de reden is geweest voor het sluiten van Cambes. Vijfentachtig vaste werknemers en vijftien free-lance werknemers staan op straat.

Tijdens de persconferentie werd duidelijk, dat de houding van de uit Nederland aangetrokken Ontvanger en van de gedeputeerde van financiën Ramoncito Booi de druppels zijn geweest die de emmer heeft doen overlopen. In feite gaat het om een bedrag van veertigduizend gulden aan winstbelasting over jaren 1988 en 1989 (in de tijd van marktprotectie) die De Freitas moet betalen. De kledingfabriek echter heeft zelf ook een grote vordering op de overheid. Op die grond trachtte De Freitas begrip te vinden bij de gedeputeerde en bij de Ontvanger.

Tevergeefs echter: besloten werd om de deurwaarder opdracht te geven beslag te leggen op de winkel en fabriek van Cambes. De deurwaarder besloot beslag te leggen op de rekening van Cambes/Texport bij de Banco di Caribe, waardoor in feite onnodig veel schade werd gedaan aan de naam van de fabriek en De Freitas persoonlijk".

Vanmorgen heeft Joao de Freitas zijn personeel opgeroepen (zij waren eveneens aanwezig bij de persconferentie) en daar deelde hij mee, dat zij op 2 januari 1992 niet terug behoefden te keren. Vakbondsleider Juan Jacobs sprak van een klap voor de werknemers en hun familie. Een klap voor de economie en een vrijwel onmogelijke situatie om de 85 werknemers op het kleinschalige Bonaire weer aan het werk te krijgen.

De fabriek van Cambes zou komende maand het dertigjarig bestaan vieren en Texport het tienjarig bestaan. De sluiting van Cambes/Texport en de sluiting van de winkel, betreft overigens alleen Bonaire. De kledingfabriek van dezelfde naam blijft gewoon bestaan op Curaçao.

Politie verlost van brand en rij-examens

KRALENDIJK — Een heet hangijzer, dat al jaren onopgelost bleef, zal door gedeputeerde Arthur Domacassé niet met een fluwelen handschoen worden aangepakt. Integendeel, een tweetal oneigenlijke taken van de politie — en met name brandblusactiviteiten en het afnemen van rij-examens — zal uit het takenpakket van de politie worden gehaald.

Het moet voorlopig de vraag nog maar blijven of de leden van het politiekorps inderdaad blij zullen zijn met de beslissingen van gedeputeerde Domacassé. Elk jaar tijdens het jaaroverzicht van de politie wordt geklaagd over de oneigenlijke taken, zoals brandweer, rij-examens en ambulancedienst, maar als er sprake is van het afstoten van deze (aardige bijverdiensten opleverende) diensten, dan blijkt het personeel daar in werkelijkheid helemaal niet zo'n voorstander van te zijn.

Tijdens de laatste raadsvergadering liet Domacassé echter geen twijfel bestaan aan zijn bedoelingen. De brandweer van de luchthaven, nu voornamelijk belast me eventuele gebeurtenissen op en rond de luchthaven, zal in het komende jaar ook verantwoordelijk zijn voor branden in de overige delen van Bonaire. Dat is momenteel niet het geval, want buiten de luchthaven is het vooral de politie die belast is met het blussen van branden. Volgens Domacassé een grotere verantwoordelijkheid voor het brandweerkorps op de luchthaven, dat vrijwel geheel uit beroepsmensen bestaat.

RIJBEWIJS

Zoals bekend, is het examen voor rijvaardigheid een taak van de politie. Ook daarover is al veel geklaagd. Het afgelopen jaar nog kon duidelijk vernomen worden op de jaarlijkse persconferentie van de politie, dat andere, echte taken van de politie, niet werden uitgevoerd, omdat de politie belast was met het afnemen van rijvaardigheidsexamens.

Ook verleden tijd, nu gedeputeerde Domacassé heeft besloten, dat deze taak overgedragen zal worden aan de leden van de Bewakingsdienst (SSV).

Gedeputeerde Gomes:
'Overheid investeert veel in goede gezondheidszorg'

KRALENDIJK — De verschillende activiteiten en vooral de campagne die momenteel wordt gevoerd, zijn het duidelijkste bewijs, dat gedeputeerde Noris Gomes, belast met de Gezondheidszorg, het ernstig meent met de aandacht die de overheid heeft voor de ziekte aids.

Maar ook de overheid kan besmetting met de ziekte niet voorkomen als de bevolking niet zelf de voorzorgsmaatregelen neemt die de overheid aanbeveelt, aldus gedeputeerde Gomes. Zij bracht onder andere tijdens de vergadering van de Eilandsraad naar voren, dat een overheid zorg moet dragen voor welzijn, vooruitgang en een geordenend bestaan van de gemeenschap. De basis daarvoor zal een effectieve gezondheidszorg moeten zijn.

De Bonaireaanse overheid steekt daarom ook veel geld in de gezondheidszorg. Volgens de gedeputeerde geld, dat er vaak niet is, of in ieder geval niet toereikend is. Toch gelooft Gomes, dat de overheid in de loop van de afgelopen jaren wel een gunstige wending heeft weten te verkrijgen in de gezondheidszorg. "Ik ben er van overtuigd, dat in de komende jaren de behandeling van onze bevolking op geneeskundig terrein zal verbeteren", aldus gedeputeerde Gomes tijdens haar spreekbeurt in de Eilandsraad.

Zij denkt daarbij onder meer aan een structurele verbetering door voldoende fondsen op de begroting. Ook al is er al veel preventief werk verzet in de gezondheidszorg, toch ziet Gomes er nog een duidelijke taak weggelegd nu de mensen weer geconfronteerd worden met een ernstige ziekte die de mensheid bedriegt. Zij is van mening, dat, zij het op een verantwoordelijke manier, alle informatie moet worden gegeven die nodig is om de mens zichzelf te laten beschermen tegen de ziekte aids.

Gedeputeerde Gomes: "Als men zich maar aan de instructies houdt, dan kan men de ziekte voorkomen. De bevolking, die inlichtingen wil hebben over aids, kan daarvoor terecht op speciale adressen. Ook is echter mogelijk om informatie in te winnen bij de huisarts.

Privatisering bij DOW

KRALENDIJK — Volgens gedeputeerde Arthur Domacassé zal de Dienst Openbare Werken (DOW) volgens een ander systeem gaan werken. DOW is een belangrijke afdeling van de Bonaireaanse overheid. Vroeger altijd beschouwd als een voor de politieke partijen gunstige dienst. Domacassé wil meer efficiency bij de onder zijn beheer vallende dienst.

De opmerkingen van gedeputeerde Domacassé hadden rechtstreeks te maken met de behandeling van de suppletoire begroting voor 1992. Hij merkte daarbij op, dat de drie diensten die momenteel onder het Bestuurscollege vallen aan de eisen van de tijd aangepast zullen worden. Dat betekent, dat de drie diensten worden geprivatiseerd. De huidige werknemers kunnen opteren om te blijven werken onder een nv die zij zelf opgericht hebben.

In feite veranderen de werkzaamheden niet, maar de overheid zal dan het bedrijf gaan betalen dat de werkzaamheden voor de overheid verricht. Met name noemde Domacassé enkele bedrijven die daarvoor in aanmerking komen. Dat zijn: de dienst die verantwoordelijk is voor het verven van de overheidsgebouwen, die dienst die belast is met de elektronische werkzaamheden en ten slotte de dienst die belast is met het kappen en verwijderen van struikgewassen langs de openbare weg.

Overigens zal de werknemers de tijd gegund worden om de voorstellen van het BC te evalueren. Zij kunnen een eigen bedrijf oprichten of zij kunnen direct aangetrokken worden om voor de overheid bepaalde diensten te verrichten.

KRALENDIJK — De acht eilandsverordeningen, die afgelopen week werden behandeld in de vergadering van de Eilandsraad, zijn aangenomen. Niet met algemene stemmen overigens. Omdat de beide oppositiepartijen oneens waren met de korte tijd van bestudering verlieten zij bij de stemming de zaal.

Het pakket eilandsverordeningen zal nu met ingang van het nieuwe jaar rechtsgeldig worden. Enkele belangrijke verordeningen waren onder andere de regeling van de — tot nog toe illegale —loterij, in de volksmond 'wega di number', de legalisatie van de snackbars en de autokeuring.

Met de goedkeuring van de eilandsverordening over de bestrijding van gevaarlijke beplanting en de import van bijen, had geen enkele partij moeite. De Paboso en de PDB verlieten echter de zaal toen de andere verordeningen aan de beurt kwamen. Zoals bekend, werd het stapeltje verordeningen een week voor de behandeling afgeleverd bij de raadsleden. De fractie van de Paboso en de PDB achtten de tijd te kort om een behoorlijke studie te maken van de materie.

In gesprek met gedeputeerde Ramoncito Booi wordt echter duidelijk, dat in de afdelingsvergadering geen bezwaren werden gehoord van de oppositiepartij. Booi attendeerde echter wel op de noodzaak dat bepaalde verordeningen op korte termijn gerealiseerd zouden worden. De zogenaamde nummerkantoren lopen uit de hand en vele nummerkopers baseren hun bestaan op het 'uitkomen' van een nummer. Het aantal plaatsen waar nummers gekocht kunnen worden, zal drastische worden ingekrompen.

Toerisme groeit met 21 %
Steeds meer Nederlandse toeristen naar Bonaire

KRALENDIJK — In de eerste tien maanden van 1991, is het aantal toeristen met 21,7 procent gestegen in vergelijking met het aantal dat over eenzelfde periode in 1990 naar Bonaire kwam. Relatief het sterkst is het bezoek uit Canada gestegen. Dat is een gevolg van het grote aantal reisagenten dat Bonaire afgelopen maand oktober bezocht.

De nieuwe Bonaire Tourism Corporation (BTC) verschilt in dit opzicht weinig van het oude toeristenbureau. Ook daar werden maandelijkse overzichten gestuurd. De statistische gegevens, zeggen echter weinig over de werkelijke situatie. Het toeristenbureau zag er geen enkel bezwaar in, om bij voorbeeld op te merken, dat het toerisme uit Japan met tweehonderd procent was gestegen. Het bleek dan, dat er niet één maar drie Japanners waren gearriveerd.

Nu er afgelopen maand oktober ruim 212 Canadese reisagenten een bezoek hebben gebracht aan Bonaire, blijkt dat volgens de statistieken ruim 104 procent stijging is in het toerisme vanuit Canada.

De Verenigde Staten blijven onbewitst de grootste aanvoer van bezoekers leveren. Voor oktober dit jaar 17.330 (en vorig jaar oktober 16.232) een stijging dus van (slechts) 6,8%. Goede tweede blijft Nederland met 10.005 toeristen (6.817) een stijging van 46,8%. Duitsland blijft ook goed in de markt, want kwamen er in oktober 1990 725 Duitsers, dan is er nu een duidelijke stijging van 67,9 procent. Dat is gelijk aan 1.217 Duitse toeristen.

Venezuela boekte ook enige vooruitgang. Van 3.239 toeristen naar 4.075. Een stijging van 25,8%. Een groot aantal 'toeristen' zijn echter binnenkomende en vertrekkende werknemers in de bouwwereld. De Dominicaanse bezoekers zijn aanzienlijk gedaald. Zelfs met 48 procent, want het aantal van 1990 is geslonken tot 287. Beduidend minder dus, dan de 555 die vorig jaar oktober binnenkwamen. Scandinavië en Italië werden vorig jaar niet apart geregistreerd. Hun aantallen tot en met oktober 1991 zijn respectievelijk 163 en 367. Voor de Italianen geldt trouwens dezelfde opmerking als voor de Venezolanen.

De rest van de wereld bracht in 1990 een aantal van 171 en dit jaar 142. Een van de wereld bracht in 1990 een aantal van 171 en dit jaar 142. Een lichte achteruitgang dus van zeventien procent. De rest van Europa liep met 1,5 procent terug van 1.432 (in 1990) tot 1.410 dit jaar.

Kaarttelefoon Rincon bij succes ook elders

KRALENDIJK — Vandaag heeft Telbo nv het nieuwe systeem van de 'phonecard' op Bonaire geïntroduceerd. Rincon is de eerste wijk op het eiland, waar een publieke telefoon met het nieuwe systeem is uigerust. Gedeputeerde Ramoncito Booi, onder wie telecommunicatie valt, was de eerste die van de publieke telefoon gebruik maakte.

Het systeem 'phonecard' is gebaseerd op het gebruik van een kaartje, dat ingebracht wordt in de telefoon. Er behoeft geen munt meer in het apparaat gegooid te worden. De reden waarom Telbo juist Rincon heeft uitgekozen, is dat de wijk momenteel niet beschikt over een publieke telefoon.

Het ligt echter wel in de bedoeling dat ook andere wijken een openbare telefoon krijgen die op het kaartsysteem is gebaseerd. Of dat spoedig zal gebeuren, ligt wel aan de reactie van het publiek. Op het kaartje staan zestig impulsen. In de toekomst zullen er echter kaartjes met verschillende impulsen worden uitgegeven.

De kaarten zijn bij de Maduro & Curiels Bank verkrijgbaar en kosten vijftien gulden. Ter introductie kunnen de kaartjes de eerste drie maanden echter aangeschaft worden tegen een prijs van tien gulden. De Telbo is zeer geïnteresseerd in reactie van het publiek.

Een heel witte kerst voor de bewoners uit dit Franse plaatsje. Na twee dagen van zware sneeuwstormen moest alles zowat worden uitgegraven.
Op bijgaande foto tracht deze autobestuurder zijn auto"rijklaar" te maken. Een hele klus, maar voor de komende Olympische Spelen, die er in januari worden gehouden is deze neerslag ideaal.

NBC

MAANDAG
21.00 NBC Monday Night at the Movies: 'The Sound of Music' (1965, Julie Andrews/Christopher Plummer).

In het academisch ziekenhuis in Groningen (AZG) is vrijdag de duizendste open-hartoperatie van dit jaar verricht. Het AZG heeft daarmee het aantal operaties bereikt dat was afgesproken met het ministerie van WVC. Zo heeft het ziekenhuis vrijdag bekendgemaakt.

Het AZG kreeg enkele jaren geleden toestemming de afdeling hartchirurgie zover uit te breiden dat per jaar duizend patiënten uit het noorden van Nederland geholpen zouden kunnen worden. Op het ogenblik wil het ziekenhuis de capaciteit nog verder opvoeren tot 1400 operaties per jaar.

De capaciteitsuitbreiding is nodig om de wachttijden voor de operaties te verkorten. Patiënten die niet met spoed hoeven te worden geopereerd moeten nu vaak een jaar wachten.

Nasa-man Fletcher overleden

De ex-directeur van de Nasa, **James Fletcher** die door president Ronald Reagan op die post was teruggehaald na het ongeluk met het ruimteveer Challenger, is zondag op 72-jarige leeftijd aan kanker overleden. Dit heeft zijn broer, Bill Fletcher, meegedeeld.

Fletcher, die van 1971 tot 1977 directeur was van de Amerikaanse ruimtevaartorganisatie, was in mei 1986 door president Reagan teruggehaald om het programma van ruimtevluchten aan te passen nadat de Challenger in januari dat jaar kort na de lancering in de lucht was ontploft. Bij de ontploffing kwamen de zeven inzittenden om het leven.

Fletcher nam - voor de tweede keer - als Nasadirecteur ontslag in april 1989. In totaal was hij negen jaar directeur van de Nasa.

Jane Fonda en Ted Turner hebben de beslissende stap gedaan en zijn in het afgelopen weekeinde in Tallahassee, Florida getrouwd. Ted, de gigant in de nieuwsnetwerk wereld en Jane, actrice en fitness-koningin zijn de afgelopen jaren onafscheidelijk geweest.

Het is voor beiden het derde huwelijk en de bruid werd door haar achttienjarige zoon aan de bruidegom afgestaan.

Hier is het paar te zien op weg naar de Academy Awards in 1990. Aan het huwelijk zelf werd niet veel publiciteit gegeven.

De Berlijnse uitgever Paloma cards + arts heeft besloten de in Nederland veelbesproken wenskaart met koningin **Emma** uit de handel te nemen. Dat heeft woordvoerder H. Bax van de rijksvoorlichtingsdienst vrijdag meegedeeld.

Bax had de uitgever verzocht de kaart uit de roulatie te nemen. De tekst die de uitgever boven de kaart had gezet, alsof Emma hem uitsprak, kon namelijk als nogal pikant worden uitgelegd. "Ich sage euch: Lebt eurer leben lustvoll und tollkuhn".

De uitgever bleek uiteindelijk alle begrip te hebben voor de in Nederland ontstane commotie om de kaart met de in 1934 overleden, destijds zeer geliefde vorstin.

Kerstmis is
een liefelijk feest
een kindje in de kribbe
kerstboom
nachtmis
ham
– maar
dat lieve kindje
werd later een man
met een
rigoreuse leer
en van die Kerstman
zegt menigeen:
die lust ik
niet meer

Pater Brenneker

Autovrije uren voor Florence

Particuliere auto-bezitters in de stad **Florence** mogen in de eerste maand van januari 1992 hun voertuig maar beperkt gebruiken. Tussen tien uur 's morgens en vijf uur 's middags mogen auto's niet in de kunststad rijden, zo heeft burgemeester Giorgio Morales bekendgemaakt.

De maatregel, die op 2 januari ingaat en geldt tot 31 januari, is de meest drastische die in Italië tot nu toe in de strijd tegen de milieuvervuiling en het autoverkeer in de grote steden is genomen.

Het gemeentebestuur van Rome bepaalde zaterdag dat auto's op drie zondagen, op 12, 19 en 26 januari, niet mogen rijden. De maatregel geldt niet voor voertuigen met een katalysator. Ook andere Italiaanse steden overwegen strenge maatregelen uit te vaardigen om het autoverkeer in de overvolle steden aan banden te leggen.

Dag van het leven

President George Bush heeft 19 januari tot **'Nationale dag** van de onkwetsbaarheid van het menselijk leven' uitgeroepen. In een dit weekeinde in Washington uitgegeven verklaring roept Bush alle Amerikanen op om voor het leven te kiezen en de economische en juridische barrières tegen de adoptie van kinderen op te ruimen.

Over de bijna twintig jaar durende discussie, sinds het opperste gerechtshof van de Verenigde Staten vrouwen het 'recht op abortus' toestond, zei de president: "minder dan twintig jaar na deze uitspraak is het recht op abortus door de fundamentele waarden van onze natie in een ander daglicht komen te staan." Het gaat er nu om het recht op leven van moeder en kind te beschermen.

Het moet makkelijker worden om kinderen te adopteren, zodat zij in een gezin opgenomen kunnen worden. Daarom riep de president de Amerikanen op nog meer dan voorheen op te komen voor de bescherming van alle kinderen, geboren en ongeboren.

***

AKZO neemt de fabriek van polyesterbandengarens van het VS-GOODYEAR-concern in Scottsboro, Alabama over. De fabriek heeft een productiecapaciteit van 15.000 ton en heeft ongeveer 600 mensen in dienst.

HBO

MAANDAG
16.45 Movie: 'Sex and the Single Parent' (1979, Susan Saint James/Mike Farrell)
18.30 Movie: 'The Lemon Sisters' (1990, Diane Keaton/Carol Kane)
20.00 Adventures of Tintin, Pt 2
20.30 The Baby-Sitters Club
21.00 Movie: 'Beetlejuice' (1988, Michael Keaton/Geena Davis)
22.30 Movie: 'The Rookie' (1990, Charlie Sheen/Clint Eastwood)
24.40 Kids in the Hall
01.10 Movie: 'Predator 2' (1990, Danny Glover.Bill Paxton)
03.05 To Be Announced
04.40 Movie: 'The Rookie' (1990, Charlie Sheen/Clint Eastwood).

TBS

MAANDAG
16.05 Tom and Jerry's Funhouse
17.35 Addams Family
18.05 Happy Days
18.35 Good Times
19.05 Beverly Hillbillies
19.35 Beverly Hillbillies
20.05 The Jeffersons
20.35 NBA Basket Basketball Hawks at Nets (L)
23.00 Movie: 'They Only Kill Their Masters' (1972, James Garner/Katharine Ross)
01.00 National Geographic Explorer
03.00 Movie: 'Gator' (1976, Burt Reynolds)
05.35 Hogan's Heroes
06.05 Gomer Pyle
06.35 CNN Headline News.

CBS

MAANDAG
21.00 Evening Shade
21.30 Major Dad
22.00 Murphy Brown
22.30 Designing Women
23.00 Northern Exposure.

TELECURAÇAO

MAANDAG
17.00 TeleFiesta;
18.00 Filatelie;
18.30 Informe Deportivo met Hector Rosario;
18.45 Nieuws in het Nederlands;
18.57 Tempu pa Dios;
19.00 Cocktail Special,
20.00 Telenotisia;
20.30 Toespraak minister-president Maria Liberia-Peters,
21.00 Special met Trio Los Ruiseñores samen Ruth Samson;
22.00 Wega di Number Korsou;
22.07 Departement Cultuur en Opvoeding. Concert van Santa Maria-koor';
23.30 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden)

Wega di Number Kòrsou

zat	zon
0862	2402
1150	6895
9126	1527

AMIGOE Fax: 674524 Tel: 672000

UITGEVERIJ AMIGOE N.V.
Scherpenheuvel z/n of P.O.B. 577
Curaçao N.A.
Giro 440.000
Bankrek. nr.: 11-07-313
Algemene Bank N.V.
Bankrek. nr.: 874.825.10
Maduro & Curiel's Bank N.V.

CURAÇAO
Centrale (alle afdelingen)
672000

Directie:
Ingrid de Maayer-Hollander
Leeward News Holding

Hoofdredactie:
Peter Dicker (Hoofdredacteur)
A. van Leeuwen(adjunct-hoofdredactrice)
N. Hendrikse (eindredacteur ÑAPA)

Overige leden Redactie:
Toon van Dongen, Jacoline Debrot-Steegstra, Hennie Harinck, Sheila Rhodes (secretaresse), Chris van Grol (sportmedewerker), Solange Isselt (opmaak) en Ken Wong (fotograaf)

ADVERTENTIE-AFDELING
Acquisitie: Viola Bernardus en Janny Naaldijk
Aanname advertenties:
Maandag t/m vrijdag van 07.30-15.30 uur Alle advertenties voor de komende dag moeten 1 dag van tevoren vóór 15.30 binnen zijn.

ZOEKERTJES verschijnen op dindag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 07.30-15.30 uur worden opgegeven, behalve op zaterdag.

Alleen zoekertjes die op maandag en donderdag vóór twaalf uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

UITGEVERIJ AMIGOE ARUBA
Caya G.F. Betico Croes 110
Tel: 24333 (drie lijnen)
Faxnummer: 22368

Eindredacteur/Directeur
Jos van der Schoot
Redactie: Ramiro Tromp, Anna Tromp- Van der Schoot, Djisbie Franken (fotograaf)
Advertentie-afdeling: Etleen Clemencia-Landsmark

BONAIRE
Correspondent:
Hubert Linkels, Kaya Gobernador N. Debrot 152 tel: 8627

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams, P.O Box 366, tel: 22580 / 22764
Faxnummer: 25868

Abonnementen en advertenties:
The Chronicle, Grounddove Road, Pointe Blanche, tel: 23919.

ST. EUSTATIUS:
Vertegenwoordigster / Correspondente:
Mevrouw Peggy van de Horde, Whitewallweg 1

AMSTERDAM
correspondenten:
Mike Willemse
Telefoon & Fax: 020-6137251

HILVERSUM
correspondenten:
B. Jos de Roo en Victor Hafkamp: Radio Nederland Wereldomroep (tel: 035-724300)

Persagentschappen: ANP en AP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabantse Pers

DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.

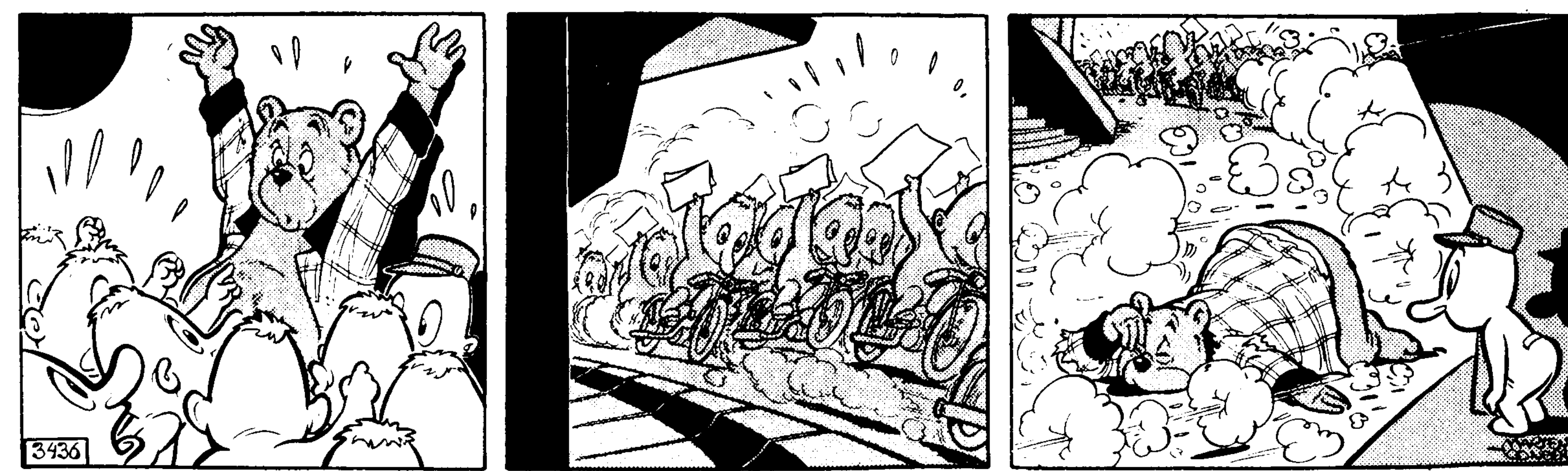
DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Districo N.V. Tel: 370503, 370504 en 370304

Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 208.000, Maduro Bank rek. nr: 286.330.08 en ABN rek. nr: 11.15.626
Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333
Bonaire (abonnementen en incasso):
E.A. van der Ree, Kaya Lisboa 9

Losse nummers 60 cent:
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen **vijftien gulden per maand**

Buiten Antillen (Nederland):
NAf. 80,15 per maand (luchtpost) of NAf. 24,-- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

Tom Poes en de Kwanten door Marten Toonder

3436 — De menigte drong stapje voor stapje voorwaarts, zwaaiend met de armen en keurig in de maat roepend: "Wij willen ouderdomspensioenen! Wij willen bromfietsen om van de natuur te genieten!"

Heer Bommel en de gids werden ten slotte tegen een muur gedrongen, terwijl de heer Dorknoper en Tom Poes reeds lang in de massa verdwenen waren.

"Dit gaat zo niet!" schreeuwde heer Ollie radeloos boven het gejoel uit.

"Dit is trammelant en tierelier", gaf de gids toe. "Maar wat wilt u?"

"Laat ze weggaan!" riep heer Bommel. "Geef ze hun zin, maar laat ze weggaan!"

Er ontstond een grote deining in de massa. Het geroep stierf weg, maar daarvoor in de plaats begon de lucht te daveren van de benzine-explosies.

Het bleek dat men bezig was met het bestijgen van plofffietsen. Niet zo maar eens hier en een daar een. Nee, de menigte trapte een rijwiel met motoraandrijving aan en verdwen, zwaaiend met sociale voorzieningen in een kolossale wolk van uitlaatgassen..

Heer Bommel, die van de voet geraakt was, bleef versuft op de weg liggen. Hij staarde glazig naar de blauwe dampen, die zijn ademhaling belemmerden en schudde het hoofd.

"Z-ze zijn weg", stelde hij vast. "W-waar z-zijn ze heengegaan?"

"Ze gaan van de natuur genieten, zoals u zei", legde de gids uit..........

HENRY ® By Dick Hodgins

HENRY, I NEED YOU TO HELP ME
BUT WASH YOUR HANDS FIRST!
PUT YOUR FINGER THERE...

BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

SPOT, YOU'RE GOING TO BE LATE FOR OBEDIENCE SCHOOL!
I'M GOING! RIGHT AWAY, CAPTAIN!
NOW PAY ATTENTION TO YOUR TEACHER!
YES, SIR! ANYTHING YOU SAY, SIR!
FUNNY HOW MUCH MORE OBEDIENT HE BECOMES RIGHT BEFORE CHRISTMAS!

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

I'M NOT ONE OF THOSE COACHES WHO SCREAMS AND CURSES WHEN HIS TEAM LOSES
I'M ONE OF THOSE COACHES WHO QUIETLY BREAKS NOSES WHEN HIS TEAM LOSES

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

HELP! QUICK SAND
HELP! QUICKER SAND
HELP! QUICKEST SAND

Koersen Centrale Bank

NOTERINGEN CENTRALE BANK VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN GELDIG OP MAANDAG 23 DECEMBER 1991 EN TOT NADER ORDER:

VALUTA	AANKOOP		VERKOOP AAN PUBLIEK
US DOLLAR	1.77	1.78	1.80
CAN DOLLAR	1.515	1.535	1.555
PND STERLING	3.275	3.330	3.390
NED GLD	103.39	104.11	104.91
ZW FRANCS	131.47	132.19	132.99
FR FRANCS	33.01	34.11	34.81
DUITSE MARK	116.72	117.44	118.24
IT LIRE	1.22	1.52	1.58
AR FLORIN	98.00	100.00	*100.20 **100.00
JAPANSE YEN	139.46	140.32	141.12
ECU	-.-	238.67	239.47

*VOOR BANKPAPIER
**VOOR OVERBOEKINGEN EN BANKCHEQUES

KOERSEN VAN DE GEMIDDELDE OBLIGATIE-LENINGEN VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN UITGEGEVEN DOOR HET DEPARTEMENT VAN FINANCIEN EN GELDIG VANAF MAANDAG 23 DECEMBER 1991 EN TOT NADER ORDER.

12 %	OBLIGATIELENINGEN PER 88/92	100.99
8 %	OBLIGATIELENINGEN PER 1991	100.00
9 %	OBLIGATIELENINGEN PER 1987/2002	95.00
8.5 %	OBLIGATIELENINGEN PER 1994/98	100.86

DE AANKOOP VAN OBLIGATIELENINGEN KAN GESCHIEDEN BIJ HET LOKALE BANKWEZEN.

Hulpfonds Golfstaten

KUWAYT - Er komt een fonds van tien miljard dollar voor landen die economisch te lijden hebben gehad van de Golf-oorlog. De ministers van financiën en van buitenlandse zaken van de zes leden van de raad voor samenwerking in het Golf-gebied (GCC) - Bahrain, Qatar, Kuwayt, Oman, Saoedi-arabie en de Verenigde Arabische Emiraten - hebben bepaald hoe het fonds te werk zal gaan.

Verder hebben de ministers hun goedkeuring gehecht aan een voorstel tot bevordering van de handel tussen de GCC-landen door middel van toestemming voor de vestiging van vertegenwoordigingen van bedrijven en instellingen uit GCC-leden in andere landen van de organisatie. De resultaten van de ministersvergadering worden mandagavond voorgelegd aan de staatshoofden en regeringsleiders van de GCC-landen. Zij beginnen dan een driedaagse topconferentie in de stad Kuwayt, de eerste sedert de bevrijding van Kuwayt van de Iraakse bezetting.

De STICHTING PENSIOENFONDS voor de vervoer- en havenbedrijven te Rotterdam onderzoekt toetreding tot een samenwerkingsverband van de pensioenfondsen van DSM en de Rabobank. Een onderzoek heeft inmiddels uitgewezen dat belegging in onroerend goed door een professioneel apparaat buiten de pensioenfondsen, in combinatie met verdere schaalvergroting, gewenst en haalbaar is.

Dollar zakt

AMSTERDAM - Na de renteverhogingen in Europa en de verlaging in de Verenigde Staten van de afgelopen week, waarop Frankrijk en Italië maandag insprongen met verhogingen, heeft de dollar op de Europese wisselmarkt maandagmorgen ruim een cent verloren. De koers kwam uit op f 1,7200 vergeleken met f 1,7310 bij het slot van vrijdag. In Japan werd de verjaardag van de keizer gevierd en mede daardoor was de handel uiterst matig van omvang. Geringe vraag dan wel gering aanbod was aldus voldoende voor behoorlijke koersbewegingen.

Financieel Nieuws

Hoogovens flauw op rustig Damrak

AMSTERDAM - Hoogovens was maandagmorgen de opvallende verliezer op de Amsterdamse effectenbeurs. Het staalfonds moest op een zeer kalme Kerstmarkt een gulden ofwel ruim twee procent laten op f 42,40. De dollarkoersdaling en het inzakken van de noteringen op de beurs van Londen deden ook de andere prijzen weinig goed. De stemmingsindex moest dan ook 0,5 punt terug tot 86,1. De obligatiemarkt noteerde fractioneel hoger.

Bij de internationale waarden kreeg Philips de relatief grootste achteruitgang te verwerken. De Eindhovense onderneming leverde twee kwartjes in op f 29. KLM werd drie dubbeltjes goedkoper op f 39,40 terwijl AKZO f 0,80 kwijtraakte op f 126,60. Koninlijke Olie noteerde hetzelfde bedrag leger op f 139,20, terwijl Unilever vier dubbeltjes zag verdwijnen op f 168,80.

Elders waren vooral de havenfondsen uit de gratie. Zo kalfde Pakhoed zeven dubbeltjes af tot f 39,30 en moest Internatio-Muller een gulden lager op f 54 aan de lunch beginnen. Daf reed aan kop met een stijging van f 0,20 op f 21,30.

Machinefabriek Grasso kwam weer in de notering nadat eerder maandag bekend werd dat de Duitse gea inderdaad een bod van f 95 per aandeel heeft uitgebracht. Volgens een hoekman bleef de handel in de stukken Grasso erg rustig. De koers kwam dan ook niet van de zijn plaats op f 96. Het wachten is nu op Begemann die heeft aangekondigd eind deze week een tegenbod uit te brengen. Begemann kromp intussen met een gulden tot f 119.

De neerwaarste winstbijstelling van Flexovit viel in slechte beleggersaarde. De slijpschijvenfabrikant moest liefst negen procent ofwel zes gulden inleveren op f 60, een dieptepunt voor dit jaar. Van Melle, genoteerd aan de parallelmarkt, kreeg een klap van zeven gulden op f 39. Vrijdag waren de aandelen van de snoepfabrikant nog onverkoopbaar op f 40. Eind vorige week maakte Van Melle bekend de samenwerking met het Italiaanse perfetti te willen uitbreiden.

De optiebeurs kende een levendige opening maar later in de ochtend keerde ook aan het Rokin de rust terug. Vooral de aandelenopties waren in trek waarbij vooral Philips zich mocht verheugen in de nodige belangstelling. De omzet beliep rond het middaguur 11.000 contracten.

Frankrijk en Italië verhogen ook rente

PARIJS - In navolging van andere nationale banken heeft de Banque de France maandag haar rentepercentages verhoogd. Het ministerie van financiën maakte bekend dat het interventietarief met 0,35 procent omhoog is gegaan naar 9,60 procent en het tarief voor papier met een looptijd van vijf tot tien dagen met 0,50 procentpunt tot 10,50 procent.

De Franse regering is vastbesloten de stabiliteit van de Franse frank binnen het Europese Monetaire Stelsel (EMS) te handhaven, zo voegde het ministerie hieraan toe.

Vorige week donderdag gaf de Bundesbank het startsein voor een Europese renteverhoging door haar beleningsrente en het disconto met 0,50 procent te verhogen tot respectievelijk 9,75 en 8,0 procent. Een aantal Europese centrale banken volgde dat voorbeeld prompt. In de Verenigde Staten daarentegen werd het disconto met een vol punt verlaagd tot 3,5 procent.

Van de Franse Centrale Bank werd vervolgens een verhoging verwacht gezien de druk op de koers van de frank na de Duitse renteverhoging.

Tegelijkertijd stelde de banque de france de inschrijving open op speciale beleningen ter vervanging van die van 55,6 miljard frank die dinsdag vervallen.

Het Italiaanse ministerie van financiën heeft op voorstel van de Centrale Bank het disconto met onmiddellijke ingang met 0,5 punt verhoogd tot 12 procent. De maatregel werd noodzakelijk geacht ter ondersteuning van de lire die na de verhogingen van andere Europese tarieven onder druk was komen te staan.

Australische mediagroep in Canadese handen over

SYDNEY - Het oudste en op een na grootste mediaconcern van Australië, de John Fairfax Group, is maandag in buitenlandse handen overgegaan doordat de Canadese uitgever Conrad Black een transactie van 1,5 miljard Australische dollar (f 2 miljard) met zijn handtekening bekrachtigde. Black brengt volgend jaar, mogelijk in februari, 80 procent van de aandelen Fairfax naar de beurs in Australië.

Via zijn britse onderneming the Daily Telegraph houdt Black een belang van vijftien procent in Fairfax, terwijl de Amerikaanse investeerder Hellman + Friedman Capital Partners voor vijf procent deelneemt.

De 160-jarige Fairfax kreeg een jaar geleden - met een schuldenlast van 1,2 miljard dollar (f 1,6 miljard) -uitstel van betaling, waaraan door de overneming een einde komt. Black heeft de bewindvoerders maandag 412 miljoen dollar (f 550 miljoen) in contanten betaald.

De Ierse uitgeverij Independent Newspapers, die in een hete strijd om Fairfax met Black is gewikkeld, neemt gerechtelijke stappen tegen Black. Zij beweert dat Black met zijn bedrijf Tourang de Australische omroepwetten overtreedt en dat zijn exclusieve overeenkomst met Amerikaanse obligatiehouders - die van hun oorspronkelijke investering van 450 miljoen dollar (f 600 miljoen) in Fairfax van 1989 slechts 140 miljoen dollar (f 187 miljoen) terugzien - in strijd is met de Australische antikartelwetgeving. Die verbiedt ondernemingen met televisiezenders in bezit of beheer een groter belang dan vijftien procent te nemen in een krant in de plaats waar de televisiemaatschappij uitzendt.

De bank die Black in de transactie begeleidt, maakt deel uit van Westpac Banking Corporation, die eerder dit jaar het tv-bedrijf Ten Network in handen kreeg in een schuldsaneringstransactie. De Ieren zijn van oordeel dat de rol van Westpac inbreuk maakt op de wet.

Hulp voor Russische steden

■ *MOSKOU - Soldaten van het Rode leger zijn ingezet bij het ontladen van Amerikaans voedsel op de luchthaven van Sint Petersburg. Het voedsel is speciaal bedoeld voor bejaarden en kinderen die het slachtoffer dreigen te worden van het tekort aan voedsel. De paketten werden door de Amerikaanse luchtmacht aangevoerd. Ook de verzending van noodhulp door de Europese Gemeenschap is nu op gang gekomen naar de steden Moskou en St Petersburg waar de nood het hoogste lijkt te zijn.*

Economie VS met 1,8 % vooruit

WASHINGTON - Het bruto binnenlandse produkt van de Verenigde Staten is in het derde kwartaal van dit jaar gegroeid met 1,8 procent op jaarbasis, zo heeft het Amerikaanse ministerie van handel vrijdag bekendgemaakt. Het betrof de tweede herziening van het groeicijfer, dat op 4 december op 1,7 procent werd gesteld. Oorspronkelijk werd een groei van 2,5 procent bekendgemaakt.

De inflatie in de VS is in het derde kwartaal afgenomen tot 2,1 procent. In het tweede kwartaal stegen de consumentenprijzen nog met ,1 procent. Het bruto binnenlandse produkt groeide in het tweede kwartaal met ,4 procent na de twee kwartalen daarvoor te zijn afgenomen. De VS zijn ertoe overgegaan de welvaartsgroei te meten via het bruto binnenlands produkt, omdat daardoor de vergelijking met andere landen gemakkelijker wordt. Eerder gebruikten de VS het bruto nationale produkt, waarin ook de activiteiten van Amerikaanse bedrijven in het buitenland werden meegenomen.

De winsten van het Amerikaanse bedrijfsleven zijn in het derde kwartaal met 3,8 procent gestegen tot 189,6 miljard dollar. In het tweede kwartaal verminderden ze met 3,7 procent.

De omzet van KPMG in AMSTERDAM (Accountants en consultants) is in het op 30 september geeindigde boekjaar ondanks de druk van de recessie in een aantal landen met 12 procent toegenomen tot een recordhoogte van 6 miljard dollar (Nf 10,6 miljard). In Europa was de groei 23 procent en in het Verre Oosten zelfs 24 procent. De sterkste groei kwam uit het belastingadvieswerk. KPMG heeft verspreid over de wereld 82.000 werknemers.

***

VOLKSWAGEN denkt dit jaar een winst te behalen van een miljard mark, nagenoeg gelijk aan het nettoresultaat over 1990. De omzet zal met tien procent toenemen tot 75 miljoen mark. Het belang van de Duitse autofabrikant in het Tsjechoslowaakse Skoda is nog niet in de cijfers inbegrepen.

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Licht tot half bewolkt, tijdelijk zwaar bewolkt met af en toe een lichte bui.
Matige, overdag af en toe vrij krachtigeoverwegend noordoostelijke wind (tussen acht en 22 knopen).

WEEROVERZICHT:
In het afgelopen weekeinde kon in een noordoostelijke luchtstroom relatief koele en vrij vochtige lucht, afkomstig van de noordelijke Atlantische Oceeaan, de Benedenwindse eilanden bereiken. Als gevolg hiervan trad er een tijdelijke verhoging van de buien-frequentie op. In de komende 24 uur zal de buiigheid enigszins afnemen, aangezien de aanvoer van koele lucht geleidelijk aan minder zal worden.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	Het weer	Max	Min	Neerslag mm
Aruba	zwaar bewolkt	28	24	0.0
Curaçao	licht bewolkt	28	24	1.7
St Eustatius	licht bewolkt	26	22	0.0
St Maarten	licht bewolkt	29	21	0.1
Amsterdam	geheel bewolkt	13	09	4.0
Kingston	licht bewolkt	31	21	0.0
Miami	licht bewolkt	24	16	0.0
New York	zwaar bewolkt	08	01	0.0
Port-of-Spain	neerslag op afstand	32	21	sp
San Juan	licht bewolkt	27	20	0.0
Sto Domingo	nevel	27	18	0.0

AGENDA CURAÇAO

ARTSEN

NACHTDIENST ARTSEN
Patiënten van de artsen van Bandabao (3e district) kunnen in spoedgevallen telefoon 641658 bellen en dan het antwoordapparaat afluisteren. De patiënten van de andere medische districten kunnen voor spoedgevallen de artsenpraktijk van hun eigen huisarts bellen; het antwoordapparaat zal dan mededelen wie de dienstdoende arts is.

KINDERARTS
(particuliere patiënten)
voor de dienstdoende arts belt U tel.: 624900/625100.

WIJKVERPLEGING

WIT GELE KRUIS
voor wijkverpleging 'Prinses Margriet': consultatiebureaus te Sta Maria 17: 682344/682947, 682412/682574 (tussen zeven uur 's morgens en vijf uur 's middags); Montagne Abao: tel.: 673711 en Kaya Fensu (Koraal Specht): tel.: 618577; Bonam: dinsdag van 09.00-11.00 uur. Van 18 tot en met 24 december heeft zuster Geerts, tel.: 370460, nachtdienst.

NEUTRALE WIJKVERPLEGING
kantoor Gosieweg 15, tel.: 692231/692232; geopend van 07.00-17.00 uur; de wacht heeft zuster Caupain, tel.: 688614, pageboy 027-053 b.g.g. 691838.
kantoor Bandabao, Groot Sta Martha 141, tel.: 642555; geopend van 14.00-17.00 uur; de wacht heeft zuster Caupain, tel.: 688614.

KRAAMKLINIEK RIO CANARIO
Schottegatweg Noord 43, tel.: 44510, 691343, 691683 en 691838; voor informatie over prenatale zorg en zorg gedurende en na de bevalling.
Consultatiebureau zuigelingen: iedere donderdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
Consultatiebureau peuters: iedere dinsdagmiddag van 12.30-14.45 uur.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABAO
Fontein 35, tel.: 648077/648387; open van maandag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; na 17.00 uur bereikbaar: zuster Leito, tel.: 641217 b.g.g. 601760.
Consultatiebureau: iedere dinsdag van 09.00-11.00/18.00-20.00 uur.

STICHTING VAN HET WITE GELE KRUIS VOOR GEZINSVERZORGING 'KWIDO PA FAMIA'
Sta Maria 17, tel.: 680222; spreekuren maandag, woensdag en vrijdag van 08.00-10.00 uur; dinsdag en donderdag van 14.00-16.00 uur.

FUNDASHON LECHI DI MAMA KORSOU
Voor informatie tel.: 672289, 648225 of 672699.

APOTHEKEN

NACHTDIENST

Otrobanda
Union, Breedestraat 137, tel.: 623575.
Punda
Mampuritu, Santa Rosaweg 329, tel.: 674475/674750.

DIVERSEN

HEEFT U hulp nodig bel SOS-lijn 127.

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa (**op zaterdag**): voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is **op zaterdag** van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA, tel.: 685544): openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 685917.

DINSDAG

TOERISTENSCHIP
07.00-17.00 uur 'Skyward' (SJU.).
****

AMIGOE KERSTKRANT '91

Woede over viering drijft inheemsen naar elkaar

Columbus voor indianen signaal van onderdrukking

= door anp-redacteur Thieu Vaessen =

VOOR DE TALLOZE indianen-volken is de twaalfde oktober, de dag dat Columbus in 1492 in Amerika voet aan wal zette, nooit een feestdag geweest. In hun ogen valt er niets te vieren. De 500ste verjaardag van Columbus' 'ontdekking', die komend jaar door tal van feestelijkheden wordt omlijst, is voor de indianen op het continent een jaar van herdenking van 500 jaar "volkerenmoord, slavernij en milieuvernietiging". Columbus symboliseert voor hen vijf eeuwen onderdrukking. In een tijd dat indianen niet golden als mensen woonden er op het continent 45 miljoen. Miljoenen van hen stierven aan ziektes, in oorlogen met de Spanjaarden of onder het juk van de slavernij. Rond 1540 telde de indiaanse bevolking van Latijns-Amerika nog maar 15 miljoen zielen. Tweederde van de oorspronkelijke bevolking was omgekomen. "Vergeleken met Columbus was Hitler een jeugdige delinquent", meent de indiaanse activist Russell Means.

De woede over de viering van een 'Columbus-jaar' dreef de organisaties van inheemse volken, van eskimo's tot de bewoners van Vuurland, tot elkaar. Nog nooit kwamen zoveel vertegenwoordigers van indianen bijeen als anderhalf jaar geleden in Quito, de hoofdstad van Ecuador, toen 120 volken acte de presence gaven. Zij schaarden zich achter de 'Verklaring van Quito', waarin Columbus postuum stevig de oren wordt gewassen en de indianen elkaar beloven de 500ste verjaardag aan te grijpen als "een gelegenheid voor het versterken van onze gemeenschappelijke strijd voor bevrijding".

ONTMOETING

Dit jaar volgde een tweede continentale ontmoeting van inheemse volken, in Guatemala, die werd afgesloten met een grote demonstratie voor het recht op zelfbeschikking. Een oproep van indianen om 1992 uit te roepen tot het 'Jaar van de inheemse volken' haalde in de Verenigde Naties echter geen meerderheid. De protesten van indianen overal in Latijns-Amerika, de Verenigde Staten en Europa overstijgen het debat over het historische belang van Columbus. De onderdrukking stamt volgens organisaties van indianen niet alleen uit het verleden maar evenzeer uit het heden. In veel delen van de 'Nieuwe wereld' gelden indianen nog steeds als tweederangs burgers. "De inheemse volken worden bijna overal bedreigd, door de politiek, door de vernietiging van het milieu, door religieuze sekten", zegt Brechtje Bakker, medewerkster van de werkgroep inheemse volken, een van de organisaties die in Nederland het protest van indianen verwoordt. Respect voor de indiaanse cultuur is nog ver te zoeken, betoogt Bakker en verwijst daarbij naar de Apache-indianen in de Verenigde Staten. In de staat Arizona zijn vergevorderde plannen voor de bouw van een sterrenwacht met de sterkste sterrekijker ter wereld, op een berg aan de rand van een Apache-reservaat. Dat de berg, door de blanken Mount Graham en door de indianen 'Diepgewortelde berg' genoemd, voor de Apache een religieus centrum is heeft de plannenmakers niet kunnen afschrikken. Als om zout in de indiaanse wonden te wrijven, wordt de sterrenwacht vernoemd naar ....Christopher Columbus.

BELEDIGING

Een even somber beeld van ontkenning van de indiaanse cultuur schetst Ramona Quiroga, een vertegenwoordigster van de organisatie '12 oktober manifest' van Amerikaanse indianen in Nederland. "Viering van het Columbus-jaar is voor ons een belediging", zegt Quiroga. "De komst van Columbus betekende voor de inheemse bevolking hetzelfde als de denkbeeldige 'ontdekking' van Europa door buitenaardse wezens die het continent zouden veroordelen tot jarenlange slavernij."

Quiroga, die al veertien jaar in Nederland woont, is zelf een Mapuche uit Argentinië en beschouwt de situatie van haar volk als een duidelijk voorbeeld van het samengaan van onderdrukking en indiaans verzet. Protesten van indianen leidden in Argentinië tot het ontwerp van een wet die het bestaan van veertien inheemse volken, waaronder de Mapuche, erkent en daarmee het recht op grondgebied, een eigen cultuur en tweetalig onderwijs. "Die wet is een duidelijke verbetering, maar we vechten nog steeds voor de toepassing ervan", aldus Quiroga. Volgens haar gebruiken de Argentijnse autoriteiten de Mapuche nog steeds als een sluitpost op hun begroting. Toen een jaar geleden voor de bouw van een waterkrachtcentrale een deel van twee Mapuche-reservaten onder water werden gezet, bleef de beloofde schadevergoeding voor de indianen uit terwijl de beloftes aan de blanke boeren wel werden nagekomen. De Interamerikaanse Ontwikkelingsbank, die het project financiert, is een onderzoek begonnen om na te gaan wat er met het geld voor de indianen is gebeurd.

Soms lijkt het wel of het verzet van de indianen tot mislukken is gedoemd. De afgelopen jaren hebben de Yanomami in Brazilië met succes geijverd voor de verwijdering van goudzoekers die het woongebied van de indianen terroriseerden. Het leger verwijderde de duizenden goudzoekers en betere gezondheidszorg droeg bij aan een daling van het 'rampzalig hoge sterftecijfer onder de Yanomami. Maar volgens Bakker van de werkgroep inheemse volken heeft het succes van Yanomami-protesten ertoe geleid dat de aandacht voor andere indianen-volken in Brazilië is verslapt. Zo zouden momenteel de Tucano-indianen zijn getroffen door een invasie van goudzoekers, en de daarmee gepaard gaande epidemieën en schietpartijen.

Opvallend is wel dat de protesten van indianen niet stuiten op de muur van onbegrip die honderd jaar geleden nog hun deel was. De viering van de 'vijfhonderdste verjaardag' is soberder dan in 1892, toen Columbus vooral in de Verenigde Staten gold als een onomstreden symbool van 'democratie en vrijheid' en van het krantenjongen-tot-miljonair-syndroom.

De feestcommissies kunnen anno 1992 niet meer om de twijfels over Columbus heen. Bij twee herdenkingstentoonstellingen in Washington viel de naam van de Italiaans-Spaanse ontdekkingsreiziger zelfs geen moment. En in Spanje is de 'commissie vijfde eeuw' die onder leiding van koning Juan Carlos verantwoordelijk is voor de feestelijkheden, verstandig genoeg om niet te spreken van de 'ontdekking van Amerika'. Het feest staat ook niet in het teken van Columbus maar heeft als thema 'Ontmoeting van twee werelden".

In het begin geen vrolijke ervaring

Latijns-Amerika: waar drie beschavingen elkaar ontmoeten

Het immense gebied tussen de Rio Grande en de Zuidpool draagt de naam Latijns-Amerika, ter onderscheiding van het andere, welvarender Amerika. Het koloniale verleden van het continent wordt gemakshalve vaak alleen geassocieerd met Spanjaarden, Portugezen en Indianen, maar de werkelijkheid was en is veel gecompliceerder en gevarieerder. "Op het gebied van beschavingen is dat wat in Latijns-Amerika is gebeurd een uniek historisch proces", schreef de Wageningse Latijns-Amerika-kenner en historicus B.H. Slicher van Bath. Zijn Leidse collega H.Ph. Vogel noemt Latijns-Amerika het produkt van de "grootste raciale smeltkroes in de geschiedenis".

Het unieke schuilt volgens Slicher van Bath in de confrontatie en vermenging van drie beschavingen: de Europese (in haar Iberische vorm), de indiaanse en de Afrikaanse.

= door anp-redacteur Tjabel Daling =

Het resultaat van de ontmoeting en vermenging van die drie culturen is tot de dag van vandaag in grote delen van het latijnsamerikaanse continent duidelijk zichtbaar. Alle mogelijke denkbare rassen en groepen vermengden zich in de nieuwe wereld met elkaar. Zo waren mulatten de nakomelingen van Spanjaarden en zwarte vrouwen. De mestiezen ontstonden als nieuw ras door de vermenging van indiaanse vrouwen en Europeanen. De Afrikaanse beschaving en cultuur in Latijns-Amerika is lange tijd een vergeten hoofdstuk geweest en krijgt volgens velen nauwelijks de aandacht die het verdient. De Uruguayaanse schrijver Eduardo Galeano, die een driedelige geschiedenis van het continent schreef, zei in een interview: "Latijnsamerikanen kennen hun eigen geschiedenis niet. Er wordt alleen aandacht besteed aan onze Europese wortels. Over onze Afrikaanse wortels geen woord. De Brazilianen bij voorbeeld weten van Afrika niet meer dan wat ze van Tarzan hebben geleerd. En dat in een land waar het zwarte erfgoed essentieel is en de samenleving diep heeft getekend."

NIET VROLIJK

De ontmoeting van de Afrikaanse cultuur met die van koloniaal Latijns-Amerika was in eerste instantie een niet bepaald vrolijke ervaring. Het Amerikaanse weekblad 'Newsweek' bracht die confrontatie onlangs nog eens treffend onder woorden: "de brute waarheid is dat zonder de slavenarbeid van 10 miljoen Afrikanen de Amerika's niet zouden zijn ontwikkeld. De nieuwe wereld werd op slavernij gebouwd." In vier eeuwen tijd, tussen omstreeks 1500 en 1900, voltrok zich een ongekend drama en vervoerden Europese slavenhandelaars ruim 10 miljoen Afrikanen (pessimistische schattingen spreken van 20 tot 100 miljoen) naar Spaanse, Portugese, Britse, Franse en Nederlandse koloniën. Het was een van de grootste gedwongen volksverhuizingen in de geschiedenis.

Slavernij en slavenhandel hadden in verschillende beschavingen bestaan. Op het Afrikaanse vasteland waren het geaccepteerde fenomenen geworden. Na 1500 kreeg de internationale slavenhandel echter een ongekende impuls. Portugezen voorzagen vanaf 1501 de Spaanse koloniën van negerslaven, omdat de indianen niet langer in staat werden geacht het zware werk in de mijnen en op de suikerplantages te doen en in grote aantallen stierven. Korte tijd later was het hek van de dam: Ook andere Europese mogendheden stelden slaven te werk. De internationale slavenhandel, waarbij de Hollanders en Zeeuwen zich niet onbetuigd lieten, ging gouden tijden tegemoet. Nederlandse kooplieden stichtten in 1621 met toestemming van de statengeneraal de Westindische Compagnie (WIC), oorspronkelijk bedoeld voor de kaapvaart tegen Spanje, waarmee de Republiek der Verenigde Nederlanden langdurig in oorlog was.

DRIEHOEKSHANDEL

De WIC zou zich gaan toeleggen op de zogeheten driehoekshandel, waarvan de handel in negerslaven een belangrijk onderdeel vormde. De schepen vertrokken uit West-Europa (ook Frankrijk en Engeland namen aan deze Atlantische handel deel) met onder meer geweren, voedsel, alcohol en textiel naar Afrika (Goudkust). De goederen werden daar geruild voor negerslaven die door Afrikaanse slavenhandelaars uit de binnenlanden werden aangevoerd. De negers gingen naar de suikerplantages in het Caribisch gebied, Midden- en noordelijk Zuid-Amerika en later ook naar de katoen- en tabaksplantages van de zuidelijke staten van Noord-Amerika. Daar werden de slaven verkocht. De schepen keerden vervolgens met suiker, katoen, tabak en andere koloniale waren naar Europa terug. Omdat veel negers de lange reis niet overleefden en het sterftecijfer in de mijnen en op de plantages hoog was, moest de aanvoer van verse slaven op peil worden gehouden. De koloniale economieën konden de Afrikanen niet missen. Ethische bezwaren tegen de slavenhandel en -arbeid waren er nauwelijks. De Hollanders en Zeeuwen verdienden er immers goed aan. Van Middelburg wordt wel gezegd dat het op 'slavenschedels' is gebouwd. Welke grote vormen de slaven-economie had aangenomen, wordt bij voorbeeld duidelijk uit de geschiedenis van het voormalige Nederlands-Guyana, het huidige Suriname. Nederland kreeg dat in 1667 van de Engelsen in bezit in ruil voor de Noordamerikaanse kolonie Nieuw-Amsterdam (New York). De bevolking van Suriname bestond toen voor 95 procent uit negerslaven, door de WIC aangevoerd uit Angola. In 1772 zou de bevolking van Paramaribo voor 75 procent uit negerslaven bestaan. Tussen 1667 en 1823 gingen meer dan 300.000 slaven naar Suriname.

"De geschiedenis van Suriname is door en door plantage- en slavengeschiedenis", schrijft de van oorsprong Tsjechische cultuursocioloog Ernest Zahn in zijn veel geprezen boek "regenten, rebellen en reformatoren" over de Nederlandse geschiedenis. "Zonder de slavenarbeid zouden de zeshonderd koffie-, suiker-, cacao-, en suikerrietplantages, die tegen het eind van de achttiende eeuw waren ontstaan, zich nooit hebben kunnen ontwikkelen."

Zahn, van 1963 tot 1981 hoogleraar economische sociologie in Amsterdam, meent dat de Nederlandse heerschappij in West-Indië hemelsbreed verschilde van die in Oost-Indië en "bij uitstek barbaars" was. Hij wijt dit voor een deel aan het feit dat de bezitters van de plantages deze meestal niet zelf bestuurden, maar het werk overlieten aan administrateurs en oppassers. Bovendien was de kolonie het produkt van massale deportaties, waardoor er nauwelijks voorzieningen en regelingen waren getroffen.

OPSTANDEN

Veel slaven in de Europese koloniën legden zich niet bij hun situatie neer. Uit wanhoop pleegden ze zelfmoord, maar ook braken er over het hele continent opstanden uit. Soms vluchtten ze het oerwoud in en stichtten een eigen vrijstaat, zoals in Mexico, Suriname, Brazilië en op Jamaica en Cuba. Sommige gemeenschappen van weggelopen slaven werden getolereerd. Koloniale bestuurders sloten onder bepaalde voorwaarden overeenkomsten met de slavenvrijstaten.

Maar als de eigen belangen te nadrukkelijk werden aangetast, kwamen de koloniale heersers in actie. Zo probeerde de WIC, die van 1630 tot 1654 het noordoosten van Brazilië exploiteerde, in 1644 en 1645 tevergeefs de slavenkolonie Palmares te vernietigen, omdat ze een gevaar zou zijn voor de ontwikkeling van de suikerplantages. Tweehonderd jaar gingen er nog voorbij voordat de slavernij in de Europese koloniën van de nieuwe wereld afgeschaft zou worden.

De komst van de negerslaven naar Latijns- en Noord-Amerika heeft, afgezien van het onbeschrijfelijke drama van de gedwongen deportatie zelf, een duidelijk stempel gedrukt op het gehele westelijk halfrond. Ook nu, honderden jaren later, zijn in veel Latijnsamerikaanse landen de Afrikaanse tradities nog springlevend. De 'capoeira', een mengvorm van dans- en vechtsport die al door de negerslaven uit Angola beoefend werd, is in grote delen van Brazilie populair. Afrikaanse rituelen zijn terug te vinden in het rooms-katholieke geloof. Godsdienstige gebruiken en ceremonies als de voodoo in Haiti, de winti in Suriname, de santeria op Cuba en xango of macumba in Brazilië komen oorspronkelijk uit Afrika.

Op muzikaal gebied is de Afrikaanse invloed zeer groot, ook in Noord-Amerika: De gospelmuziek, jazz, rock en roll en rhythm en blues zijn van oorsprong Afrikaans, hetzelfde geldt voor de Braziliaanse samba en de salsa in het Caribisch gebied. De historicus H. Ph. Vogel, gespecialiseerd in Argentijnse geschiedenis: "De Argentijnen worden er niet graag aan herinnerd, maar ook de tango, hun nationale muziek, werd oorspronkelijk door zwarte slaven gespeeld."

Een priester die leeft volgens het eerste gebod

PAUL BRENNEKER O.P.: "Voor mij is Kerst geen feest"

PATER PAUL BRENNEKER O.P. wordt volgend jaar tachtig. Je zou dat niet denken als je weet met hoeveel dingen hij zich nog dagelijks bezighoudt en als je ziet hoe energiek hij zich voortbeweegt.

Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog, nu alweer 52 jaar geleden kwam hij als jonge kapelaan naar de Antillen. Omdat hij uit de buurt van Venlo kwam, uit de grensstreek met Duitsland waar de spreektaal klinkt als 'ordinair' Duits, werd hij naar Bonaire gedirigeerd. Op dat eiland waren immers alle Duitsers, Oostenrijkers, overige Duitssprekenden en degenen van wie enigszins werd vermoed dat zij relaties of sympatieën mochten hebben met het Germaanse volk, geïnterneerd. Je kon immers nooit weten...

= door Norbert Hendrikse =

Paul Brenneker vond het best. Bonaire had toch een kapelaan nodig en bovendien maakte hij kennis met vele interessante mensen, zoals b.v. met Jules Heitkönig. Samen gingen zij in de leer bij de Bonaireaanse vissers die hun de geheimen van de zee vertelden en zo ontdekten zij hoe mooi het daar onder water was.

'Wat moet je anders op zo'n eiland, waar verder niets te doen was, zelfs geen politiek in die jaren", zegt Brenneker nu. Hij werd een van de eerste 'duiktoeristen', maakte series prachtige onderwaterfoto's die later in boeken werden gepubliceerd en amuseerde zich uitstekend.

BUITENWERK Na de oorlog vertrok hij naar Curaçao, waar hij als kapelaan ging werken in de parochie van Pietermaai. Heel anders dan tegenwoordig dat parochiewerk. Het beperkte zich min of meer tot het mislezen en het afleggen van huisbezoeken. En aangezien de pastoor niet van 'buitenwerk' hield, ging Brenneker zoveel mogelijk de straat op. 'Dat werk dat wij daar deden is eigenlijk ieder wereldheer. Dat O.P. achter de naam van de paters Dominicanen staat voor Orde Predikheren, maar dat betekent niet dat wij ons daarop speciaal toeleggen. Preken werden even in het weekeinde voor de zondagmis voorbereid'.

De aktieve Brenneker vond dat allemaal niet genoeg en ging zich dan ook gauw toeleggen op schrijven: allerlei boekjes over taal, geschiedenis en ook een aantal godsdienstige werkjes.

'Alles bij elkaar was dat eigenlijk nog niks. Veel Dominicanen zijn later ook uit de orde gestapt en tegenwoordig gaat het anders. In Utrecht bijvoorbeeld heb je een soort klooster zonder verste, waar mannelijke en vrouwelijke leden van de orde bij elkaar wonen. Iedereen is gelijk en iedereen doet zijn eigen gang en dient God op zijn eigen wijze'.

Brenneker schrijft nog steeds graag. Voor zijn korte stukjes bedient hij zich graag van de media en hij doet dat op zo'n kritische wijze dat het hem niet altijd in dank werd afgenomen door zijn superieuren.

'Twee keer heb ik een schrijfverbod opgelegd gekregen door de bisschop. Een keer door mgr. Holterman en daarna door mgr. Zeppenfeldt, een echte Arubaanse aristokraat. Hij vond dat ik mij teveel met het gewone volk bezig bemoeide. Maar monseigneur, zei ik, een priester kan niet afdalen en niet stijgen. Voor ons moet iedereen gelijk zijn en ik ben even goede vrienden met de gouverneur als met de arbeider.

Trouwens er wordt vaak onderschat hoe intelligent die 'gewone mensen' zijn. Filosofen zijn er bij van wie je veel levenswijsheid kan leren en die ook het echte christendom in de praktijk brengen. Als ik met hun gesprekken voer, heb ik het gevoel dat ik niet alleen iets geef, maar dat ik er ook iets voor terugkrijg. De mens is de beste boekenkast, hij bergt de grootste wijsheid in zichzelf op'.

ZONDE "Ik vroeg eens aan Shon Bèl, een eenvoudig mensje uit de Zaantjessteeg in Otrobanda, wat is de grootste zonde die een mens kan begaan?

'Ai pastoor', was het antwoord, 'dat weet je toch, dat is iets lekkers koken en zelf alles opeten!' Ik begreep het eerst niet, maar later wist ik wat ze bedoelde: je moet altijd wat in huis bewaren voor het geval er iemand komt die honger heeft. Misschien komt de buurman wel toevallig in de namiddag langs in de hoop dat je wat voor hem hebt...

Hiertegen zondigen is zondigen tegen het eerste gebod, dat is toch veel erger dan al die andere dingen. Zo zie je, arme mensen leven met het idee dat je eerst aan anderen moet denken en dan pas aan jezelf'.

Brenneker geeft toe dat die mentaliteit niet overal voorkomt. "Je ziet het in wijken waar de mensen elkaar kennen, zoals in Otrobanda of in Banda Bou en Banda Riba, maar minder in nieuwe buurten als Brievengat en Koraal Specht, waar je een samenraapsel hebt van mensen uit alle uithoeken van het eiland.

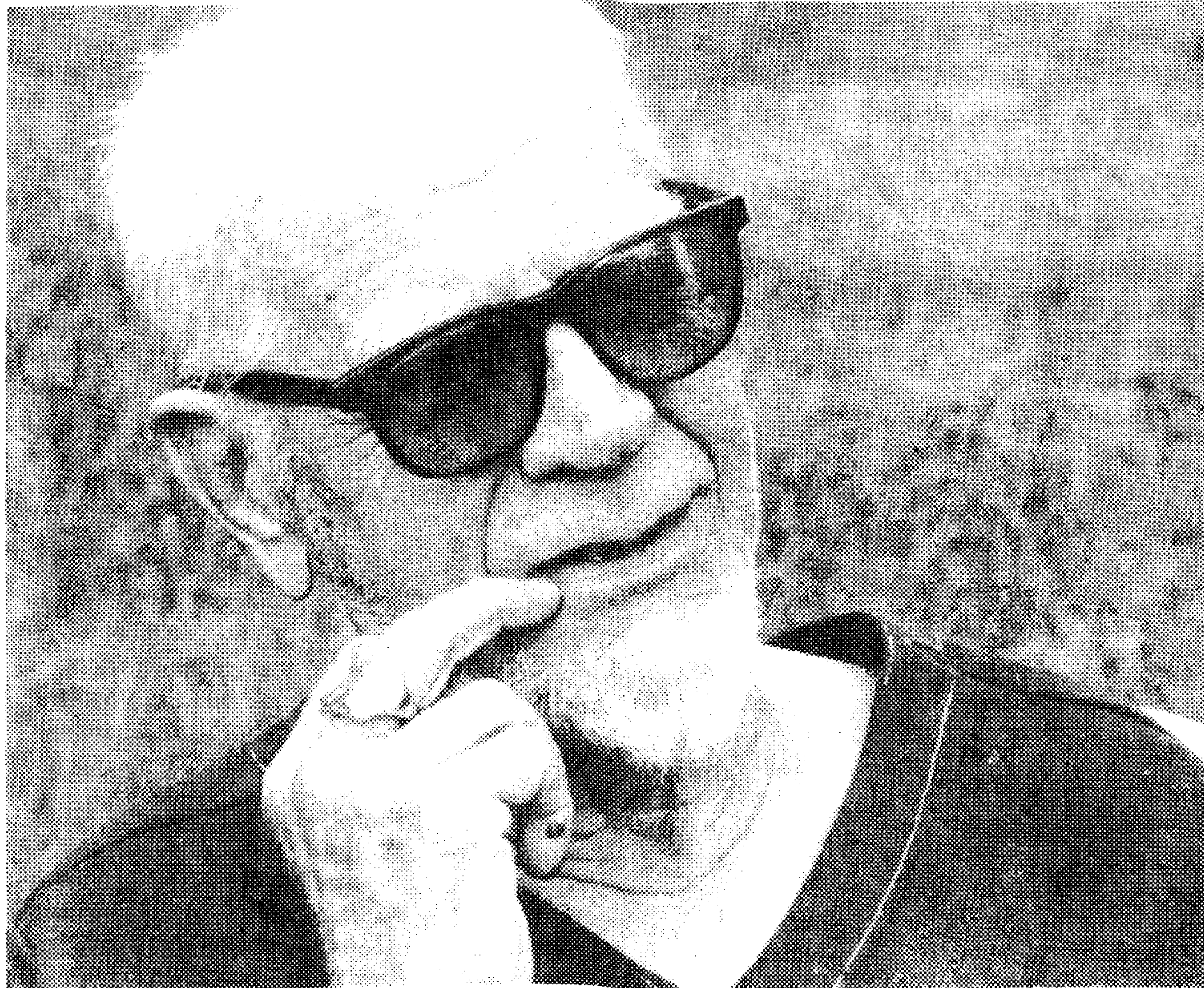
Pater Brenneker was in de jaren zestig ook de initiatiefnemer van 'Kas pa nos tur' (Een huis voor iedereen), een aktie bedoeld om een fatsoenlijk onderdak te verschaffen aan mensen die onder erbarmelijke omstandigheden huisden. Niet minder dan vijftig huisjes werden er bij elkaar gebedeld en Brenneker liep dag in dag uit de overheidskantoren plat om vergunningen te regelen en erfpachtsrechten te versieren voor overheidsgrond waarop de huisjes konden worden gebouwd. Nu heeft hij dat werk overgedragen aan anderen die er meer tijd voor hebben. "Trouwens het is tegenwoordig niet zo eenvoudig meer. Je loopt nu het risico dat ze het huis verkopen om drugs te kunnen kopen" Naast 'Kas pa nos tur' had je ook 'Drecha kas', een campagne die was opgezet om bouwvallige huisjes te repareren en die nog met succes gaande is.

ZWERVERS Het meeste plezier beleefde Brenneker aan de zwervers die met veel omhaal waren overgehaald om de nieuwe voor hun gebouwde huisjes te gaan betrekken.

"Dat deed ik samen met Boeli van Leeuwen. Een echte psycholoog die wist hoe je die mannen moest aanpakken. Wij gingen onze 'klanten' geregeld bezoeken in hun nieuwe huisjes. De enige criteria die wij aanlegden was dat zij de zaak schoon hielden en dat ze elkaar niet met messen te lijf gingen. Want dan komt de politie en dat moet je niet hebben.

Kwamen wij bij zo'n exclochard die het niet al te nauw nam met de regels van de hygiëne, dan waren wij vijf minuten erg boos. We scholden hem de huid vol, dreigden hem het huis uit te zetten om plaats te maken voor anderen. Na de tevoren afgesproken vijf minuten ging Boeli naar de auto om de bolo (taart) te halen die we hadden meegebracht om de hartelijke ontvangst te vieren en samen te filosoferen... Verschillende van die figuren ben ik later tegengekomen in de boeken van Boeli en ik heb er hartelijk om moeten lachen".

'Waar ik mij nog steeds mee bezighoudt is de aktie 'Pan pa bo ruman', een aktie voor voedsel voor de meest behoeftigen. Het mooie hierbij vind ik dat zowel de meeste gevers als de meeste ontvangers anoniem willen blijven. Mensen sturen cheques en giro's, maar willen niet dat bekend wordt van wie het komt. En van de andere kant schamen de meeste ontvangers zich voor hun armoede. Zo ken ik een dame die zelf niet al te bemiddeld is, die geregeld bij een Haïtiaans gezin over de vloer komt om eten te brengen. Zij is erg van het jongste kind uit het gezin gaan houden, zoveel zelf dat de moeder op een dag vroeg of ze het kind alsjeblieft wilde meenemen, omdat zij er zelf niet goed voor kon zorgen. Dat kind is nu geadopteerd. Wat ik in zo'n geval doe is precies laten uitrekenen wat het onderhoud van zo'n kind kost. En dan zorg ik dat de nieuwe moeder het geld ervoor krijgt".

PAUL BRENNEKER O.P.

SPREEKUUR Waar hij zijn klantjes vandaan haalt? "Onder het viaduct van Otrobanda", lacht Brenneker. "Daar in de schaduw houden we spreekuur. Daar hoor je de nieuwtjes en kom je te weten wie er hulp nodig heeft. Daar kent iedereen elkaar en daar wordt alles uitgesproken'. Spreekuur houdt Brenneker ook al dertig jaar in het psychiatrisch ziekenhuis Rustoord. Samen met een psychiater ontvangt hij de moeilijke gevallen. Pater en psychiater voeren lange gesprekken met patiënten die door allerlei problemen in depressieve toestand zijn geraakt of zwaar overspannen zijn. 'Wij zijn allebei gelovig en gaan er van uit dat ook de patiënten in iets geloven. Wij vragen er nooit naar en het kan ons trouwens niets schelen of zij katholiek of protestant zijn of een opperwezen vereren die zij een eigen naam geven. Alleen met atheïsten wordt het moeilijker, maar ook die hebben wij eens gehad. Aan het eind van het gesprek spreek ik een gebed uit en leg ik hun de hand op. Verder niets. En ik moet zeggen het gaat buitengewoon goed. Ik heb gevallen meegemaakt waarvan ik versteld stond. Met mijn eigen ogen heb ik 'instant healing' gezien. Een man die al twintig jaar zo depressief was dat hij praktisch de hele dag op de grond lag sprong ineens op en was genezen...Maar ik wil daar geen ruchtbaarheid aan geven. Mensen houden teveel van sensatie en daar schieten we niets mee op'.

Brenneker wordt er trouwens door sommigen van verdacht zelf aan brua (toverij) te doen, omdat hij zich jarenlang in dit verschijnsel heeft verdiept en zich ophoudt met 'curioso's' (personen die brua-bijeenkomsten organiseren). Het heeft hem in het begin moeite gekost om binnen te dringen in de 'inner circle' van de brua-makers. Een makamba-pastoor moesten ze niet als pottenkijker hebben. Hij ging toen zelfs zover om op een dag vermomd met pet en kleurig hemd, als bezoekende Amerikaanse toerist die zich voorstelde als parapsycholoog, naar een bekende curioso toe te stappen. Daar kreeg hij in details uitleg waar het bij brua en montamentu om gaat. Zijn conclusie is dat er veel nep bij is en dat het in de meeste gevallen de bedoeling is zoveel mogelijk geld van de klanten af te troggelen.

Door zijn oprechte belangstelling in brua en montamentu is hij inmiddels als het ware vanzelf opgenomen in de kring van curioso's. Montamentu houdt in dat een persoon onder trance in de gedaante treedt van een andere, meestal een beroemdheid of heilige. De Venezolaanse 'heilige met de bolhoed' Don Gregorio Hernandez, is daarbij een geliefd object. De in trance geraakte neemt dan de postuur van de heilige aan en gaat met de benen gekruist grote sigaren zitten roken en zijn wijsheid verkondigen.

CURIOSO Toen op een bijeenkomst van curioso's in het bijzijn van Brenneker werd gediscussieërd over hem al dan niet toelaten in hun gelederen en men er niet uitkwam, werd uiteindelijk besloten de heilige Philipus Nerus aan te roepen. De 'curioso's' hebben er een zwarte heilige van gemaakt en hem de naam Felipe Negro gegeven. Het medium raakte in trance en na flink wat rum te hebben gedronken en sigaren te hebben gerookt zei de stem van Felipe Negro dat hij er helemaal geen bezwaar tegen zou hebben als de pastoor werd toegelaten. Erger zelfs, hij vond het een schandaal dat men erover getwijfeld had een man die zoveel voor de armen deed en zo eerlijk stond tegenover bruheria op te nemen in hun kring. Voor straf moest de curioso die de bijeenkomst had georganiseerd maar een groot feestmaal aanrichten en daarbij alle aanwezigen uitnodigen! Tenslotte werd er, met de pastoor in hun midden, gedanst en gezongen en het etentje dat een week later volgde mocht er best wezen.

Door zijn contacten met de bevolking heeft pater Brenneker grote belangstelling gekregen voor alles wat te maken heeft met oude Curaçaose gebruiken. Samen met Elis Juliana, toen nog werkzaam bij het Bureau voor Cultuur en Opvoeding, heeft hij het eiland afgestroopt op zoek naar mensen die hem dingen uit het verre verleden konden vertellen of informatie konden verschaffen over oude gewoontes, woorden, kruiden enz. Dat alles werd opgetekend en later gepubliceerd in de vele deeltjes van de serie 'Sambumbu', onlangs samengevat in 'Zjozjoli'. Bij de huisbezoeken werden ook talloze oude gebruiksvoorwerpen verzameld die binnenkort te zien zullen zijn in een heus volkenkundig museum dat gehuisvest zal worden in een gedeelte van het nieuwe bibliotheekgebouw te Scharloo.

PUT Brenneker vertelt enthousiast hoe hij recentelijk uit een gesprek met een plantagehouder te weten was gekomen dat er op het terrein van de man een grote onderaardse gevangenis was. In de slaventijd werden gevangenen voor straf in een droge put neergelaten. Na de vrijmaking van de slaven, zijn de meeste van deze putten gedempt om te voorkomen dat het vee erin zou vallen. De pas ontdekte put was niet gedempt maar bedekt met takken en cactussen. Een loader zakte bij het schoonmaken van het terrein gedeeltelijk in de put en een jongetje ontdekte toevallig dat er zich op de bodem een horizontale gang bevond.

Na voltooiing van de opgravingen te Bottelier, waarover onlang in Napa een artikel werd gepubliceerd, zal de archeoloog Jay Haviser de put gaan onderzoeken.

Brenneker gaat intussen door met het optekenen van alles wat hij hoort en ziet en de moeite waard vindt. Daarnaast is hij al geruime tijd aan het tekenen geslagen: simpele schetsjes die hij vergezeld doet gaan van stichtende tekstjes. Wijsheid uit het Nieuwe Testament of die Brenneker heeft opgedaan bij de gesprekken met 'zijn mensen'. Vele van hen zijn in de Amigoe gepubliceerd of door Brenneker met een onvervalst pastoors accent in het papiamentu voor de radio voorgelezen.

Binnenkort verschijnt er een boek met een greep uit de maar liefst 5000 teksten die Brenneker heeft verzameld. Het zijn in feite korte 'case histories' van gevallen die hij zelf heeft meegemaakt. Ook is er, in opdracht van de Nederlandse IKON, een televisieproduktie in de maak over Paul Brenneker zelf, waarvoor de jeugdige Curaçaose regisseuse Loeki Nicolaas de voorbereiding treft.

GEEN FEEST Hoe viert een man als pater Brenneker het Kerstfeest? "Voor mij is het geen echt feest", zegt hij fel. 'Ik ga al jaren met Kerstmis naar Habaai waar ik 's morgens de mis lees voor de oudjes. Zij kiezen daarbij zelf de liedjes uit die ze willen zingen, ik doe wel mee. Niets van dat moderne, die mensen willen dingen horen waarmee ze zijn opgegroeid. Daarna ga ik wat kennissen opzoeken. Maar feest, nee. Daarvoor is Kerstmis te commercieel geworden. Teveel eten en drinken en mooie kleren. De geboorte van Christus wordt gevierd omdat men het zo'n schattig kindje vindt, maar er wordt vergeten wat het voor een man geworden is. Een strijder, die in zijn eentje optrok tegen het onrecht en tegen de huichelende farizeeërs. Die leefde voor het eerste gebod, alles voor zijn naasten overhad en zelfs zijn leven opofferde voor zijn medemensen. Die zijn vijanden lief had. Ook Judas, terwijl hij toch van tevoren wist dat die hem zou verraden. Hij hield zoveel van Judas dat hij de andere apostelen bij het Laatste Avondmaal om beurten vroegen 'Ben ik het Heer?', toen hij aankondigde dat een van hen hem zou verraden. Niemand kon vermoeden dat het Judas zou kunnen zijn'.

De liefde voor de medemens is de boodschap die pater Paul Brenneker het meeste aanspreekt. En hij brengt deze boodschap dagelijks in de praktijk, ongeacht alle tegenslagen en ongeacht de ondankbaarheid die hem meer dan eens moet hebben teleurgesteld.

Op zijn eenvoudige slaapkamer in het moderne patershuis aan de Reigerweg, hangt boven het onopgemaakte bed waaronder een rijtje hoge wandelschoenen, een tekening van Christuskop. Van dichtbij lijkt het een warrige verzameling van potloodlijntjes, maar op afstand vormt zich een indrukwekkend beeld van de lijdende mens. "Ik heb het zo maar ineens op papier gezet", zegt Brenneker. Niet moeilijk voor een man die gedurende zijn lange priesterleven, met het voorbeeld van Christus voor ogen, het woord Gods niet alleen verkondigt, maar ook dagelijks levend maakt.

= door Henk de Beijer =

DE OUDE SCHRIJFMACHINE gaat de deur uit! Tenminste... we bergen hem voorlopig op in een kast; je kunt immers nooit weten. Ervoor in de plaats komt een PC. Een heuse computer; zo'n ding met een beeldscherm, liefst in kleur, en zo'n los toetsenbord, met allerlei vreemde extra's erop, waar je even wat onwennig tegenaan zit te kijken. En, dat toetsenbord zit met een kabeltje aan een kastje met een paar kleine lichtjes en een disk drive!, waar je van die kleine platte schijfjes in kunt stoppen. Het geheel doet snorrend zijn werk, want er zit nog een ventilator in ook, omdat om een of andere technische reden het ding anders te heet wordt. Bovendien klinken er af en toe schuivende geluiden als er iets van een schijf wordt geladen of opgeslagen. Waarom? Ach, wie zich daar druk over maakt is een zeurkous. Mooi hè? En zo professioneel! En alles blijft bewaard, op de diskette of op een harde schijf! Dat is nog professioneler. En laten we nou wel wezen: je hoort er toch zeker niet meer bij als je nog op een ouderwetse schrijfmachine zit te ramen.

De computer heeft de schrijfmachine vervangen, op kantoren en thuis, maar niet iedereen weet er mee om te gaan.

Met een schrijfmachine kan het ook...

Automatisering of geknoei met computers?

De schrijfmachine heeft haar langste tijd gehad. Trouwens, zij heeft nauwelijks een eeuw bestaan en is, zo mogen we gerust konstateren, voor goed ter ziele! Ze sukkelt hier en daar nog wat mee, maar lang zal dat niet meer duren.

Helaas is het bovengeschetste waarschijnlijk een veel voorkomende gang van zaken, zowel op vooral kleine kantoren als in de thuis situatie. De Personal Computer (nader te noemen: "PC") wordt gezien, of op zijn minst behandeld als een soort veredelde schrijfmachine. Daar komt nog bij dat er in de meeste gevallen een duur tekstverwerkingspakket bij is aangeschaft en vaak ook een rekenprogramma en een database programma, die talloze mogelijkheden bieden, waarvan het gros van de gebruikers er echter nog geen tien procent benutten. In het begin wordt op zijn hoogst een minimaal partje van de tekstverwerker toegepast: intikken en bij fouten op de terugtoets drukken en tot slot onder een of andere onmogelijke naam opslaan op de schijf, zodat je het na verloop van enige tijd gegarandeerd niet meer terug vindt.

MISPLAATST

Immers, wat doen we met zo'n prachtig apparaat? We gaan onze kop niet breken over DOS commando's en dikke handleidingen. We sturen onze secretaresse naar een cursus à raison van minstens f.500,-- en verwachten dat zij na terugkeer weet wat ze doet als ze de computer opstart. Die verwachting is in de meeste gevallen misplaatst. Zogenaamde computer cursussen zijn, op een enkele goede uitzondering na, weggegooid geld. Vandaar ook dat anderen, die het zonder secretaresse moeten stellen, zelf wat aan het experimenteren slaan, of ze gaan in arren moede toch ook maar naar zo'n cursus omdat ze nu eenmaal niet de discipline weten op te brengen en rustig een goede handleiding door te werken. Ze zijn dan in ieder geval in staat een tekst in elkaar te timmeren op een PC.

Juist, zo is 't en niet anders. Waarom ze daarvoor een PC van vierduizend gulden of liefst nog heel wat meer en een tekstverwerkingspakket van ook meer dan duizend gulden nodig hebben zou ieder mens met gezond verstand een raadsel moeten zijn. Ze kunnen exact hetzelfde èn zelfs meer bereiken met een elektronisch schrijfmachientje van een paar honderd gulden, of, als ze dan toch per se een computer willen hebben, met een public domain (gratis voor niks), programma als FreeWord, of een Share ware programma van vijf dollar, maar dat past natuurlijk niet bij de status van de echte PC-gebruiker.

De echte PC-gebruiker intussen, ligt voortdurend op de loer naar nieuwe public domain en share ware programma's, en steekt vaak likkebaardend een diskette in zijn machine als hij van een vriend of kennis, of via zijn telefoon modem, weer iets heeft gekregen, wat onverwacht nieuwe mogelijkheden biedt. Bijvoorbeeld een compressie programma waarmee bestanden tot wel tachtig percent of meer kunnen worden gecomprimeerd! Gewoon share ware of free ware! maar professioneel ideaal! Zoals PKZIP, PKARC, en vele andere.

Dit soort echte PC-gebruikers heeft in het algemeen nooit een cursus gevolgd, maar heeft zich met stapels handleidingen naast het computer toetsenbord, en met een enorme dosis nieuwsgierigheid door die boeken geworsteld, alles gelijk uitproberend en erop variërend. Daarbij hebben zich ook momenten voorgedaan — vooral als hij ineens vooruit probeerde te lopen op de instructies — dat hij zin had de computer door het raam naar buiten te smijten. Dat had in ieder geval tot gevolg dat hij grondig genezen werd van de gedachte dat computers intelligent zouden zijn.

Ook het idee dat wij al aan gebruiker vriendelijke computers toe zijn is te enen male misplaatst. Wat sommige systemen "gebruiker vriendelijk" noemen, zoals Apple MacIntosh en MS-WINDOWS, is, dat ze ervan uitgaan dat de gebruikers ezels zijn, die noch lezen noch schrijven kunnen, en die het leuk vinden om met een schuifapparaatje (een "muis") een pijltje over het scherm heen en weer te bewegen van ikoontje naar ikoontje. Het verbazingwekkende is, dat zovele, goed opgeleide lieden zich nog als ezels willen laten behandelen ook!

AUTOMATISERING

Wat is nou eigenlijk automatisering? Een computer op de werkplaats neerzetten en een juffrouw naar een cursus tekstverwerken sturen? Het heeft er in de praktijk alle schijn van dat, zeker op kleine kantoren dit het juiste antwoord wordt geacht te zijn. Achteraf is men dan wel zwaar teleurgesteld over de gebrekkige resultaten van deze aanpassing aan de moderne tijd. In de gunstige gevallen zal een personeelslid met hobbyistische aspiraties (de jongste bediende, bijvoorbeeld) er nog wat extra's uit weten te halen, zoals het formateren van diskettes en het aanmaken van directories, tot hij op een goede dag de hele zaak in de soep laat lopen door een ondeskundig uitgevoerd waagstukje, met bijvoorbeeld PC-TOOLS of de NORTON UTILITIES en de computer monteur er aan te pas moet komen om te zien wat er nog te redden valt, want het vertrouwen in de PC was bovendien zo groot dat er, in weerwil van alle gegeven waarschuwingen, natuurlijk geen backups waren gemaakt.

De jongste bediende mag daarna natuurlijk nóóit meer aan de computer komen, wat echt jammer is, want daardoor wordt er niets behoorlijks meer mee gedaan.

Helaas besteden ook de verkopers van hardware en software (de machinerie en de programma's) weinig of geen aandacht aan wat automatisering werkelijk inhoudt, de goeden niet te na gesproken, natuurlijk, maar die vormden de uitzonderingen die de regel bevestigen. Voor de meesten geldt slechts de stelregel, dat zij hun waar kunnen slijten. Wie zal zich druk maken over wat ermee gedaan wordt? Dat is goed beschouwd ook niet hun taak, net zo min als de auto verkoper zich er druk over hoeft te maken waarom een koper dit of dat automobiel aanschaft en of hij wel een rijbewijs heeft.

Wie heeft er eigenlijk wel een computer rijbewijs? Niemand feitelijk, ondanks de mooie opleidingen informatica. Automatisering hangt namelijk helemaal af van de vraag wat er geautomatiseerd moet worden. Wie zijn boekhouding wil automatiseren, moet een boekhoudkundig geschoolde automatiseringsdeskundige in de arm nemen. Wie de werkzaamheden van een advocatenkantoor wil automatiseren moet, behalve kennis van computers en computer programma's ook verdraaid goed op de hoogte zijn van de werkzaamheden op een dergelijk kantoor. Wie een winkelbedrijf wil automatiseren zal zich zeer grondig moeten verdiepen in wat er in zo'n bedrijf allemaal om gaat, per jaar, per maand, per week, per dag, ja zelfs per uur. Wie, ten slotte, een welzijnsinstelling wil automatiseren wordt weer met geheel andere problemen geconfronteerd, waar hij zich tot over zijn oren in moet verdiepen om er een zinvol en efficiënt systeem van te maken.

Het grootste probleem is in de meeste gevallen, dat vooral kleinere bedrijven en instellingen (evenals particulieren) vaak wel bereid zijn veel geld neer te tellen voor een 'mooie' computer installatie, maar niet om, in plaats daarvan eerst eens een automatiseringsadviseur in de arm te nemen, die, uiteraard ook tegen een behoorlijke gage een grondige analyse maakt van de werkzaamheden en behoeften in het bedrijf of de instelling om vervolgens voorstellen te doen ten aanzien van de aanschaf van zowel hardware als software. De kans is dan groot dat er een aanschaf advies uit de bus komt dat heel wat goedkoper is, dan men zelf in zijn hoofd had. Om eens in de week in de buurtwinkel boodschappen te gaan doen, heb je nu eenmaal geen Mercedes Benz nodig, terwijl je voor het exploiteren van een taxibedrijf geen lelijke eendjes aanschaft!

De hardware verkoper, die in de meeste gevallen ook software leverancier is, tenzij men zich wendt tot gerenommeerde Amerikaanse postorder bedrijven, verkoopt natuurlijk, — om bij de analogie met de auto te blijven — liever een Mercedes dan een Lelijk Eendje. (die worden trouwens niet meer gemaakt, helaas.) De verkoper die echt een goede raadgever is ten aanzien van wat men nodig heeft, is een grote uitzondering. Dat spreekt trouwens voor zichzelf. Het ligt in de aard van zijn beroep, en hij kan onmogelijk deskundig zijn in alle vormen van bedrijfsstructuren. Als hij, zoals wel voorkomt bij kleine computerzaken, zelf een echte hobbyist is, is er nog wel een gerede kans dat zijn adviezen in hun algemeenheid wel kloppen.

PROGRAMMA'S

Voor vele doeleinden bestaan er uitstekende, professioneel ontwikkelde programma's, die elk voor zich al zoveel mogelijkheden bieden, dat zelfs de deskundige vaak door de bomen het bos niet meer ziet. Echt gebruiker vriendelijk zijn ze overigens niet in die zin dat men ermee aan de slag zou kunnen, zonder handleiding of cursus te volgen. Daar komt nog bij dat menigeen door wat we zouden kunnen noemen: massapsychologische druk zich ertoe laat verleiden te veronderstellen dat er slechts één programma voor een bepaald doel bestaat: WordPerfect voor tekstverwerking, Lotus als rekenpakket en dBASE voor databases. Dat er voor elk van deze programma's vele alternatieven bestaan, elk met hun eigen mogelijkheden en vooral aantrekkelijkheden, ontgaat menig computer gebruiker. Het is alsof — om de gebruikte analogie met de auto nogmaals te hanteren — men veronderstelt dat er slechts één type auto van één merk bestaat!

Niets is minder waar. Op het gebied van tekstverwerking, bijvoorbeeld, is er een uitgebreid assortiment van programma's, van heel handige en eenvoudige public domain programma's tot bijzonder gecompliceerde programma's, die, zoals SPRINT zelfs de mogelijkheid bieden om het Griekse en Russische alfabet te hanteren. Bovendien zijn de voornaamste pakketten, als WordPerfect, WordStar, MultiMate, MS-Word, VolksWriter en andere ook verkrijgbaar in andere talen dan het Engels, onder andere ook in het Nederlands, met daarbij behorende spellings- en afbrekingsprogramma's en synoniemenlijsten en/of definities. Men kan zich in gemoede afvragen of het voor menig gebruiker (ook kleine kantoren) niet handiger zou zijn en veel goedkoper, om zich een VW aan te schaffen in plaats van een Cadillac.

Wat voor tekstverwerking geldt gaat nog in sterkere mate op voor reken en database programma's. Wie alleen maar zijn boekhouding op de computer wil kunnen doen, heeft echt geen LOTUS nodig. In tegendeel, het is heel wat eenvoudiger een specifiek boekhoud programma aan te schaffen, en ook dat weer naar de maat van de eigen behoefte. Met database programma's is het nog belangrijker eerst grondig te wikken en te wegen. Wie dBASE efficiënt wil gebruiken zal moeten leren programmeren en wel goed programmeren, anders blijft het gewoon hobbyisme, best leuk voor de hobbyist, maar niet efficiënt. Een programma als dBASE is in wezen alleen nuttig in handen van een programmeur die er applicaties op maat mee maakt voor specifieke doeleinden. Dan is het inderdaad een ideaal instrument.

De software koper zou zich daar meer bewust van moeten zijn. Hij zou eerst eens moeten nagaan wat de verschillende programma's allemaal presteren en hoe de 'bedieningsstructuren' van elkander verschillen, alvorens te beslissen welke pakketten hem het meest van nut kunnen zijn en hem het meest aantrekken.

De verschillen kunnen mooi worden aangetoond aan de hand van een kleine vergelijking tussen WordPerfect en WordStar, wat de bedieningsstructuur betreft. WordPerfect maakt voor alle functies gebruik van de functietoetsen, die, in de meeste gevallen keuzemenu's oproepen, die op hun beurt soms weer keuzemenu's oproepen. Dat houdt in dat men in principe vrij weinig hoeft te onthouden, omdat men op elk gewenst moment menu's kan raadplegen.

In WordStar worden alle commando's direct vanaf het typetoetsenbord gegeven, zonder eerst menu's voorgeschoteld te krijgen. Men kan ze wel opvragen, maar in hoofdzaak alleen als geheugensteuntje. Voor degenen die niets willen of kunnen onthouden is er ook nog de mogelijkheid van de keuze uit pulldown menu's, maar de echte WordStar gebruiker vergeet al gauw dat die dingen bestaan. Het is daarmee een programma voor de zeer snelle typist, die niet opgehouden wil worden door menukeuzes maar alle commando's zelf direct wil kunnen invoeren.

WEINIG VERSCHIL

Wat de uiteindelijke van de afzonderlijke programma's betreft, maakt het weinig uit of men het ene of het andere programma kiest, — wat de producenten en verkopers ook beweren mogen. Elk op hun manier leveren ze dezelfde prestaties, de een wat meer van dit en de ander wat meer van dat, in zodanige overvloed, dat er geen gebruiker ter wereld bestaat, die ze allemaal ooit heeft toegepast.

In ieder geval kan zonder overdrijving geconcludeerd worden dat op het gebied van de automatisering chaotische toestanden en ongelooflijke beunhazerij hoogtij vieren. De vele cursussen en cursusboeken zijn daar een goed voorbeeld van. De meeste computer cursusboeken putten zich uit in erbarmelijk taalgebruik, of in een zodanige overvloed aan volmaakt overbodige uitleg, dat je al moe bent van het lezen, voor je eindelijk weet wat je weten moet. De verkopers van computers en software leggen een volkomen gebrek aan belangstelling aan de dag, voor automatisering in de ware zin des woords, met als gevolg dat het aantal computer kopers dat zich een enorme kat in de zak heeft laten aansmeren, gestadig stijgende is.

Dat houdt echter allerminst in dat de automatisering geen goede zaak zou zijn. Integendeel!

Kabinetsdirekteur mr. Jan Janus bij vertrek:

"Koninkrijkspartners op lange en moeilijke weg"

= door Ana van Leeuwen =

ACHT JAAR LANG is hij directeur van het Kabinet van de Gouverneur van de Nederlandse Antillen geweest. Mr. Jan Janus werkte gedurende deze periode voor twee 'bazen': de vroegere gouverneur dr. René Römer en diens opvolger mr. Jaime Saleh. Toch - of juist daarom - hoef je op vragen over het gouverneurschap van hem niet al te veel antwoorden te verwachten. Staatkundige struktuur is een andere zaak waar Janus, die dezer dagen - "met gemengde gevoelens"- naar Nederland is teruggekeerd waar hij op 2 januari a.s. met zijn nieuwe baan bij het Ministerie van Justitie begint, veel vanaf weet. Heel veel zelfs, maar hij is voorzichtig. Een voorzichtig afscheidsinterview in het ruime, zonovergoten kantoor in het Fort Amsterdam, waar Janus druk aan het inpakken "èn opruimen" is. Stapels rapporten, boeken, papier. Aan de muur, niet ver van het portret van de Nederlandse koningin en prins, hangt een vlaggetje van Curaçao.

Voor hij naar de Antillen kwam, werkte Janus bij het ministerie van Binnenlandse zaken op de stafafdeling constitutionele zaken en wetgevingsaangelegenheden. In die hoedanigheid heeft hij het nodige met de Antillen te maken gehad: in 1980/'81 was hij adviseur van de Nederlandse leden van de koninkrijkswerkgroep, daarna was hij adviseur van de gemengde werkgroep toekomst Antillen ('Commissie van zeven'). Bij beide Ronde Tafel Conferenties (1981 en '83) was hij adviseur van de Nederlandse delegatie. Uit dien hoofde was hij regelmatig in de Antillen. Hij kent er veel mensen en de problematiek.

Waarom had u belangstelling voor dit gebied?

"Ik was daarvoor al een keer of vijf hier geweest. Ik kende alle zes de eilanden. Ergens trokken ze me aan. Het is een bijzondere en leuke regio. Toen is de wens ontstaan om een langere tijd hier te zitten. Op een gegeven moment kwam de functie van directeur van het kabinet van de gouverneur vrij en dat leek me wel wat".

"Functie gouverneur moeilijk te meten"

Denkt u de eilanden, na die acht jaar, veel beter te begrijpen en te doorzien?

"Ik wil niet zeggen dat ik alles doorzie, maar ik denk inderdaad dat het wel zo is, dat je de Antillen alleen maar leert kennen als je hier werkelijk zit, als je jarenlang hier werkzaam bent. En met deze functie kijk je toch aardig in de keuken. Ook al bezoek je bij herhaling de Antillen, wil dat nog niet zeggen dat je de eilanden kent. Je moet hier een paar jaar dag in dag uit zitten en pas dan leer je ze een beetje kennen".

Is het moeilijk voor buitenlanders, i.c. Nederlandse politici en media, om over bepaalde zaken te oordelen, terwijl ze zo ver weg zitten? Is de baan van minister van Antilliaanse zaken bijvoorbeeld niet erg moeilijk?

"Ik denk inderdaad dat het een moeilijke functie is. De minister heeft hier natuurlijk wel zijn mensen zitten bij de VNONA. Het blijft echter moeilijk, maar het kan niet anders".

De discussie over het handhaven van de functie van gouverneur laait om de zoveel tijd op. Tegenstanders menen dat zo'n figuur niet past in een modern bestel. Wat is uw mening als deskundige?

"We zitten in het koninkrijk en ik denk dat het een goede zaak is dat hier een vertegenwoordiger is van de koningin, welke hoogste hoofd is van de regeringen van de drie landen en van het gehele koninkrijk. Om geografische redenen alleen al, heb je een vertegenwoordiger nodig. Dat is een consequentie van het deel uitmaken van het koninkrijk. Je zit in één koninkrijk".

Kunt u begrip opbrengen voor degenen die vinden dat de functie koloniaal is?

"Er is een zeer beperkte groep die gewoon kritiek heeft op de hele struktuur. Misschien hadden ze in 1954 een andere naam moeten verzinnen. Het is inderdaad een naam met een koloniale herinnering. Maar je hebt ook in onfhankelijke landen zoals die in het Britse gemenebest (Canada, Australië, Nieuw Zeeland, St. Kitts en Nevis). gouverneurs. Zij vertegenwoordigen de Britse koningin. Je moet minder letten op de benaming dan op de functie van de persoon".

Hoe belangrijk is de functie van gouverneur?

"Dat is erg moeilijk te meten. De gouverneur heeft een eenheidsfunctie. De koningin is het eenheidssymbool. De macht van de president van de VS of van Frankrijk kan je meten. Het belang van de gouverneur is voor de buitenwacht niet te meten, omdat de gouverneur afgezien van de kabinetsformatie, geen zelfstandig staatsrechtelijke bevoegdheden heeft. Je weet natuurlijk niet wat zich binnen het paleis op Noordeinde of binnen het gouverneurspaleis in gesprekken met ministers afspeelt. Het feit dat er geen macht is, wil nog niet zeggen dat er geen invloed is".

Kunt u zeggen of die invloed er hier inderdaad is, of in elk geval een interactie?

"Daar laat ik me liever niet over uit, dat is het geheim van het Fort. Er is natuurlijk een relatie (tussen de regering en de gouverneur). Wat heel belangrijk is voor een goed functioneren, is dat er een goede relatie is. Die is hier duidelijk aanwezig. Er is hier bijvoorbeeld publiekelijk geen kritiek op de gouverneur, terwijl je de laatste jaren herhaaldelijk in de pers hebt kunnen lezen dat de gouverneur van Aruba vanuit de politiek persoonlijk werd aangevallen. Dat is een heel verkeerde zaak".

"Jammer dat Antillen uit elkaar vallen"

Ook de koningin van Nederland wordt in eigen land aangevallen...

"Dat is waar. Ook dat is verkeerd. Ik denk dat ze, wat Aruba betreft, nog een beetje aan het idee moeten wennen dat de gouverneur geen veredelde gezaghebber is. Ze hebben per slot van rekening pas vijf - nu bijna zes jaar - een eigen gouverneur op Aruba".

Hoe vindt u de staatkundige ontwikkeling van de afgelopen jaren en waar gaat het uiteindelijk naar toe?

"Waar het uiteindelijk naar toe gaat durf ik geen weddenschap over aan te gaan. Het laatste jaar mis je de politieke wil om bij elkaar te blijven, althans van een groot aantal politici, met die van Curaçao en St. Maarten. De wil om nog wat de proberen, zie je niet".

Was die wil er tot een jaar geleden nog wel?

"Het werd al minder. Ik denk dat er een duidelijke ommekeer is ontstaan nadat (DP St.Maartenleider) Claude Wathey zijn beruchte onafhankelijkheidsspeech heeft gehouden. Dat was nog tijdens het kabinet Martina. Dat kabinet was druk bezig met het opzetten van strukturen en rapporten om voor de vijf eilanden een acceptabele herstrukturering van de Antillen te krijgen. Ik heb me nooit aan de indruk kunnen onttrekken dat door die speech hier op Curaçao iets geknakt is. Men heeft zich hier jaren moeten bezig houden met Aruba, daarvan wilde men geen herhaling meer. Er is toen iets gebroken, langzaam maar zeker is het idee ontstaan van status aparte voor Curaçao. Nu zijn alle politieke partijen voor die status aparte".

Is de politiek op Curaçao serieus voor wat betreft de status aparte?

"Ik denk dat men vrij serieus is. Over hoe het plaatje er uiteindelijk zal uitzien, zou ik echter geen voorspelling kunnen doen. Een tijd lang durfde ik dat wel, maar nu niet meer".

Wat was uw voorspelling toen?

"Ik zou het heel jammer vinden als de Antillen uit elkaar vallen. Ik denk ook niet dat het een goede zaak is. Een tijd lang heb ik de hoop en ook de verwachting gehad dat er een lichte unie zou komen, waar je een land hebt met beperkte bevoegdheden. Een licht centraal gezag - met belangrijke onderdelen van wetgeving en de rechterlijke macht - en met grotere bevoegdheden voor de eilanden. Het ziet er nu echter niet best uit. Het uniemodel lijkt niet langer levensvatbaar".

Is met het vertrek van Aruba eigenlijk al iets kapot gegaan of gemaakt?

"Ja, maar als je alleen de recente geschiedenis nagaat dan zie je dat de Staten in '73 en '75 al begonnen met moties over het erkennen van het zelfbeschikkingsrecht van de eilanden. Nederland heeft dat een aantal jaren tegengehouden, maar uiteindelijk gaf Den Haag toe. Eerst kwam de koninkrijkswerkgroep. Op het politiek overleg van de RTC's is dat herhaald. Het is een 'tijdbom' onder de Antillen genoemd. Het was inderdaad een soort tijdbom. Maar die tijdbom is de jaren daarna, met name door de Nederlandse politiek op scherp gezet door het aandringen op onafhankelijkheid. Dat heeft de middelpuntvliedende krachten zeer versterkt. Dat heeft het bijeen blijven van de eilanden geen goed gedaan. Curaçao en St. Maarten dachten het beter alleen te kunnen doen als ze toch onafhankelijk moesten worden. Zonder zich zorgen te hoeven maken over de andere eilanden".

Maar werd de roep voor status aparte door Curaçao en St. Maarten niet pas serieus nadat de aanpak door Den Haag al veranderd was in de zin dat gedwongen onafhankelijkheid van de baan was?

"St Maarten kwam er in 1988 al mee. De Nederlandse houding is eigenlijk veranderd met het aantreden van het huidige kabinet (eind 1989) met minister Hirsch Ballin. Die heeft het over een andere boeg gegooid. Je weet het natuurlijk niet precies, maar ik denk dat de geest toen al gedeeltelijk uit de fles was".

Nederland heeft dat dus eigenlijk politiek niet zo slim gespeeld...

"Nee, afgezien van het feit dat ik het ook niet juist vind. Uiteindelijk moeten de voormalige koloniën zelf kunnen uitmaken of en wanneer ze onafhankelijk willen worden. Zonder druk. Die druk is nu weg. Deze minister denkt er heel anders over dan zijn voorgangers".

Heeft Curaçao het recht voor zo'n status te opteren?

"Ik weet niet of je moet spreken over ' recht hebben op'. Ik denk dat je het op een gegeven moment praktischer moet oplossen. Als de drie landen voornemens zijn gedurende langere tijd, decennia, binnen een koninkrijksverband te blijven, moet je een struktuur zoeken waarin iedereen zich min of meer kan vinden. Voor Nederland vormen zes Antilliaanse landen een onmogelijke struktuur. Voorts zal het meer dan ooit direct betrokken worden bij de interne gang van zaken. Op den duur zal dat niet goed werken. Je krijgt op een gegeven moment in Nederland dan de vraag: 'waar zijn we mee bezig?' "

Mr. JAN JANUS

Dat direct betrokken worden gebeurt nu volgens u wel?

"Ik bespeur nu toch een directere betrokkenheid. Het is een trend van de laatste tijd, maar die kun je ook wel verklaren. De politiek van (ex-minister) De Koning was gericht op de onafhankelijkheid van de Antillen en Aruba; als je daarin gelooft dan hou je wat afstand want op een gegeven ogenblik moeten ze het toch zelf doen. Er is nu een andere ontwikkeling: we continueren voor een lange tijd staatsrechtelijk banden en Nederland wil een aantal zaken in orde hebben. Die betrokkenheid neemt wel weer af als de zaken weer goed op de rails staan. Er is gewoon een heel nieuwe filosofie".

U denkt dat deze periode van 'meer inmenging' zoals je die nu vooral op St. Maarten ziet, weer zal afnemen en dat het gewoon het gevolg is van het wegvallen van de onafhankelijkheidsdruk...

"Ja, onder meer. In eerste instantie is het orde op zaken stellen op de eilanden overigens een taak van het Land".

Maar dat gebeurde niet door de politieke relatie Land-eilanden...

"De landsregering heeft vaak in de moeilijk positie gezeten dat al zou ze op een gegeven moment wat willen doen, de politieke constellatie dat niet toeliet. De DP St. Maarten heeft meestal in de coalitie op de wippositie gezeten".

Probeert Nederland ook daarom nu de boel op te ruimen, omdat de landsoverheden dat in onvoldoende mate hebben gedaan?

"Ja, de landsregering heeft dat niet gedaan omdat men niet kon of wilde, vanwege de politieke gevolgen daarvan. Het grootste probleem met St. Maarten is dat de ontwikkeling van het openbaar bestuur absoluut geen gelijke tred heeft gehouden met de economische ontwikkeling en de bevolkingsgroei. Het bestuur past qua omvang en kwaliteit bij het St. Maarten van twintig jaar geleden".

De verhalen die over St. Maarten de ronde doen; maffia-connecties, smeergelden etc, hebben die Nederland nu pas goed wakker geschud ?

"Ja, dat is zo. Verder zit daar nu een minister voor Antilliaanse zaken die daar meer belang aan hecht. Hij heeft dat ook in zijn Schets gezet: 'het uitgangspunt van het koninkrijk is het rechtstatelijk democratisch karakter. Daar hecht deze minister zeer zwaar aan. Los van allerlei geruchten, is het een feit dat het openbaar bestuur daar duidelijk beneden de maat is".

Terugkomende op de vraag of het de Curaçaose politici zal lukken een status aparte te bewerkstelligen: is dat een open vraag, volgens u?

"Als je het zuiver rationeel bekijkt, blijft het een moeilijk zaak om aan Curaçao te weigeren wat je aan Aruba hebt gegeven. Als Aruba de status aparte kan waarmaken, kan Curaçao dat zeker. Curaçao heeft een stuk meer potentieel. Politiek is echter niet altijd rationeel. Nederland zit in dat geval natuurlijk met een probleem. Wat moet men met de andere eilanden? St. Maarten kan natuurlijk wel zeggen dat ze een status aparte wil, maar dat is mede gezien hetgeen ik hiervoor heb gezegd voorlopig geen reële optie".

"Politiek is niet altijd rationeel"

Maar als Den Haag groen licht geeft aan Curaçao, dan hebben ze natuurlijk ook St. Maarten dat een status aparte wil...

"Ja. Het is een moeilijk probleem. Ik denk dat er een open gesprek gevoerd moet worden tussen de diverse partners over hetgeen hen voor ogen staat. Wat is de meest werkbare situatie bij een langere relatie (binnen het koninkrijk)?"

Is het juist dat nog steeds geen referendum is gehouden terwijl op politiek niveau wel al beslissingen kenbaar worden gemaakt?

"De vraag is inderdaad in welk stadium je een referendum moet houden. Ik vind het in ieder geval van groot belang dat je aan de bevolking van de eilanden een wezenlijke keuze laat; dat je niet alleen een referendum houdt van 'voor of tegen status aparte'. De status aparte zou één van de opties moeten zijn. Handhaving van de staatsrechtelijke band tussen de eilanden zou ook een optie moeten zijn, evenals opsplitsing volgens het model Hirsch Ballin. Dit zijn ook de drie basis modellen die door drs. Moenir-Alam zijn genoemd. Zij wees er daarbij terecht op dat men die aan de bevolking van de eilanden moet voorleggen wil er sprake zijn van een legitiem referendum, dat een daad van vrije keuze is in het kader van het zelfbeschikkingsrecht. Ideaal was geweest als de centrale regering het referendum zou organiseren, zodat je op alle eilanden, gelijktijdig, met deze drie basismodellen had kunnen komen".

Nu gaan ze het op ieder eiland apart organiseren...

"Het is jammer, maar tevens een bewuste keuze van het kabinet Liberia-Peters. Het kabinet Martina nam het voortouw op het gebied van de herstrukturering. Het vorige kabinet Liberia-Peters begon al met het terugtreden en het initiatief aan de eilanden te geven. Onder het huidige kabinet heeft deze tendens zich versterkt. Ik betreur dit. Als centrale regering heb je een taak. Men moet bij mij niet aankomen met de stelling dat het Land ingevolge de Eilandenregeling het referendum niet kan organiseren. De staatkundige struktuur is neergelegd in de Staatsregeling en (wijziging daarvan) is derhalve een landszaak. Dit wil overigens niet zeggen dat de eilanden het referendum niet mogen houden. Het is een consultatief referendum dat de uiteindelijke beslissingsbevoegdheid van de centrale organen onverlet laat. Niettemin zou ook in dit scenario de coördinerende rol voor de centrale regering zijn weggelegd".

Is de uitslag niet meer representatief als iedereen tegelijk, dezelfde vragen beantwoordt?

"Inderdaad zou dat bevorderlijk zijn geweest voor de representativiteit en de waarde van het referendum. Beïnvloeding kan voorts daardoor voorkomen worden, hoewel dat nu in wezen al gebeurt. De politieke partijen van Saba en Bonaire laten zich nu al beïnvloeden door het standpunt van Curaçao. De eilanden moeten eerst bepalen wat ze zelf willen".

Denkt u dat de Curaçaose politiek van een status aparte zal afzien als uit het referendum blijkt dat de meerderheid daar tegen is?

"Ik verwacht niet anders. Er moet echter voor alles een objectieve voorlichtingscampagne komen, waarna die drie basismodellen worden voorgelegd. Objectief betekent dat de voor- en nadelen en de gevolgen van de modellen duidelijk uit de doeken doen. Daarnaast hebben uiteraard alle politieke partijen het recht hun campagne te voeren. Het probleem op Curaçao is dat alle politieke partijen zeggen een status aparte voor te staan. Dat maakt het ontwerpen en het voeren van een objectieve voorlichtingscampagne er niet gemakkelijker op. Inschakeling van onafhankelijke deskundigen en instellingen zoals de UNA vind ik geboden".

"Referendum moet drie opties voorleggen"

Verwacht u dat er op de komende mini-conferentie (tussen Land, de eilanden en Hirsch Ballin) in januari al iets uit de bus zal komen of wordt het het begin van een lange, moeilijke rit?

"Ik denk dat dit het begin wordt van een lange en moeizame rit op een spoorweg van railstukken die niet met elkaar verbonden zijn. Alles is mogelijk, maar....ik weet het niet. De problematiek is erg complex.

Kerstmis voor alle mensen

= door Cor Swanenberg =

NELLA, IS AL in de tachtig. Ze heeft haar heldere momenten. Bij gelegenheden gaat ze terug naar haar jeugd. Zo gebeurt dat ook nu. Waarschijnlijk is de grote kerststal in de hal van het bejaardenoord de directe aanleiding. Ze herinnert zich opeens hoe ze elk jaar weer woorden had met haar broer en zus over het stalleke bij hun thuis op het dressoir. Mochten de drie koningen er nu wel of niet bij? Volgens haar oudere zus niet; die kwamen pas op 6 januari. Dat vond Nella toch wel heel erg jammer. Die allermooiste beeldjes met kameel en al nog zo lang in de doos laten. Gelukkig was haar broer het met haar eens en moeder velde het Solomonsoordeel: de koningen mochten erbij, maar dan nog zo ver mogelijk weg van het stalleke.

Nella had in haar kindertijd geleerd dat kerstmis bij katholieken gevierd diende te worden met een stal en niet met een boom. Het was toch onzin een boom te laten sterven omdat het kerstkind tot leven kwam!

Haar moeder beweerde dat het kerstbomengebruik goed was voor Duitsers, Amerikanen en protestanten, maar in katholieke huishoudens hoorde het niet. Het gebeurde wel, dat wist ze en als anderen daar gelukkig mee waren, dan moest het maar, want kerstmis was voor iedereen en alleman mocht het vieren op zijn eigen manier. Toch liet ze steevast voelen dat er bij hen in huis liever geen boom moest komen. Met die bevindingen was Nella opgegroeid en later had ze dit ook aan haar kinderen verteld, maar die waren al zo ruimdenkend geworden dat ze stal én boom opstelden.

RIJK LEVEN

Nella had een rijk leven achter de rug. Hard gewerkt, veel kinderen en kleinkinderen die het allemaal goed hadden. Nella was op haar manier best tevreden. Dat wil zeggen, in haar heldere momenten. Nu ging het kerstfeest gevierd worden in haar bejaardentehuis en Nella had weer iets gevoeld van de vroegere kinderlijke sensatie. De kerstboom met lichtjes had ze al lang voor lief leren nemen. Zo lang er ook nog maar een kerststal te bekennen was. En nu deed de pastoor met kerstmis een nachtmis in de bejaardenkapel. Daar zit de oude Nella. Zij is al een heel tijdje terug "naar de zusters gegaan", zoals dat hier nog heet.

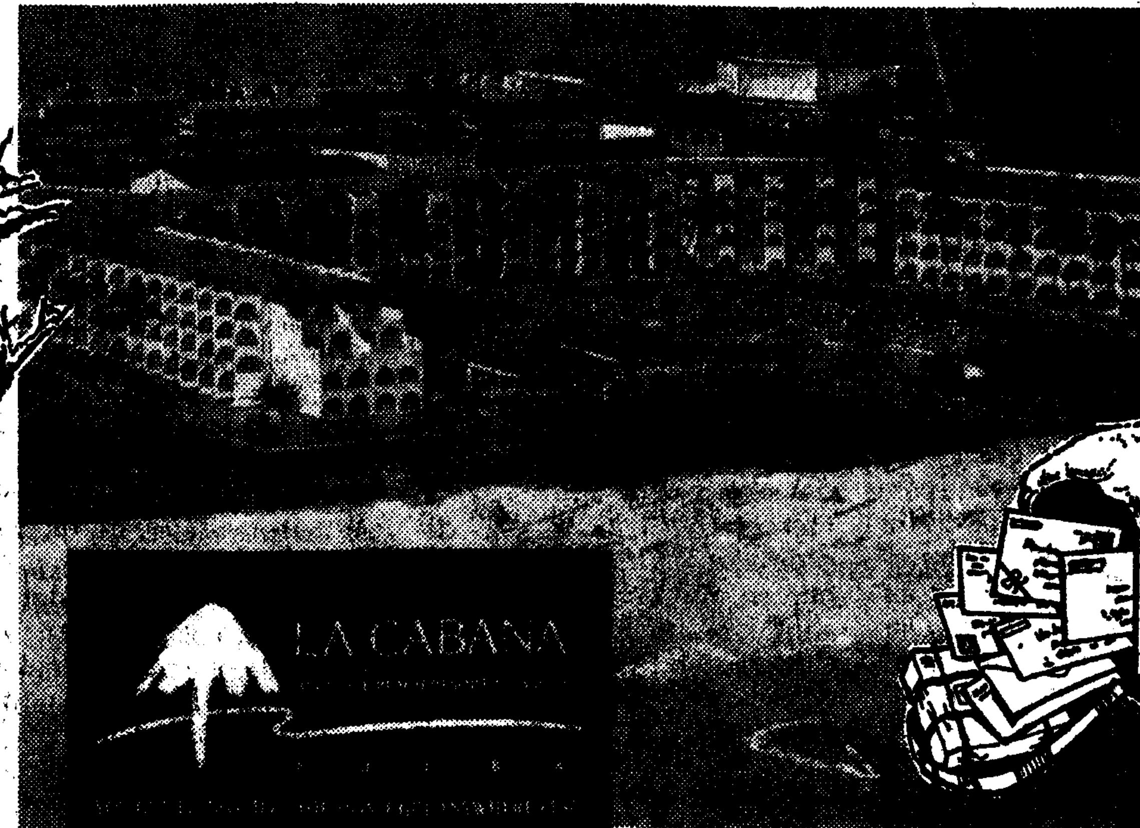
't Is misschien zonde om te zeggen maar de immer vrolijke Nella dutselt de laatste tijd steeds vaker; ze is aan 't verkindsen. De nonnekes hebben lang zitten dubben of ze haar nu wel of niet mee zullen laten doen met de nachtmis.

ZWANGER

"Kerstmis is voor alle mensen", heeft uiteindelijk de doorslag gegeven. Nella zit tussen al die oudjes van zeventig, tachtig en ouder en het ziet er naar uit dat ze zich keurig blijft gedragen. De pastoor doet het evangelie volgens Lucas: "... Zo vertrok ook Joseph, — omdat hij uit het geslacht van David was —, vanuit Galilea, uit de stad van Nazareth, naar Juda, naar de stad van David, Bethlehem geheten, om zich aan te geven met Maria, zijn echtgenote, die zwanger was...". Nella is wat weggedoezeld, maar komt opeens tot leven. Ze kijkt rond en roept ongeremd: "Wie is hier zwanger?" De nonnen vallen van hun geloof en de pastoor kan zijn lach nauwelijks houden. Als de rust is weergekeerd gaat de dienst voort met de consecratie. Alles verloopt naar wens. De communie kan beginnen. De oudjes schuifelen naar voren en Nella komt ook mee. Ze blijft netjes in de rij. Al gauw staat ze voor de pastoor om de hostie te ontvangen.... en dan onverhoeds gooit ze een gulden in zijn kelk. Dat geeft wel even wat consternatie. De collecte moet voor Nella vanouds veel indruk gemaakt hebben, denk ik.

Tot het einde gaat verder alles goed. Na de zegen wenst de priester iedereen een zalige kerstmis en Nella roept dan enthousiast: "en 'n zalig uiteinde!".

Succesvol acteur ook verdienstelijk schilder

Jeroen Krabbé: "Ik wordt geïnspireerd door de geur van de verf"

= door Jos de Roo =

IN EEN HOEKJE van galerie Anne-Claire Vogtschmidt zit Jeroen Krabbé aan een tafel ontspannen te praten met zijn vrouw en de NOS-filmman Cees van Ede. Als ik binnenkom, springt hij op en begroet me hartelijk. Met een lichte ironie stelt hij voor: "Dat is Cees van Ede, hofbiograaf". Krabbé is goed in het pak gestoken en ziet er jonger uit dan in de meeste van zijn recente films. Hij is een veelgevraagde filmster geworden en moet de meeste aanbiedingen voor films wegens tijdgebrek afslaan.

"Praten we meteen, of...?" vraagt hij. Hij vindt het prima dat ik eerst even alleen zijn werken wil bekijken. Het is een verrassing: krachtig werk, landschappen teruggebracht tot kleuren en enkele essentiële lijnen. Hij is er niet bang voor die lijnen aan te zetten. Krabbé schildert tropische taferelen en durft het aan de uitbundige, diepe, bijna overrijpe kleuren te pakken zoals ze zich aan zijn oog voordoen. Werk dat vanaf 22 december te zien is in Landhuis Bloempot op Curaçao.

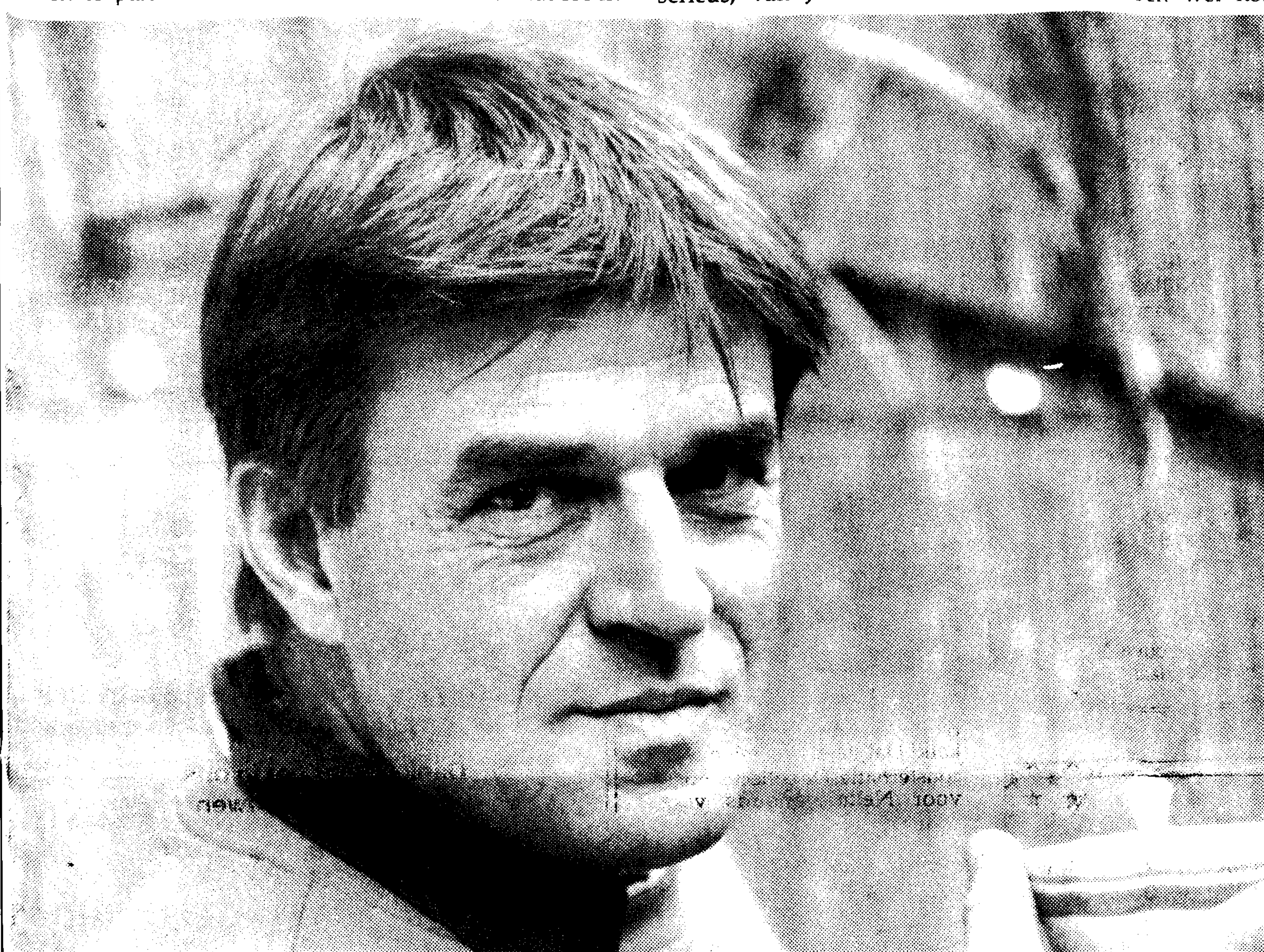
Hij verontschuldigt zich even later dat de afspraak een paar keer moest worden verzet. "Het regende in Boedapest, waardoor de planning in de war liep". Hij is net uit Boedapest teruggekomen naar Amsterdam. Daar maakte hij opnamen voor een film over Stalin. De volgende dag moet hij naar Moskou waar de rest van de opnamen worden geschoten.

Beroepsmatig leidt hij sinds zijn dertigste jaar een dubbelleven. Aan de ene kant is hij een succesvol acteur, aan de andere kant is hij schilder. Het laatste waren zijn vader en grootvader ook. Krabbé zou dat ook worden, maar na een jaar verruilde hij de academie voor de toneelschool. Op zijn dertigste maakte hij de opleiding aan de academie af. De scheiding tussen film- en schilderwereld is niet absoluut. Hij schildert vaak de lokaties waar hij voor filmopnamen is.

Krabbé is ook als schilder succesvol: hij krijgt meer aanbiedingen om te exposeren dan hij aanneemt. Daarom is Nicole Tamsma-Henriquez blij dat het haar is gelukt Jeroen Krabbé met zijn werk naar Curaçao te halen. Vlak voor Kerst zal de tentoonstelling in landhuis Bloemhof worden geopend.

Een van de recensies over de recente tentoonstelling van Jeroen Krabbé droeg als kop: "Het paradijsgevoel van Jeroen Krabbé". De schilder-acteur herkent zich in deze omschrijving van zijn werk: "Het hoofdmotief van deze tentoonstelling zijn schilderijen die ik heb gemaakt in een paradijs, de eilandengroep Vanuatu, wat vroeger de Nieuwe Hebriden was, bij Fiji in de buurt. De schilderijen zijn eigenlijk vertalingen van het gevoel dat ik daar in het paradijs was. Ik denk dat die recensent dat heeft gezien en daar ben ik erg blij om".

Krabbés schilderijen zijn bij voorkeur figuratief met een stilering die zich beperkt tot de essenties en het aanzetten van harde lijnen. Hij legt instemmend uit: "Misschien omdat mijn grote meester en voorbeeld Matisse is.

JEROEN KRABBE
... figuratief ...

Als je zijn werk in retrospectief bekijkt, zie je dat hij uiteindelijk is gekomen tot een essentie van vorm en kleur. Dat is niet te bereiken, hoor, ik wil mezelf niet in zijn schaduw stellen, van zijn pink niet eens... Maar misschien is dat ooit te bereiken en je moet er heel veel voor schilderen, wil je dat misschien kunnen halen. Hij is mijn grote voorbeeld, misschien dat ik daarom probeer de essentie van een landschap en van een gevoel te pakken en het kan bijna niet anders of ik denk daarbij vaak aan Matisse".

FILTER

Met een dubbel en heftig "absoluut" reageert Jeroen Krabbé op de vraag of de kleur voor hem de essentie van een landschap bevat en hij legt vervolgens uit hoe zijn werken tot stand komen. "Eigenlijk schilder ik zelden in het landschap zelf, want de natuur leidt me af, omdat ik haar niet wil copiëren. Ik laat de natuur filteren door mijn lichaam en geest heen en ik schilder bijna alles later, als ik thuis ben in Amsterdam. Hoewel... van de twaalf landschappen van Vanuatu die hier hangen, heb ik er zeker tien daar geschilderd, maar ik heb ze allemaal herzien".

Een grote hulp daarbij is het fotografische geheugen van Jeroen Krabbé. "Ik heb zelfs meer dan dat. Ik heb een geheugen voor kleuren, ik heb een geheugen voor vormen en als ik mijn ogen sluit, dan kan ik zelfs reizen tot op de geuren, kleuren en vormen reproduceren die ik zes, zeven jaar geleden heb gemaakt".

Het acteren is voor Krabbé pas later gekomen. Eerst was er het schilderen. "Vanaf mijn derde jaar ben ik schilder, vanaf het ogenblik dat ik een penseel kon beetpakken. Ik kom uit een schildersgezin. Omdat mijn grootvader een beroemd en mijn vader een bekend schilder was, waren daar verf en een kwast. Wat doet een kind dan dat talent tentoonspreidt? Dat gaat schilderen en het werd door mijn vader verdomd serieus genomen, wat natuurlijk heel leuk is. Ik neem de kindertekeningen van mijn kinderen ook heel serieus, van Jacob of van Jasper en Martijn toen ze klein waren. Het leerde je nadenken over tekenen en schilderen, omdat het serieus werd genomen.

Het werd niet bekeken als iets wat van voorbijgaande aard was. Het is een wezenlijk onderdeel van een leven. Zo werd erover gepraat en zo werd ernaar gekeken. Als kind heb ik alle boeken van mijn vader, een soort educatieve boeken over tekenen en schilderen, geïllustreerd. Het waren er een stuk of twaalf. Dan zei hij tegen mij: "Ah, maak een aantal bomen of doe een aantal dit of dat", en ik deed dat spelenderwijs.

JONG

Ik had één wens en dat was filmster worden, want die mensen op de film vond ik zo mooi... Mijn moeder, die filmvertaalster was en nog steeds is, nam ons steeds mee naar de films, want we hadden geen geld voor een baby- of kinderoppas. We gingen mee en dan zat ik in de showroom te kijken. Ik zag mensen talen spreken die ik niet verstond, maar wel begreep. Dat was iets wat ik wilde. Omdat het schilderen en tekenen voor mij zo vanzelfsprekend waren en het geen enkele uitdaging inhield, ben ik op mijn zestiende gewoon naar de academie gegaan, omdat ik te jong was voor de toneelschool. Op een uitwisselingsavond tussen de toneelschool en de academie ben ik naar de toneelschool gegaan. Ik kwam daar binnen en dacht: Maar hier hoor ik, hier hoor ik! Toen heb ik me aangemeld, maar ik was te jong, ik werd zeventien. Ik zei: "Maar ik wil toch toelatingsexamen doen". Dat mocht wel, maar dan moest ik toch nog een jaar wachten. Toen ik zeventien was, heb ik toelatingsexamen gedaan en ik werd met vlag en wimpel aangenomen. Op mijn twintigste heb ik als de jongste leerling ooit eindexamen gedaan en prijzen gewonnen en al die onzin meer.

Omdat die toneelcarrière en film- en televisiecarrière zo succesvol waren, heb ik tien jaar lang geen potlood op papier gezet, geen kwast aangeraakt. Dat vond ik niet interessant, want het was iets wat ik toch wel kon. Precies na tien jaar, toen ik dertig werd, kwam er opeens een heel sterk gevoel dat ik terug moest naar iets. Ik bedacht dat er nog een ander vak was dat ik leuk vond en dat wilde ik eens proberen. Toen ben ik met een mapje tekeningen naar de rijksacademie gegaan en ik zei: "Ik wil hier aangenomen worden". Maar ik was te oud, als je negenentwintig was, werd je nog wel aangenomen, maar als je dertig was niet. Toen heb ik hen kennelijk zo overtuigd dat ze me als uitzondering hebben toegelaten.

ZAND

Ik kwam in een klas met achttienjarigen, die bijna mijn kinderen konden zijn. Het was een ontzettend groot verschil en ik had een gezin en kinderen. Ik had gezegd: "Moet je luisteren: als ik hier kom als leerling, beloof ik jullie dat ik me ook als zodanig gedrag. Dat betekent dat ik elke ochtend hier ben en 's middags wegga. Ondertussen moest ik ook elke avond spelen in Enschede, Maastricht, of Groningen. Ik was de enige die een dubbel leven leidde. Dat heb ik vier jaar lang volgehouden, ik heb zelfs nog een televisieserie gedaan en een film opgenomen terwijl ik bezig was. We hadden bijvoorbeeld een werkweek in Callandsoog, waar ik om drie uur 's middags op het strand stond en eraan dacht dat ik 's avonds in Enschede moest spelen. Dan ging ik weg en stond ik 's avonds met het zand in mijn schoenen op het toneel en dan racete ik weer terug naar mijn ezeltje op het strand. Dus ik heb er alles voor over gehad, ik heb het heel serieus genomen".

Jeroen Krabbé legt geduldig uit wat hij op de academie heeft geleerd. "Een talent is niet te leren, absoluut niet. Je kunt het bijslijpen, je kan met een talent gaan werken, maar een talent is een gegeven. Wat ik op de academie wilde weten, was het abc van de technieken want dat was iets waar ik me nooit in verdiept had. Ik had gewoon dat talent en ik deed het, maar ik wist niet hoe ik een doek moest opspannen en prepareren. Ik wist niet wat er in technische zin gebeurde als je bepaalde lagen over elkaar heen zet. Dat was waarom ik daar was en ook om mezelf te bewijzen dat het me iets waard was om dat te gaan doen. Ik heb daar niet talent geleerd, wat ik heb geleerd is mezelf serieus te nemen".

Krabbé erkent iets met olieverf te hebben. "Ik word geïnspireerd door de geur van de verf, door de materie. Ik ben bijvoorbeeld niet een acrylmens, ik kan daar niet tegen. Acryl is een namaakverf, voor mij heeft het niet de structuur en de diepte die olie heeft. In olie kan ik met mijn nagels krassen, ik kan er iets mee doen, ik kan het laag op laag leggen en dat vind ik zo ongelooflijk... Ik ben, geloof ik, een ouderwets iemand, want mijn zoon, die dus vierde generatie schilder is en nu in New York gaat studeren, is een acryl-iemand. Het komt misschien door zijn jeugd, maar hij kan ongelooflijk goed met acryl werken. Toch merk ik nu al zijn interesse in olie, omdat ik acryl zo afwijs als materiaal en dat vind ik ontzettend leuk. Volgens mij is olieverf het enige dat duurzaam is".

Zijn liefde voor olieverf neemt niet weg dat Krabbé deze ook wel mengt met andere materialen, zoals zand en goudpoeder. "Olieverf is niet genoeg. Als je kijkt naar de waterlelies van Monet en dan bedoel ik de gigantische doeken waarvan er in New York vier naast elkaar hangen, dan zie je dat de verf er heel dik op zit. Ik weet niet hoe hij het heeft gedaan, maar er zit meer in dan alleen de olie, misschien zit er een gipsemulsie doorheen. De verf zit er zo dik op dat het wel bijna een halve centimeter is en dat kan niet alleen olie zijn. Je kan olie gebruiken als bindmiddel om andere structuren te verkrijgen. Ik vind dat bijna bij de verf horen. Als je kijkt naar de renaissanceschilderijen die in Florence en Sienna hangen, daar is met goudblad en met olie gewerkt, maar de essentie is de olieverf".

Jeroen Krabbé vereert Matisse, maar in recensies van zijn werk wordt altijd op Gauguin gewezen. "Ja, dat begrijp ik heel goed, omdat ik drie maanden op een Zuidzee-eiland heb gezeten en me daar ook voelde als Gauguin en dacht: Ja, wie krijgt er dit soort landschappen voor zijn neus getoverd?"

Gauguin ging naar de Stille Zuidzee uit onvrede met het hyperbeschaafde westen, Jeroen Krabbé had een andere reden om er heen te gaan. "Ik ging ernaar toe omdat ik er een film moest maken en ik zou anders het geld ook niet hebben om er zolang te gaan zitten". Toch lijkt de persoon van Gauguin Krabbé te intrigeren. "Gauguin is in zijn tijd afgewezen, ik denk dat Gauguin een onaangenaam mens was. Er is me een keer aangeboden om die rol te spelen en dat wil ik ook heel graag, alleen dat script is nooit van de grond gekomen. Ik denk dat ik wel weet hoe ik dat zou moeten doen. Gauguin heeft gebroken met zijn familie, met zijn vrouw, met zijn kinderen. Ik zou dat beslist niet doen, ik zou dat niet kunnen. Ik weet niet of ik ooit ga breken met mijn andere vak, het filmen. Soms ben ik op de rand om het te doen, maar ik weet niet of ik het kan missen".

In een interview heeft Jeroen Krabbé wel eens gezegd dat hij als ideaal had één film in de twee, drie jaar te doen en dat hij zich dat nu ook kon veroorloven. Maar in de praktijk komt er van dat ideaal niets terecht, want hij accepteert voortdurend nieuwe rollen. Krabbé een beetje verontschuldigend: "Elke film heeft wel een reden om hem aan te nemen. De film over Stalin waar ik nu bezig ben, heeft als reden dat ik in een cast sta met mensen die ik allemaal bewonder: Robert Duval, Maximilian Schell, Max von Sydow. Ik ben onderdeel van die cast en dat is een ongelooflijk spannend iets.

Als ik een film krijg aangeboden met Barbara Streisand, doe ik dat vanwege Barbara Streisand. Als ik Dynasty kan doen, doe ik dat omdat ik het wel geestig vind om eens met Joan Collins te werken. Elke film heeft wel een reden. Maar nu heb ik een film in Spanje met Depardieu afgezegd, omdat ik op Curaçao een tentoonstelling heb die de 21ste of de 22ste geopend wordt. Ik ga niet van Moskou naar Spanje in die film met Depardieu, ik ga van Moskou naar Amsterdam en prepareer me op de tentoonstelling op Curaçao".

Gaat het Krabbé bij het filmen dan niet meer om het acteren, maar om de mensen met wie hij acteert? "Nee, dat is niet helemaal waar. Dat is soms een reden om het aan te nemen. De basis van alles is dat ik ontzettend van acteren hou, dat vind ik enig, maar je kan je voorstellen dat ik zeg, nu ik internationale films maak: voor het geld op dit moment (afkloppen) hoef ik het niet te doen, want ik kan mezelf als schilder onderhouden, zeker voor een jaar. Ik zou een jaar vrij kunnen nemen, wat heel bijzonder is. Maar er is een reden om het te doen en dat is dat ik het vak zo leuk vind, ik vind acteren dus enig. Het is heel moeilijk om nee te zeggen tegen het acteren".

LEVENSGEVAARLIJK

In de schilderijen van Krabbé zijn de kleuren heel belangrijk. Hij schuwt felle kleuren niet, maar het felle rood is opvallend afwezig. Krabbé: "Ik heb niets tegen fel rood, het hangt er zeker ook, maar rood is een levensgevaarlijke kleur. Ik heb heel toevallig twee weken geleden een schilderij gemaakt en dat was helemaal rood. Toen zei mijn vrouw: "Wat krijgen we nou, zeg, opeens rood!" Want blauw is een van mijn favoriete kleuren. Ik gebruik rood wel, maar ik ben er een beetje bang voor. Het is een gevaarlijke kleur, hij is heel overheersend".

Waar associeert Krabbé zijn favoriete kleur blauw mee? Voor het eerst valt er een lange stilte. Dan: "God, wat moeilijk! Met de beste schilderijen die Matisse ooit gemaakt heeft". Naast blauw komt groen in gedempte kleuren vaak op de doeken van Krabbé voor. "Het vreselijke is dat ik groen vaak schilder om mezelf te bewijzen dat ik dat kan en dat ik er niet bang voor ben. Ik ben een beetje bang voor groen, want ik ben er niet zo goed in. Het groen dat ik wil bereiken, heb ik nog nooit bereikt. Soms lukt het even en dan weet ik absoluut niet meer hoe ik het bereid heb, wat ik heb gemengd. Ik weet het niet, want het is een intuïtief iets. Ik wou dat ik een mooi groen schilderij kon maken in het groen dat ik wil, maar het is me nog niet helemaal gelukt. Bepaalde stukken blauw, daar heb ik de diepte in kunnen halen die ik wilde, maar met groen is het me nog niet gelukt".

Waar associeert Krabbé geel mee? "Tja, met Van Gogh, dat is het eerste dat in je opkomt. Ik ben wel goed in geel, ik kan geel aan. Ik associeer het ook met Willem de Koning. Van Gogh is een te makkelijke associatie. Willem de Koning is een meester in geel, een absolute meester. Hij is natuurlijk ook een oude doerak. Hij maakt het mooiste geel, omdat hij er rose tegen aan zet. Daarom gaat het geel schijnen".

Het is niet de eerste keer dat Jeroen Krabbé op Curaçao zal zijn, maar het zal wel de eerste keer zijn dat hij er exposeert. Krabbé: "Wie had het ooit gedacht? Ik was er in 1969 met een toneelstuk 'Private Lifes' van Noel Coward en toen heb ik de familie Henriquez ontmoet. De meest levendige herinnering aan mijn verblijf toen was een gesprek met mevrouw Henriquez. Ze nam mijn gewouwel over kunst serieus en ze had een prachtige collectie. Iedereen sprak over toneel, film, beroemdheden en al die onzin en wij hadden een gesprek over schilderen en over beeldhouwers en zijzelf was beeldhouwster.

Hun dochter Nicole Tamsma is niet zolang geleden weer met mij in contact gekomen omdat ik een schilderijtje van Ocalia had gekocht en zij ging een tentoonstelling organiseren. Ze zei: "Ik ben de dochter van Henriquez", en toen kwam alles weer terug en zij is de organisatrice van de tentoonstelling geworden en ik moet je zeggen: het is in honor van deze mensen dat ik dacht: dat moet ik doen, het is leuk, dan is de cirkel weer rond na zoveel jaar".

Over cirkel en rond gesproken: een heel opvallend doek op deze tentoonstelling is een soort ganzenbord. Krabbé: "Het heet Levensweg. Ik heb het in ongeveer twee uur geschilderd, want ik heb er als een bezetene aan gewerkt. Alle plaatsen waar ik de afgelopen zes jaar ben geweest staan erop, mijn paspoortnummer en geheime tekens die niemand iets aangaan. Ik wil het doek ook niet verkopen. Als iemand het wil hebben, wil ik eerst weten wie het is en waar het komt te hangen, voordat we kunnen gaan praten over de prijs want ik zou niet weten wat ik ervoor moest vragen. Het is mijn leven".

Aan het begin en het eind van het spel staat The winner takes it all. Krabbé: "Ja, ja. Alle positieve en negatieve dingen, want er zitten ook veel negatieve ervaringen in. Het mooiste is dat midden in het schilderij twee namen staan: L.A. International wat het vliegveld van Los Angeles is, en er staat Dalfssen dat is een buitenhuisje wat ik heb, wat mijn meest beschermde plek is ter wereld. Niemand kan mij daar bereiken. Telefoon heb ik er, maar niemand heeft het nummer. LA staat eigenlijk voor mijn werk. Die twee staan in het midden. En ik moet je zeggen het is een volstrekt intuïtief schilderij, ik heb er niet echt over nagedacht, het is ontstaan. Ik heb erover nagedacht dat mijn leven als een soort ganzenbord kan worden bekeken, dat wel, maar wat er opstaat is gebeurd en ik beschouw het als een van mijn beste doeken, maar dat komt omdat er zoveel gevoel in zit".

Willemstad: ontstaan en groei in 17de en 18de eeuw

Curaçaos eerste nederzettingen

VOOR EEN TERUGBLIK op het ontstaan van Willemstad in haar huidige verschijningsvorm behoeft men niet verder terug te gaan dan tot de inbezitneming van het eiland Curaçao door Johan van Walbeeck in 1634. De vestigingen die de Spanjaarden bij de verovering van het eiland hier hadden waren n.l. van zeer bescheiden omvang en gebouwde resten daarvan zijn er voor zover ik weet nog niet van aangetroffen.

Bekend zijn de volgende nederzettingen uit de verslagen van zowel Spaanse als Hollandse zijde over de eerste dagen van de verovering. In eerste plaats het dorpje Sta. Ana (Pueblo de Nuestra Señora Sta Ana) en het gehucht Ascensión (Pueblo de la Madre de Dios de Ascensión).

De oorspronkelijke hoofdvestiging van de Spanjaarden is echter Sta. Barbara geweest. Hier werd, naar verluid door Juan de Ampies, in 1527 de eerste kerk van Curaçao gebouwd. Kort voor de komst van de Hollanders hadden de Spanjaarden deze nederzetting verlaten en zich, met de Indianen die bij hen in dienst waren, in het dorp Sta. Ana, niet ver van het Schottegat gelegen, gevestigd.

= door René Römer =

De Hollanders vonden bij hun verkenning van het eiland bij Sta Barbara een verlaten nederzetting met een vervallen kerkje aan. Men trof daar ook een fraai aangelegde "tuin" aan met bananen, lemoentjes, oranjeappelen granaatappelen en vee. Alles wees erop dat Sta Barbara een belangrijke nederzetting moet zijn geweest.

De meeste pré-columbiaanse nederzettingen, die nu bekend zijn als vindplaatsen van artifacten van Indiaanse oorsprong, waren in 1634 reeds verlaten of maar schaars bewoond, zoals het dorpje San Juan. Het is dan ook zeer te betwijfelen of er van enige directe invloed van de Spanjaarden of het ontstaan van Willemstad sprake zal zijn geweest.

Wat bij een terugblik opvalt is dat kort na de eerste nederzetting, in feite al in 1639, de eerste aanzet is gegeven voor het ontstaan van de kern van Willemstad, ons huidige Punda.

Direct nadat de Hollanders bezit hadden genomen van het eiland, en feitelijk al voor de overdracht door de Spanjaarden aan Johan van Walbeeck had plaatsgevonden, werd achter in het Schottegat, op het terrein dat tot voor kort tot de Plantage Pos Kabai heeft behoord, begonnen met de bouw van een legerkamp, een soort retranchement waarachter men zich kon verschansen. Deze verstrekte nederzetting lag niet ver van het dorpje Sta. Ana. Juan Mateos die toen nog samen met Lopez de Morla op het eiland was, schreef op 31 augustus 1634 in een brief aan de gouverneur van Coro, Francisco Nuñez Melian, het volgende over de eerste activiteiten van de Hollanders: "Zij bouwden vervolgens twee vestingen, de eene dicht bij de plaats om drinkwater in te nemen die zich in het dorp bevindt.

GRACHT

Deze vesting is omgeven door een gracht die ongeveer twaalf voet breed zal zijn en meer dan een vadem diep. En met de aarde die uit de gracht werd gegraven, ommuurden zij de vesting en de vesting heeft vier kanten, op elke hoek een".

Hij schreef ook over een vesting die gebouwd was aan de ingang van de St. Annabaai. Hiervoor rapporteerde Lopez de Morla, die het bevel voerde over de Spanjaarden, aan Nuñez Melian: "Ik vernam (dan) dat zij gebouwd was van baksteen en natuursteen en kalk en leem". Terzijde zij opgemerkt dat wij hier al meteen kennismaken met de materialen die tot het begin van de 20ste eeuw in de bouwtraditie zijn toegepast: baksteen, natuursteen, kalk en leem.

Uit de gracht die was uitgegraven werd ook drinkwater gehaald voor de bezetting en daarna ook voor de manschappen in het fortje bij "de Punt". Bij van Meeteren lezen wij dat dit kamp achter in het Schottegat al gauw werd afgebroken en door een kleine "vastigheid" vervangen, het Wilschutborg, op de heuvel waar nu het landhuis Bever staat. Men had de manschappen nodig voor de uitbreiding van de batterij op "de Punt", het latere Oude Waterfort. Bij de oprichting van een ruiterij in 1635 die hier gelegerd werd, kreeg de omgeving van dit fortje de naam Ruiterkwarz.

Toen later het achter het Oude Waterfort gebouwde "Kasteel", zoals het Fort Amsterdam in het begin werd genoemd, in 1639 zo goed als voltooid was, werd het fortje Wilschutborg afgebroken. De activiteiten van de Hollanders waren zich meer gaan concentreren op de Punt.

Kort na het gereedkomen van het Oude Waterfort werd op 100m ten noorden daarvan begonnen met de bouw van het 'Kasteel'. Dit fort is waarschijnlijk onder Peter Stuyvesant (1642-1646) Fort Amsterdam gaan heten naar de Kamer van Amsterdam.

Van Meeteren schrijft dat op 8 maart 1635 "de vijf punten, oogen, bolwerken en hunne verbindingen van steenen gordijnen uitgezet werd". Een jaar later was het fort al voor een groot gedeelte voltooid.

De opvolger van Van Walbeeck, Jacob Pietersz Tolck (1638-16..), schreef op 6 september 1639 de Heeren XIX "in fort te Curaçao" dat "ick eene punt van dit fort hebbe laeten afsnijden en deselve met eene rechte linie weder toegemaect...". Het oorspronkelijke vijfhoekige fort was hiermee teruggebracht tot een vierhoekige vesting, de vorm die dit complex heden ten dage nog heeft.

Hij schreef verder in dezelfde brief "alsmede aen de lantsijde een rechte muur doen trecken 15 voet hoch en 8 voet dick buyten het fort tot in de revier".

Dit was de eerste aanzet tot het ontstaan van het latere omwalde Willemstad, zo genoemd naar de Stadhouder Willem II. Hoe deze muur, die vanuit het Noord-Oostelijke bastion "de Katte" werd opgetrokken precies heeft gelopen, valt niet te achterhalen. Kaarten uit die tijd zijn niet al te betrouwbaar omdat de kaartenmakers dikwijls zelf nooit op Curaçao waren geweest en tekenden naar aanwijzingen van mensen die geacht werden de situatie ter plaatse te kennen.

Volgens Van Meeteren is deze muur, die tengevolge van de orkaan van 1681 in bouwvallige toestand verkeerde, in 1690 vervangen door een nieuwe muur, die iets meer naar het Oosten lag.

Binnen de omwalling kwam hiermee meer ruimte beschikbaar voor huizenbouw. De nieuwe muur zou gelopen hebben vanaf het reeds genoemde bastion "de Katte" in bijna Oostelijke richting om ter hoogte van de huidige Columbusstraat in de Noordelijke richting te worden gecontinueerd tot het Waaigat.

Vanaf het nieuwe bastion "Schrikkenburg" bij het Waaigat liep vervolgens een muur langs het Waaigat naar het bastion "Oranje", (ook wel aangeduid met "Burgerfort") bij de haven.

PIETERMAAI

Binnen deze muren ontstond en groeide Willemstad, een omwalde stad, warm en broeierig zodat men al gauw zijn toevlucht ging nemen tot terreinen buiten de muur op Pieter de Mey (Pietermaai) en aan de Overzijde (Otrobanda). Reeds Directeur N. van Liebergen (1679-1682) bouwde ±1680 buiten het "steene padtspoort bij Altena" (Julianaplein). Wij weten uit het rapport van zijn opvolger Directeur J. van Erpecum (1683-1685) dat Liebergen, volgens verschillende verklaringen, met compagnies slaven en materialen ten eigen bate drie huizen had laten bouwen op het door hem in openbare veiling gekochte "terrein aan Altena, anders in de wandeling Pieter de Mey genaamd". Onder Directeur Jacob Beck (1704-1709) begon de bebouwing van Otrobanda.

Onder bescherming van de muren, die vanuit het Fort Amsterdam waren opgetrokken, ontstond in de 17e eeuw ten noorden van dit fort het oudste gedeelte van Willemstad, het huidige Punda.

De stedenbouwkundige structuur binnen de stadsmuren vertoonde een grondpatroon van smalle loodrecht op elkaar staande straten, volgebouwd met aaneengeschakelde smalle diepe panden.

Dit stedebouwkundige grondpatroon valt nog gemakkelijk terug te herkennen in het tegenwoordige Punda. De structuur is nauwelijks veranderd.

Wel is dit stadsgedeelte nu groter dan het oorspronkelijke 17e en 18e eeuwse Punda door aanplemping van het Waaigat, o.a. na de sloop van de stadsmuren in 1861.

Ook daarna vond herhaalde malen aanplemping plaats naar gelang men behoefte had aan grond voor de bouw o.a. van de huidige kathedraal in de 19e eeuw en weer later in de 20e eeuw voor de bouw van het Hoofdpostkantoor en de Markt.

Het Willemstad, zoals wij dat tegenwoordig kennen, ontwikkelde zich vanaf de 17e eeuw aan de Oostelijke, en vanaf de 18e eeuw ook aan de Westelijke zijde van de St. Annabaai.

VOORSTEDEN

Bebouwing vond in eerste instantie plaats op de binnen de muren beschikbare grond, maar ook al gauw, zoals wij zagen, buiten de muren ten oosten van de stad ter hoogte van het stadsgedeelte dat nu met Pietermaai-smal wordt aangeduid en het huidige Julianaplein (bij Altena). Verder al vroeg in de 18e eeuw aan de Overzijde (Otrobanda).

Een groot gedeelte van de grond direct ten oosten van de fortmuur werd vrij van bebouwing gehouden vanwege het schootsveld t.w. het huidige Wilhelminaplein en Pietermaai tot aan de Theaterstraat. De bebouwing van dit stadsgedeelte kwam pas na het afbreken van de stadsmuren in 1861 op gang, hoewel het Stadhuis reeds een jaar eerder in 1860 gereed kwam.

Deze open ruimte ten oosten van de stad deed in de 18e en 19e eeuw o.a. dienst als paradeplaats, terwijl ook verschillende circussen daar in de loop der jaren hun tenten hebben opgeslagen. In de volksmond heette deze ruimte "Fo'i Porta" (buiten de poort).

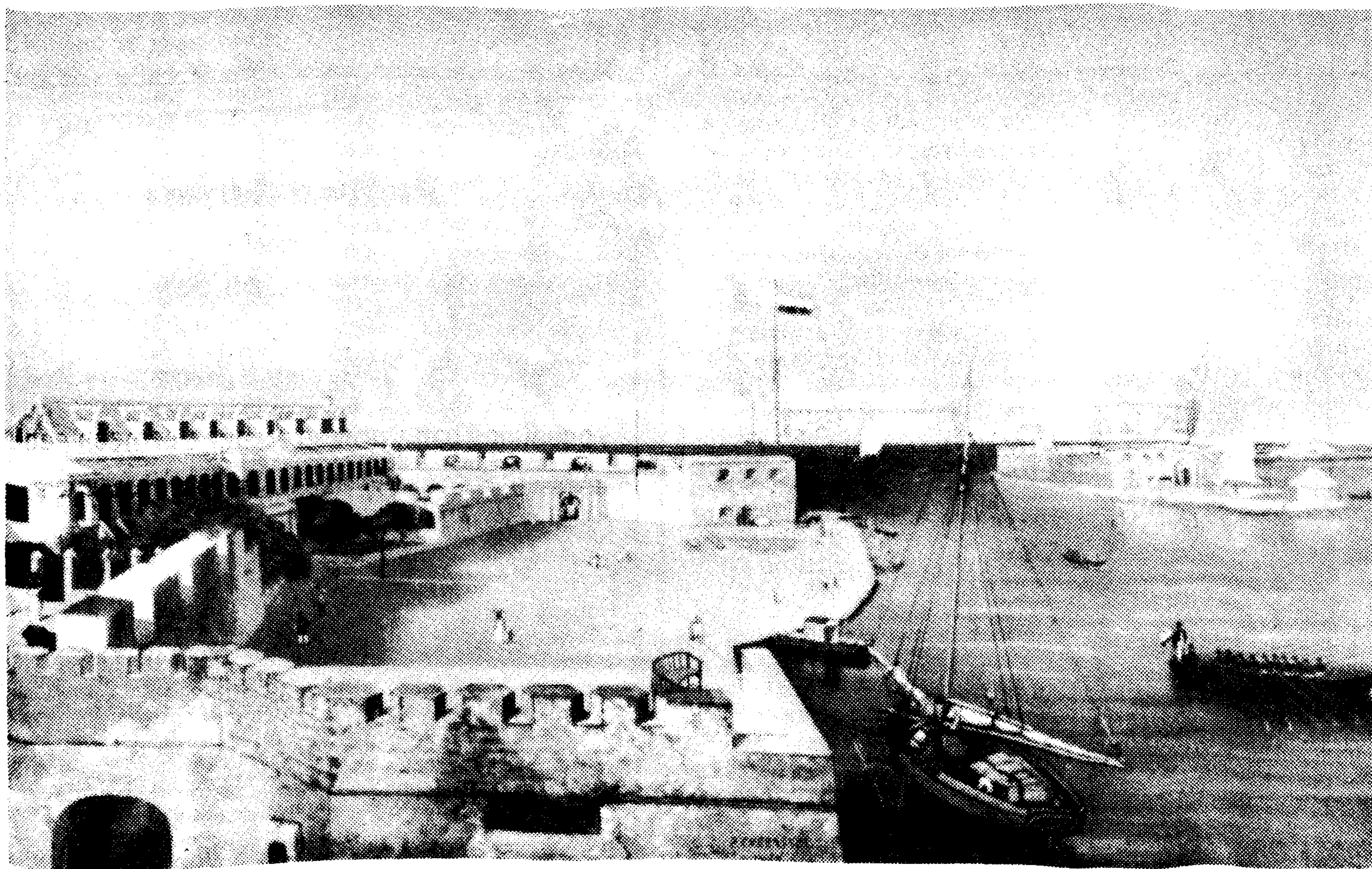
Hoewel op Scharloo reeds in de eerste helft van de 18e eeuw van enige bebouwing kan worden gesproken, is dat stadsgedeelte pas later, in de tweede helft van de 19e eeuw tot bloei gekomen. Teenstra noemde Scharloo in 1834 "zeer klein".

Wij zijn gewend Willemstad tegenwoordig in te delen in vier wijken, in chronologische volgorde van ontstaan en bloei: Punda, Otrobanda, Pietermaai en Scharloo. Deze indeling van Willemstad was in de 18e en 19e eeuw nog niet in gebruik. De naam Willemstad had alleen betrekking op de omwalde stad, op de oude binnenstad dus. Otrobanda, Pietermaai en Scharloo werden toen nog als "voorsteden" aangeduid.

Hering noemt in zijn "Beschrijving van het eiland Curaçao", dat in 1779 verscheen, Otrobanda "een zoort van vlek" en merkt verder op "hetgeen niet oneigen de naam voorstadt draagt".

In 1865 nog werden deze wijken in een officiële publicatie als voorsteden aangeduid. Pas na het neerhalen

Vervolg op pag. 10

Het plein voor het Fort Amsterdam, naar een schilderij van P. Crébassol uit 1855. Waterfort en Riffort zijn nog geheel intact. Van de vooruitstekende hoek van Fort Amsterdam (aan de kant van de Breedestraat), oudtijds bastion De Klok, liep de muur door tot aan de zeekant, waar nog een klein bastion genaamd De Waag was.

Curaçaose nederzettingen

Vervolg van pag. 9

van de stadsmuren (1861) en de bouw van de van de Brandhofbrug in 1883, (later vervangen door de tegenwoordige Scharloo- of koningin Wilhelminabrug in 1928) en de koningin Emmabrug over de St. Annabaai in 1880, werd de weg geëffend voor een integratie van deze wijken in het grotere Willemstad, zoals wij dat nu kennen. De moeilijkheden, die het water als natuurlijke barrière had veroorzaakt, werden toen letterlijk overbrugd.

PUNDA

Van de ontwikkeling van de vestiging in de eerste decennia en van het leven van de bewoners in die tijd valt moeilijk een beeld te vormen. De bewoners van Willemstad in de tweede helft van de 17e eeuw waren compagniebedienden, die er niet voor in aanmerking kwamen om binnen het fort te wonen, verder militairen en zeevarenden die hier waren blijven hangen, en tenslotte kooplieden, neeringdoenden, en ambachtslieden die zich inmiddels in de kolonie gevestigd hadden. Aangenomen wordt dat het aantal inwoners aanmerkelijk toenam na het verlies van Brazilië in 1654. Hoewel wij niet over concrete gegevens hierover beschikken lijkt dit zeer waarschijnlijk.

Curaçao was in Pernambucco bekend. Johan van Walbeeck, Pierre le Grand en Peter Stuyvesant waren daar hun carrière bij de West Indische Compagnie begonnen. Verschillende van de eerste directeuren uit de 17e eeuw hadden eerder in Brazilië gewoond en gewerkt.

Ook Pieter de Mey, naar wie in feite het stadsdeel Pietermaai is vernoemd, is naar alle waarschijnlijkheid uit Brazilië naar Curaçao gekomen. De weg naar Curaçao, als een kolonie die m[illegible] [illegible] was dus in Brazilië wel bekend.

Wat de landaard betreft had men toen al te maken met een bont geheel van nationaliteiten. De meesten waren afkomstig uit de Republiek der Zeven Provincien, voornamelijk Hollanders, West Friezen en Zeeuwen.

Er waren echter ook veel kolonisten van vreemde nationaliteit als Duitsers (West-Falen), Denen, Fransen, Zwitsers, Walen en Vlamingen, Spanjaarden en Engelsen. Daarnaast ook Joden, Sefardische Joden, oorspronkelijk uit Spanje en Portugal, maar dikwijls al voor meer dan één generatie elders gevestigd o.a. in Amsterdam.

Ofschoon reeds in 1651 een eerste groep Joodse kolonisten onder leiding van Joao de Yllan[illegible] op het eiland vestigde, kwam de grootste groep, [illegible] blijvende kiem is gaan vormen van de Joodse gemeente, in 1659 aan. De groep stond onder leiding van Isaac da Costa en bestond uit 12 gezinnen, in totaal 70 personen.

Het is niet juist dat de Joden in de 17e eeuw niet in Willemstad mochten wonen. In 1660 reeds, een jaar dus na de komst van de groep van Da Costa, kocht Jeoshua M. Henriquez twee huizen in Willemstad. In 1674 woonden er al veel Joden in de stad. Men had er in 1671 al een gebedshuis, terwijl in 1674 de eerste stadssynagoge gereed kwam. De tweede stadssynagoge werd in 1690 gebouwd, de derde in 1703 op dezelfde plaats waar de huidige synagoge, die uit 1732 dateert, staat.

Wel is het waar dat de Joodse kolonisten eerst ten westen van de St. Annabaai grond toegewezen hadden gekregen. Daar ontstond het Jodenkwartier, daar werd ook de eerste synagoge opgetrokken en daar werd de nog bestaande begraafplaats "Beth Haim" (Huis des levens) gesticht. Het gebied dat de Joden was aangewezen liep ongeveer van "Beth Haim" naar het zuiden toe tot aan de Veeris en de Zwarte Berg. O.a. viel het terrein van het huidige landhuis Welgelegen toen binnen dit gebied. Toen men, vrij gauw na de vestiging, zich meer op handel en scheepvaart ging richten, begon men zich in de stad te vestigen. In de 18e eeuw vestigden zich ook Joden op Otrobanda.

JOODS

Volgens de census van 1715 waren er dat jaar 218 particuliere huizen in Willemstad, die in het fort niet meegerekend. Hiervan waren 85 in het bezit van Joodse ingezetenen. Joden en Christenen woonden in het oude Willemstad naast elkaar, soms in dezelfde woning. De woningen stonden in de Heerenstraat, Breedestraat, Joodsestraat, Wintstraat, Ceukenstraat, de (Joodse) Kerkstraat, Kuyperstraat; kortom in het hartje van het huidige Punda.

Ook van de 18e eeuw valt geen duidelijk beeld te schetsen van het leven in Willemstad. Een bezoeker van 1767 beschrijft Willemstad als een van de zindelijkste steden van de Amerikaanse eilanden. Deze opmerking doet naar de normen van onze tijd vreemd aan als men die plaatst tegen de achtergrond van een plakkaat van 1761 gepubliceerd door directeur Jacob van Bosveldt (1761-1762). Aanleiding tot deze publicatie was dat "sommige der inwonenden dezes eilanden nog blijven continueeren hunne varkens langs de straten en publieke wegen te laten loslopen, tot grote incommoditeit en overlast der goede ingezetenen en strijdig tegen alle goede politie".

Deze publicatie is daarna nog verschillende malen herhaald; het laatst nog in 1809. Een ander hygienisch probleem vormde het stadsvuil. Alles wa[illegible] van wild[illegible] tegen de stadsmuur rechts en links van "de Steene Padtspoort" gestort.

In 1749 werd door directeur Isaac Faesch (1740-1758) een strandmeester aangesteld in verband met "het werpen van vuiligheden zoo in de baaien als buyten de Steene Padtspoort". Veel zal het niet geholpen hebben, want wij zien in 1817 het storten van vuil bij "de Steene Padtspoort" weer uitdrukkelijk verboden worden. Al het vuil moest "naar de waterkant oostwaarts het polletje" gebracht worden. Het Polletje ("Polchi" in het Papiamentu) was een stuk grond dat tussen het Waaigat en de Noordelijke vallen lag.

In 1823 had het opeengestapelde vuil aan het Polletje echter al een aanmerkelijke hoogte bereikt. Gouverneur Cantz'laar (1820-1828) sprak in een verordening van "de zeer onbetamelijke en schadelijke gewoonte". Voortaan moest alles bezuiden de stad in zee geworpen worden.

NIET GEGROEID

De stad was overigens aan het einde van de 18e eeuw niet erg gegroeid sedert 1715, toen bij een census 218 particuliere huizen geregistreerd werden. Directeur J. Rodier (1762-1781) rapporteerde dat in 1774 in Willemstad 300 woningen waren. De groei was vooral in de voorsteden, in Otrobanda (ook 300 woningen) en Altena en Pietermaai (250 woningen).

Jonkheer W.A. Sirtema thoe Grovestins en Mr W.C. Boey, die in 1789 door de Stadhouder naar de koloniën waren gestuurd om o.m. een onderzoek in te stellen naar de moeilijkheden die er gerezen waren tussen het bestuur en enige ingezetenen, rapporteerden in het rapport van hun bevindingen dat in 1791 verscheen, dat het totaal aantal huizen in Willemstad in 1789 op 262 gesteld moest worden en het aantal inwoners op 4692, inclusief de slaven.

Wij kunnen hieruit concluderen dat Willemstad in de tweede helft van de 18e eeuw geen groeimogelijkheden meer had binnen de muren. Men week steeds meer uit naar de voorsteden, Otrobanda en later Pietermaai en Scharloo.

PONT

Het gebruik van de pont als vervoer- en transportmiddel tussen de verschillende delen van de Hollandse vestiging rondom de wateren van de St. Annabaai, het Waaigat en het Schottegat laat zich terugtraceren tot het begin van de kolonisatie van het eiland in de 17e eeuw. Toen werd al op bootjes of schuitjes water in vaten van het Ruyterkwartier, zoals de vestiging achter in het Schottegat uiteindelijk ging heten, via het water naar "de Punt" vervoerd.

Ellis heeft een aardige beschrijving gegeven van de verschillende typen pontjes: "Er waren eigen ponten ten dienste van het publiek; deftige ponten met kussens en een tent zoals de pont van de Gouverneur". Verder noemt hij ook waterponten met mast en zeil beladen met okshoofden voor de aanvoer van drink- en waswater. De "ponchi" was het enige vervoermiddel om de haven over te steken. Zij, die geen geld hadden, vroegen of zij zonder betaling mochten meevaren. Zij moesten op de punt van de voorplecht zitten (na kabes di boto) en liepen alle kans om nat te worden. De huidige uitdrukking "haña kabes di boto" (gratis meerijden) dankt hieraan zijn ontstaan.

Van Dissel die in de jaren zestig van de vorig eeuw predikant was op Curaçao, merkte in dit verband op: "Menige jonge dame in bruidstoilet met sluier, die vol idealen en toekomstdromen in het huwelijksbootje stapte, stapte in letterlijk[illegible] pont die haar met gevolg naar de andere zijde van de haven (Punda) moest brengen voor de kerkelijke of burgerlijke solemnisatie der echtverbintenis".

Wie op Scharloo woonde en op bezoek wilde bij kennissen, die in een van de statige huizen aan de Rifwater te Otrobanda woonden, deed dat per pont en deed daar ruim 20 minuten over. De gelijkenis met Venetië, waar later in correspondentie tussen Johan van de Walle en Chris Engels op andere gronden of zou worden gewezen, was toen wel treffend. Deze korte uitweiding over de betekenis van de pontjes voor het sociale leven geeft tevens een idee van de belangrijke rol die het water in het algemeen speelde in het leven van de bewoners van Willemstad. Punda met Pietermaai, Otrobanda en Scharloo ontwikkelden een eigen levensstijl waar nu nog aan wordt gerefereerd in aanduidingen als een echte "Otrobandista", "Hende di p'ariba di brug" (mensen van beoosten de brug) en "Hende di Scharloo" (mensen die op Scharloo wonen dan wel hebben gewoond).

STANK

Bezoekers uit Holland laten zich aan het begin van de 19e eeuw niet bepaald enthousiast uit over de stad. Bosch, die in 1816 naar Curaçao vertrok om daar de functie van predikant op zich te nemen, schrijft het volgende over Willemstad in zijn boek over zijn reizen in West Indië, dat in 1829 verscheen: "De straat waarin wij nu zijn (Breedestraat), is dezelfde, welke wij zagen, toen wij, in het pontje zittende, van het Fort Amsterdam voor de Willemstad kwamen; het is eene goede straat, en geschikt om een gunstig denkbeeld van de stad te geven. De onderste gedeelten dezer huizen zijn tot pakhuizen voor koopgoederen ingerigt, en de twee verdiepingen daarboven dienen voor woningen.

Zoo is het insgelijks gelegen met de tweede aanzienlijke straat, de Heerenstraat genoemd, welke achter de rij huizen heen loopt, die aan den kant der haven staat. In de andere straten wil ik u niet eens brengen; gij zoudt in sommige derselve uw neus digt moeten houden wegens den onaangenamen reuk, welke er heerscht, veroorzaakt wordende door bedorven gezouten vlees en spek, en door het braden en koken van onderscheidene dingen; het zijn ook alle zeer smalle stegen; de onderhuizen zijn meestal winkels, de bovenhuizen dienen voor woningen; uit de venster derselve kunnen overburen elkander wel de hand toereiken".

In diezelfde tijd (1834) heeft Teenstra het over: "vuile, smerige stankverwekkende stegen en gangen". Van de Princestraat (thans Madurostraat) zegt hij: "De Princestraat en eenige daarmee verbonden steegjes maken het plus non ultra van stank en vuiligheid uit".

Het afbreken van de ringmuur in 1861 heeft aan Willemstad een geheel ander aanzien gegeven; de bedomptheid als gevolg van de nauwheid van de straten en de opeenhoping van huizen maakte plaats voor meer luchtigheid.

Voor Punda, zoals dit stadsgedeelte zou gaan heten, werd toen de basis gelegd voor de functie die zij geleidelijk aan zou gaan vervullen als bestuurlijk en commercieel centrum van de hoofdplaats van de Kolonie Curaçao en Onderhorigheden. Van de voorsteden had Otrobanda zich inmiddels ontwikkeld tot een belangrijk stadsgedeelte, met een eigen karakter en sfeer. Op Pietermaai en Scharloo zette toen de groei goed in.

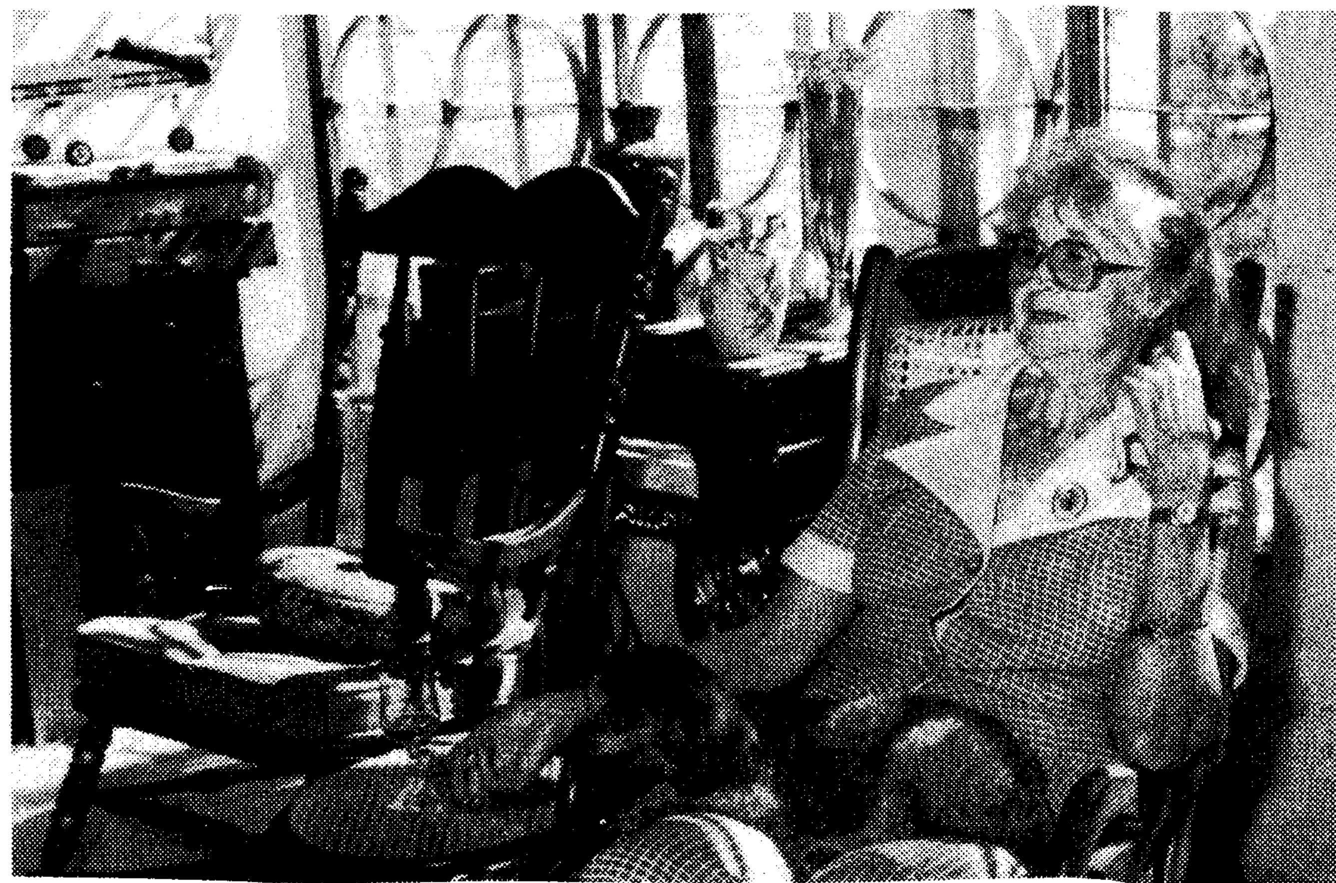

"Onze taal maakt glorie door"
ILSE RISSEEUW IS NOG LANG NIET UITGESCHREVEN

MEER DAN VROEGER, kent Curaçao op dit moment verschillende dichteressen, die zich in het Papiamentu uitdrukken. Een van hen is Ilse Winkel-Risseeuw. Ze is, in de letterlijke zin van het woord, een veelschrijfster. In een tijdsbestek van ongeveer vier jaar heeft ze niet minder dan vier gedichtenbundels gepubliceerd. Zo debuteerde ze in '87 met de bundel *Mi ta kòrda*, waarop de bundels *Kòkchi di prenda* ('89), *Fuente di felisidat* ('90) en, dit jaar, *Mi ke konta* volgden.

Onder het genot van een 'Breezer' beginnen we ons gesprek in haar overvolle appartement te Van Engelen. Zij zat in een van de vijf schommelstoelen, die het vertrek rijk is, met een toypoedeltje op haar schoot, die zich zeer waaks vertoonde bij mijn aankomst.

= door Ithel Brute =

Ilse Risseeuw in haar schommelstoel op de porch van haar gezellig huisje.

"Moustache, noem ik hem, zo heette de hond van Napoleon Bonaparte ook", zegt ze als ik de hond probeer te aaien. Ik had plaats genomen op een grote kamferhoutkist, die vroeger door Indiërs werden gemaakt. Aan mijn rechter- en mijn linkerhand lagen allerlei spullen opgestapeld op bijzettafels en ligstoelen. Spullen die voor Ilse Risseeuw allemaal waardevol zijn. "Allemaal prullaria en snuisterijen van gestorven familieleden, mijn moeder bij voorbeeld. Ik heb ze in dit museum opgestald; ja, zo noem ik dit huisje, waar ik elk jaar slechts enkele maanden verblijf, want ze zijn mijn herinneringen en dienen als een inspiratiebron voor me".

GEEN MOEITE

Schrijven lijkt Ilse Risseeuw geen enkele moeite te kosten, hetwelk zij ook te danken heeft aan de enorme hoeveelheid, waarover zij sinds enkele jaren beschikt. Ze woont namelijk al geruime tijd, samen met haar man, Jozias Risseeuw, in het buitenland, waar ze zich in alle rust aan het schrijven van haar gedichten kan wijden. "We wonen het grootste deel van het jaar in *Andorra*, (een dwergstaatje in Zuid-Europa dat precies op de grens van Spanje en Frankrijk ligt). Toen mijn man ongeveer zes jaar geleden met pensioen ging bij de Firma C. Winkel en Zonen, besloten we in het buitenland te gaan wonen. Na een tijdje op Cabo Verde te hebben vertoefd, vestigden we ons uiteindelijk in Andorra. Daar breng ik mijn tijd door met o.a. het schrijven. Ik hou me ermee bezig, zoals sommige mensen zich met kruiswoordpuzzels bezighouden".

Ilse Risseeuw is enigst kind van Eva Winkel-van der Ree en Chan Winkel. Het gezin woonde eerst tegenover de kerk in de Breedestraat in de wijk Otrobanda. Daarna verhuisden ze naar de Seru di Otrobanda (het huis dat ze te Seru bewoonden, moest later afgebroken worden in verband met de bouw van de afslag van de koningin Julianabrug, die door Otrobanda loopt) en vervolgens naar Van Engelen.

Ze heeft in haar jeugd de Hendrik-Wilhelmina school doorlopen. Dat was in de periode van juffrouw Heidenreich, een tijd waarin het spreken van het Papiamentu op school strikt verboden was. *(Wilhelminaschool. blz. 40 uit Mi ke konta)*. Ilse Risseeuw: "Papiamentu in de klas of op de speelplaats gebruiken, was uit den boze, je werd er vreselijk voor gestraft. Ik ben blij dat het niet meer zo is. Papiamentu heeft nu een officiële spelling en het wordt op onze basisscholenonderwezen. Niemand kan het meer afdoen als een minderwaardige taal. Onze taal maakt nu een glorietijd door. Ik heb in de bundel *Fuente di felisidat* een gedicht aan onze taal gewijd: *Antes, awor i semper* (blz.42):

Antes, awor i semper
1e strofe
ora na fin di dia
solo yama 'yo
i bientu namorá
pasa karisiá Korsou,
trupial ta kanta...

2e strofe
meskos ku e Papiamentu aki di nos,
ku su melodía di tur tempu,
ta kanta gloria awor!

Na de Tweede Wereldoorlog ging de hele familie naar Nederland om een tante op te zoeken. Ilse ontmoette toen haar toekomstige echtgenoot, een vriend van een neef van haar. Na zijn studie kwam hij meteen naar Curaçao om met haar te trouwen. Uit dit huwelijk zijn drie zoons en een dochter geboren.

REMINISCENTIES

In haar eerste bundel *Mi ta kòrda*, die ze absoluut geen gedichtenbundel wil noemen, maar een bundel reminiscenties, die in dichtvorm zijn geschreven, haalt de dichteres allerhande herinneringen op. Deze betreffen meestal het ouderlijke huis, haar ouders, familieleden en de wijk Otrobanda waar zij opgroeide. Maar ook indrukken, die ze tijdens haar verblijf in Cabo Verde en Spanje heeft opgedaan, zijn verwerkt in deze bundel. "Ik noem ze reminiscenties en geen poëzie, want volgens mij is poëzie, datgene wat ritmisch is. Wat ik in deze bundel heb gedaan, is eenvoudig opschrijven wat ik me van vroeger kan herinneren. *Tantu aña pasá*. (blz. 40), bij voorbeeld is voor mij beslist geen poëzie. Verder vind ik dat deze reminiscenties te veel gegevens bevatten om poëzie te worden genoemd. Ik had ze misschien beknopter moeten opschrijven en veel meer op het ritme moeten letten om ze poëzie te kunnen noemen".

In haar tweede bundel *Kòkchi di prenda*, die ongeveer anderhalf jaar verscheen, probeert ze haar ideeën ten aanzien van wat ze poëzie noemt, in de praktijk te brengen. De 36 nieuwe gedichten die deze bundel bevat zijn relatief korter van opzet. Meer aandacht wordt aan het ritme van de verzen besteed, en inhoudelijk worden de gedichten minder expliciet. Haar poëtisch-taalgebruik blijft, nochtans vrij direkt, al gebruikt ze nu veel meer stijlmiddelen. Wat de onderwerpen van de gedichten betreft, kan gezegd worden dat ze nu het domein van de familie enigszins verlaat. Ze probeert haar horizon te verleggen door verschillende gedichten die de natuur als onderwerp hebben in deze bundel op te nemen. Bewust als ze zich is van de waarde van de natuur, haar schoonheid en de kalmerende uitwerking, die deze op haar heeft, probeert ze als nooit tevoren van haar te genieten; zoals God het eigenlijk bedoeld heeft *(Trankilidat.* blz.21). Zo houdt ze ook een pleidooi in het eerste gedicht van de bundel, *Zikinzá, respetá nos palunan* (blz.3), dat tot bescherming van de bomen op ons eiland zou moeten leiden. Heden ten dage nog worden onze bomen soms zonder enige reden omgehakt.

NATUUR

Ook in haar derde dichtbundel *Fuente di felisidat* nemen de natuurgedichten een voorname plaats in. Ze vormen, naast haar gezin en haar dierbare herinneringen, één van de belangrijkste bronnen van geluk in haar leven. Uit de beschrijvingen van de natuur, blijkt dat het poëtisch-ik, in dit geval niemand minder dan de dichteres zelf, erg onder de indruk is van de vrije natuur, waar de rotsen rustig op hun ruggen liggen, de heuvels dromen en de zee geliefkoosd wordt door de golven.

Die natuur waar de maïskolven dansen in de wind en de chuchubi's als mensen spreken. Zij geniet dagelijks van dit schouwspel in Andorra, waar ze, zoals reeds gezegd, het grootste deel van het jaar woont. "Sinds ik daar woon, ben ik verliefd op Andorra *(Un portrèt di Andorra. blz.38)*. Het klimaat is erg zacht, je kunt het vergelijken met de temperatuur bij een airconditioning hier in de tropen. Het land is bijna even groot als Curaçao, maar het is daar heel anders. Er is haast geen criminaliteit in het land. De mensen zijn erg zachtaardig en vriendelijk van aard. Ze zijn, volgens mij, ook erg rijk, want ze hebben allemaal hun eigen woning, die uit verschillende verdiepingen bestaat, en toch kun je absoluut niet aan ze zien dat ze rijk zijn.

BESCHEIDEN

Ze blijven er bescheiden bij. Ze werken graag en hard op de velden, waar ze aardappelen en tabak verbouwen. Hoewel ze veel verdienen met deze produkten, is het leven toch tamelijk duur in Andorra. Maar we hebben niets te klagen, we wonen rustig en prettig daar. Het land met al zijn natuurschoon en zijn charmerende jaargetijden, werkt zeer inspirerend op me. Dat merk ik vooral 's ochtends als mijn man en ik een eindje gaan wandelen in de buurt van ons verblijf. Maar toch kom ik, normaal gesproken, elk jaar enkele maanden naar mijn geboorte eiland, want ik kan niet zo goed tegen de kou".

Tijdens haar verblijf op Curaçao regelt ze dan de uitgave en de distributie van haar bundels. "Het publiceren van een boek is geen gemakkelijk werk. Er gaat heel veel tijd in zitten. Het vervelendst vind ik de correctie van de proefdrukken. Je corrigeert, ik weet niet hoe vaak, en toch blijven er fouten in zitten. Na de publicatie moet je ervoor zorgen dat de oplage, ik druk meestal vijfhonderd, verkocht wordt, dus dat de boeken bij de boekhandels terecht komen. De verkoop loopt niet altijd even vlot, de mensen willen tegenwoordig geen boeken kopen. Volgens mij, zitten ze het liefst voor hun televisie. Lezen is er niet meer bij. Het is niet meer als vroeger; toen meer gelezen werd *(Dianan di ayera.* blz.38 *Mi ke konta)*.

Tja, wat kun je eraan doen? Ik wil in ieder geval gelezen worden, daarom schrijf ik ook, om gelezen te worden. Ikzelf probeer alle boeken van onze dichters, die ik kan krijgen, te lezen. Ik lees direkt elk boek dat uitkomt. B.v. die van Lucille Haseth, Nydia Ecury, Pierre Lauffer, Elis Juliana, Carel de Haseth, Maria Diwan en Nydia Arvelo, heb ik allemaal al gelezen. Maar ik moet zeggen dat ik, tot nu toe, Elis Juliana en Pierre Lauffer de besten vind. Wat ze in hun gedichten doen, is te vergelijken met het schilderen, want je kunt als het ware heel duidelijk *zien* wat ze in hun gedichten willen zeggen. Maar ik leer van hen allemaal iets, want uit alles wat iemand leest, haalt hij het een of ander, niet waar! Nee, ik probeer ze niet te imiteren, want het is ook zo dat een ieder z'n eigen talenten heeft. Die moet hij, volgens mij, ten volle benutten. In wezen ben ik maar een zeer bescheiden mens, ik zal dus blijven schrijven zolang ik er zin in heb". Een bevestiging van dit laatste vinden we misschien in het gedicht *Katibu di palabra* (blz.34) uit de bundel *Fuente di felisidat:*

Katibu di palabra
lorá komo regalu
riba kama di papel
mi ta pone
sintimentu na palabra

palabra pasá na kadena
pa plama hasi felis
palabra nasí di alma
nasí di un alma
katibu di palabra.

Inhoudelijk gaat de schrijfster op dezelfde voet verder in haar vierde bundel *Mi ke konta*, die medio dit jaar het licht zag. Verschillende onderwerpen uit de voorgaande bundels worden opnieuw opgepakt. Zo heeft ze het nogmaals over allerhande voorvalletjes in de familiekring en rondom de haard. Wederom doet ze verslag van de indrukken die ze in de natuur om zich heen opdoet, of van de invloed die de strijd der elementen op haar heeft.

En niet te vergeten: allerlei herinneringen aan het verleden, aan haar jeugd en aan de vluchtige sensaties die bepaalde dagelijkse gebeurtenissen in haar teweegbrengen *(Reino di bientu.* blz.22/ *Lui.* blz.39./ *E para chowí.* blz.45./ *Totèki di kas.* blz.43/ *Amor prohibí di Shon Pe.* blz.11) worden erin beschreven.

In deze bundel keert Ilse Risseeuw tevens terug naar haar geboorte eiland. Ze verlaat Andorra dus, waarvan ze in de voorgaande dichtbundel *Fuente di felisidat*, de natuur en de mensen zoveel had bezongen, om nu het natuurschoon van haar eigen eiland te gaan beschrijven *(Kòrsou i turista.* blz.28.).

VROUW

Evenals in de andere bundels heeft zij het in deze bundel ook over haar moeder *(Mama.* blz.47) en het moederschap in het algemeen. Alleen in dit opzicht wordt *de vrouw* ter sprake gebracht; om de eigenschappen van het moederschap te verheerlijken *(Saber di pober.* blz. 16) of om de eigenschappen van een voorbeeldige echtgenote naar de voorgrond te halen *(Kurason di mama.* blz.13 *uit Fuente di felisidat)*. Ilse Risseeuw: "De vrouw op zich of het vrouwzijn maakt niet zoveel indruk op me, dat ik haar thema van mijn gedichten moet maken. Ik vind, trouwens, dat als je over *de vrouw* wil schrijven, je heel diep en gericht moet nadenken. Iemand die volgens mij goed over *de vrouw* kan schrijven en schrijft is *Maria Diwan*.

Ik vind, 'bij voorbeeld, dat gedicht van haar *Muhe den sinku* (uit de bundel *Suspiro)* schitterend, gewoonweg scherpzinnig. Zij is een dichteres die wel diep nadenkt over de dingen die vrouwen aangaan. Ik, echter, schrijf, zoals ik reeds zei, over de dingen die ik om me heen zie, dingen die mij imponeren doordat ik ineens een bepaald aspekt in hen ontdek, dat me niet eerder is opgevallen. Ik schrijf b.v. over de natuur die ik erg indrukwekkend vind, of over de weersomstandigheden. Als kind hield ik heel veel van de regen, de donder, de bliksem en de harde wind. In Nederland waar ik ooit een winter heb meegemaakt, heb ik volop genoten van de sneeuw, de hagel en de ijzel.

Het is gewoonweg fantastisch, die natuurelementen. Dit is dan ook waarover ik schrijf in de bundels, die ik tot nu toe heb gepubliceerd. Maar je kunt het nooit weten, misschien raak ik in de toekomst zo geïnspireerd door de *vrouw* dat ik in één van mijn volgende bundels over haar ga schrijven, al denk ik, dat ik eerder over een man zou schrijven dan over een vrouw".

Typerend voor haar voorliefde voor de natuurelementen is het gedicht *Bos di òktober* (blz.28. uit *Kòkchi di prenda):*

Bos di òktober
ku kuantu furia
el a pasa
den anochi
basha rabia
spièrta hende
di soño inocente,
zjuip nos pena
ku klap duru
di kondena,
pa djis despues
tur kos kaba
na aros i koko,
laga blo silensio.

Qua poëtisch-gehalte haalt haar vierde bundel *Mi ke konta*, het niet bij de voorgaande twee. Om verschillende redenen krijg je de indruk als zou zij er zeer haastig aan hebben gewerkt. Het taalgebruik b.v. van de meeste gedichten doet erg prozaïsch aan *(Mama.* blz.47.). Ze geven het gevoel niet helemaal af te zijn, of het moet zijn dat ze onder de noemer *prozagedicht* vallen. Jammer, want in de voorgaande twee bundels *(Kòkchi di prenda* en *Fuente di felisidat)* heeft Ilse Risseeuw, bij tussenpozen, bewezen over een bijzonder vermogen tot beeldspraak te beschikken. Dit moet ik haar zeker nageven, als ik de frisheid en originaliteit van de beeldspraak van enkele gedichten van haar nader beschouw. (Dit in een ander artikel).

Behalve de leemten die de poëzie van Ilse Risseeuw, mijns inziens, vertoont, heeft ze ook haar verdiensten. Een van die verdiensten is, zonder meer, haar woordkeuze. Het zal een ieder die haar bundels heeft gelezen, meteen opgevallen zijn, dat ze veel Papiamentse woorden en uitdrukkingen gebruikt, die men tegenwoordig nog slechts sporadisch hoort of die door allerlei factoren in onbruik zijn geraakt. Zij probeert door middel van haar poëzie deze nieuw leven in te blazen. Hier enkele voorbeelden: *kenshi, planki, kròshi, alabròshi, sawaka, spreichi, fligkast, konfiado, peipekrul, sagrá*. Enkele uitdrukkingen: *kore kaya, parasòl di zumbi, bonch'i baliña, na aros i koko, hilu di sayèt*, etc.

De kontekst waarin de dichteres deze woorden en uitdrukkingen plaatst, maakt dat ze zeer authentiek aandoen. Door deze quasi ouderwetse woorden te gebruiken, laat de dichteres tevens zien dat het Papiamentu, in tegenstelling tot wat men pleegt te denken, toch wel, een rijke taal is. Bovendien blijven deze woorden zo bewaard voor het nageslacht, doordat zij ze vastlegt in haar gedichten.

Nog een verdienste is, evenwel haar beeldspraak, waarvan ik in een voorgaande paragraaf reeds opmerkte dat ze, vanwege haar frisheid en originaliteit, van tijd tot tijd, erg opvallend is. Verspreid door haar oeuvre komen we gedichten tegen die er, zonder meer, uitspringen door de oorspronkelijkheid en frisheid van hun beelden. Als toonbeeld, de eerste drie strofen van het gedicht *Mundu mágiko di buki* uit de bundel *Fuente di felisidat* (blz.3):

Mundu mágiko di buki
ku yabi di entusiasmo
mi ta habri
un depósito di sintimentu:

kada palabra labá
manera pipita di aros blanku
ta kushi na kandela
bon pa digestion...

ken ta riska trapa
den e nèsh'i vruminga pretu
ketu pará na kareda?

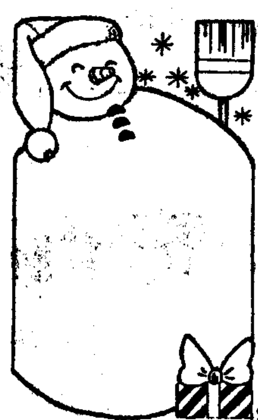
De schrijfster vergelijkt de woorden op een blad in een boek met witte rijstkorrels die gekookt worden op het vuur in de tweede strofe. In de derde strofe gelijken ze op een nest zwarte mieren, die mooi in de rij staan. Al zijn de beelden van Ilse Risseeuw gebaseerd op alledaagse dingen of dingen, die zich in of rondom het huis bevinden, geven ze toch niet de indruk afgezaagd te zijn. Dit is dan ook een van de sterke punten van haar stijl.

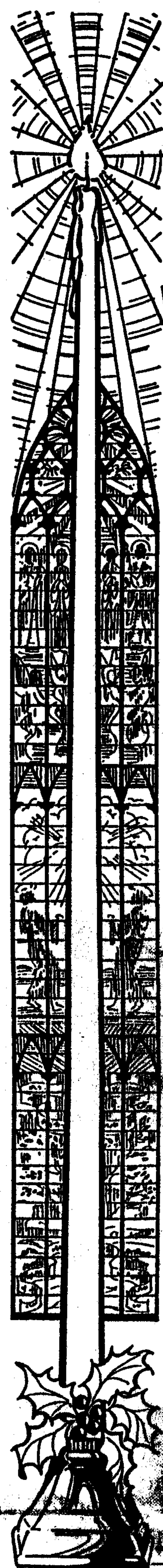
Ilse Risseeuw is nog lang niet uitgeschreven. Kunnen we binnen afzienbare tijd, misschien weer een dichtbundel van haar verwachten? Wie weet... Een ding is zeker, aan stof zal het haar niet ontbreken.

MERRY CHRISTMAS

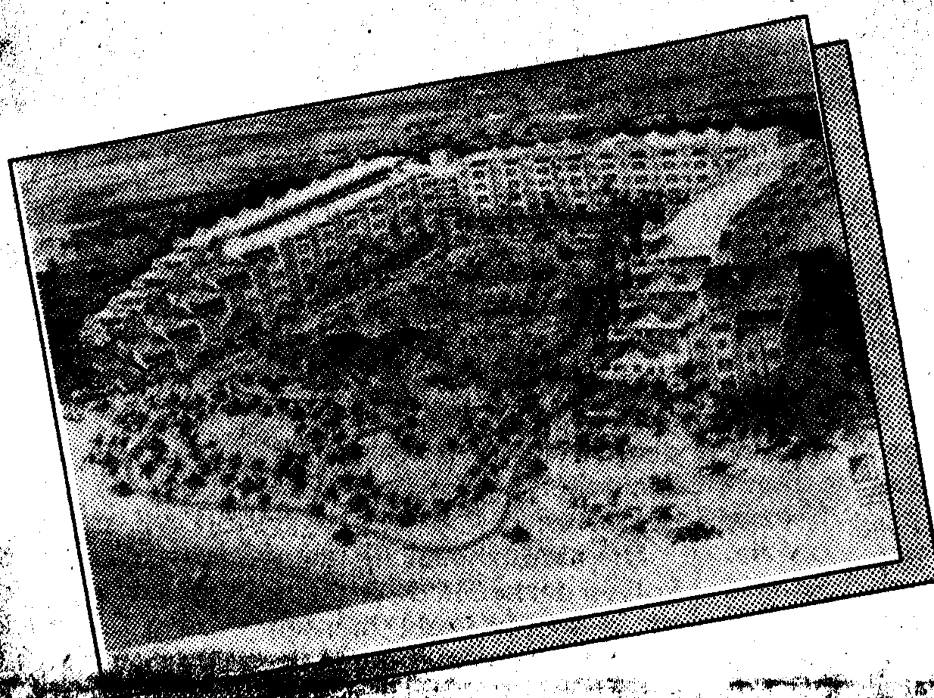

Happy Holiday

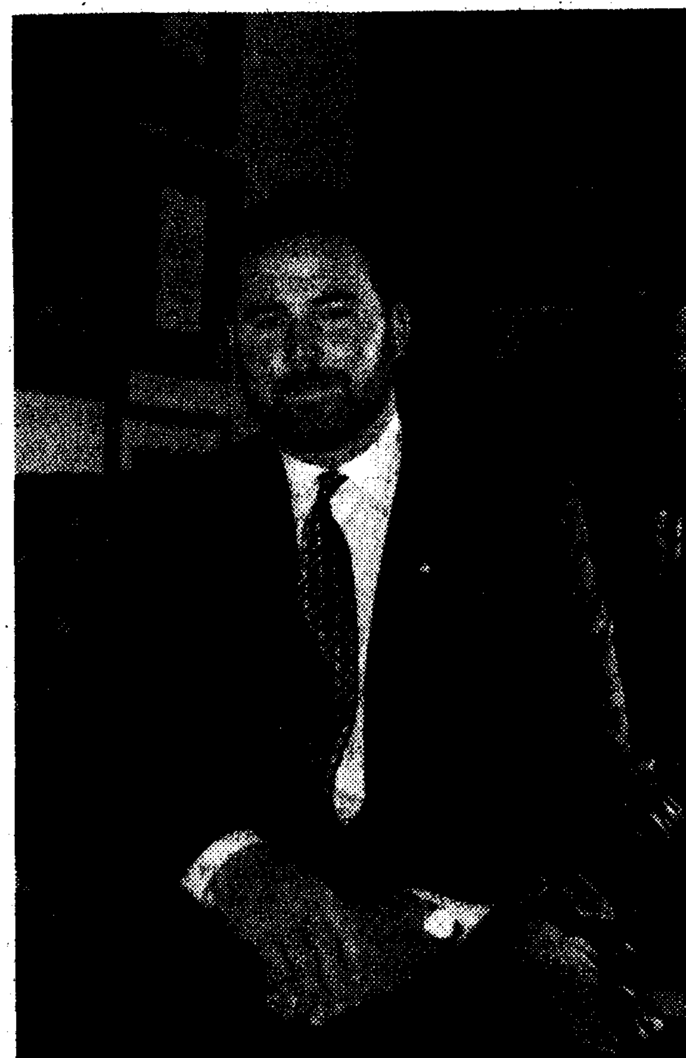

Organisacion Liberal Arubiano

O.L.A.

Glenbert F. Croes - President

MENSAHE DI PASCO Y ANJA NOBO.

Apreciable y Digno Pueblo di Aruba,

Awor cu Pasco y Anja Nobo ta asercando, mi persona, Glenbert Croes, den mi funccion como Presidente di Organisacion Liberal Arubiano, kier a tuma e oportunidad aki pa den nomber di nos Organisacion Politico extende nos mas sincero deseo pa nos Pueblo pasa un Feliz Pasco y un Prospero Aña 1992.

Nos anhelo ta pa e aña nobo trece pa Aruba un ambiente di Paz y Union cu awe mas cu nunca ta e ingredientenan cu nos Arubiano mester aplica pa guia nos Pais den un bon direccion, y pa finalmente nos logra construi e Pais cu lo brinda e futuro generacion di Aruba un destino prometedor.

Nos kier a gradici nos Pueblo pa e apoyo cu nos a haya desde e nacemento di nos Organisacion, nos lo percura semper cumpli cu e obligacion primordial di cada cuidadano, y esey ta: traha pa haci Aruba e miho Pais caminda por reina paz y felicidad den tur hogar aki na Aruba.
Cu e Todopoderoso bendiciona nos Pueblo cu hopi dicha y felicidad.

Glenbert F. Croes
Presidente.

Mondiale klimaatsverandering zet door

Milieu: een modeverschijnsel ?

ZOLANG DE MENS bestaat zal zijn milieu bestaan, als zijn schaduw én als voorwaarde voor zijn bestaan. Dat betekent nog lang niet dat men zich ook steeds van zijn milieu bewust is. De laatste jaren is het wel een algemeen erkend thema geworden, vooral ook omdat er problemen zijn ontstaan die de mens tot last zijn. Juist door de publiciteitsgolf rond deze kwestie dreigt het milieu slechts een modeverschijnsel te worden waardoor ons belangrijke ontwikkelingen zullen ontgaan. Bij nadere beschouwing van de mondiale milieuproblematiek komt men er gauw achter dat de zaken er ernstiger voor staan dan we tot nog toe hebben aangenomen. Het is van belang deze stand van zaken grotere bekendheid te geven zodat wij op tijd kunnen inspelen op veranderingen die op til zijn. Eén van de grote problemen van onze planeet is het zogenaamde broeikaseffect. Aan de hand van dit vraagstuk moeten we ons nader beraden over onze inzet voor een leefbare aarde.

= door Lloyd Narain =

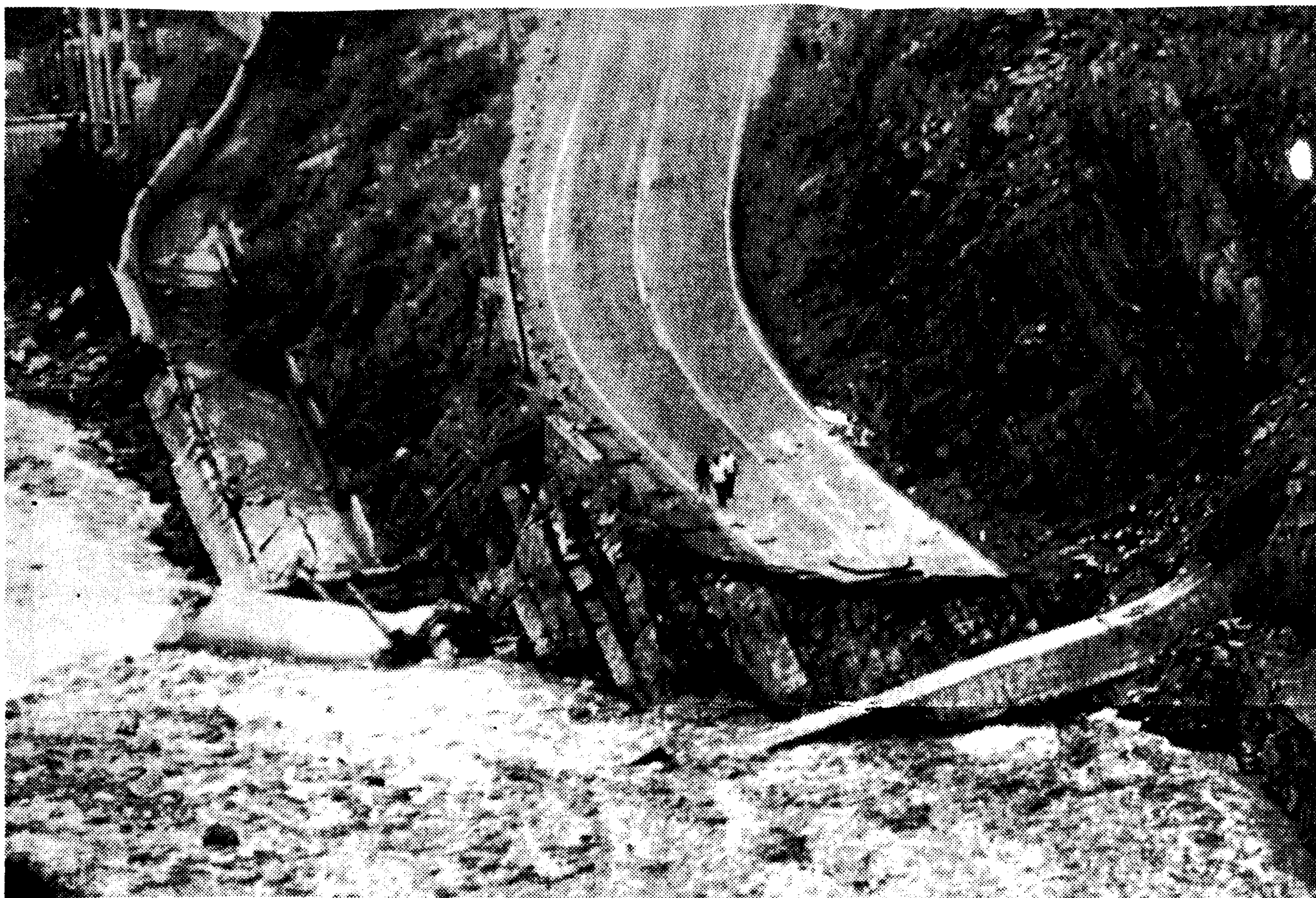
Zoals we verderop zullen zien, is de wereldmilieuproblematiek inmiddels tot zulke proporties uitgegroeid dat het niet anders kan dat alle landen een belangrijke bijdrage aan de oplossing daarvan moeten leveren. Hoe zullen wij ons dan praktisch daarop moeten instellen? Een wereldwijde aanpak vraagt immers om een enorme organisatie en inspanning en dat werkt op zijn beurt weer op het bestuurlijk apparaat van ieder land apart in. Regeren is dan vooral vooruitzien en naar de inzichten daarvan handelen. Het geijkte overheidsbeleid dat op korte termijn-denken steunt,is dan niet meer te handhaven. Het beleid omschakelen van korte naar lange termijn gebeurt niet zomaar, het gehele overheidsapparaat zal moeten veranderen, zeker als men de ernst van de milieusituatie lokaal en mondiaal voor ogen houdt. De United Nations Conference on Environment and Development (UNCED) die in 1992 zal worden gehouden is slechts het begin van een geheel nieuwe episode van milieu- en ontwikkelingsdenken. Er zullen dan harde noten gekraakt worden over het wenselijke overheidsbeleid van de landen in het Zuiden en het Noorden. Zelfs als men dan op deze conferentie geen resultaten boekt en op milieugebied alles bij het oude blijft, dan nóg zal de situatie op onze planeet ons dwingen ingrijpende maatregelen te nemen. Hoe langer we daarmee wachten hoe ingrijpender ze in de toekomst moeten worden.

HET BROEIKASEFFECT

Wat is nu het broeikaseffect? De zon verwarmt de aarde met haar straling. De aarde neemt een gedeelte van die straling op, maar zendt ook een deel terug. Bepaalde gassen in de atmosfeer, die door de natuur of door menselijk handelen in terecht zijn gekomen, nemen weer een gedeelte van die teruggestraalde warmte op en houden het vast. Een gas die voor 50% verantwoordelijk is voor dit effect is kooldioxide (CO_2), ook wel koolzuurgas genaamd. Kooldioxide komt bij verbranding van fossiele brandstof vrij (olie, gas, steenkool en hout). Op zich is dit een nuttig en ongevaarlijk gas. Planten en bomen gebruiken het als bouwsteen voor wortels, takken en bladeren. Door de voortgaande ontbossing zijn er steeds minder bomen over om kooldioxide op te nemen. Verder stijgt de hoeveelheid van dit gas voortdurend door toenemende industriële activiteiten en autogebruik. We zagen al dat kooldioxide de zonnewarmte goed vasthoudt. Hoe groter de hoeveelheid kooldioxide, hoe meer warmte er vastgehouden wordt. De opwarming van de atmosfeer neemt dus voortdurend toe. Dit verschijnsel, het broeikaseffect, heeft vele gevolgen voor het leven op onze aardbol. We moeten bijvoorbeeld rekenen op grootscheepse veranderingen in het klimaat, zelfs bij kleine temperatuurstijgingen. Niet alles is te voorspellen, maar de geleerden raken er steeds meer van overtuigd dat deze veranderingen in aantocht zijn; verschillen van mening betreffen slechts het tijdstip, de plaats en de grootte van deze veranderingen.

KLIMAATRAPPORT

In 1988 werd de IPCC opgericht, de Intergovernmental Panel on Climate Change. De oprichters waren de World Meteoreological Organisation en het milieubureau van de Verenigde Naties, de UNEP. De IPCC moest de wetenschappelijke stand van zaken over een mogelijke klimaatverandering als gevolg van het broeikaseffect onderzoeken. Ook moest ze de ecologische en sociaal-economische gevolgen van de verwachte klimaatverandering beoordelen. Verder kreeg ze de taak een realistische aanpak van het broeikaseffect te formuleren. Zo'n 300 wetenschappers uit de hele wereld hebben aan de IPCC-rapporten meegewerkt.

Gevolgen van bodemerosie: een Amerikaanse snelweg eindigt in het niets, bij een overstroming....

De IPCC is er zeker van dat de stijgende concentraties broeikasgassen in de atmosfeer zullen leiden tot een stijging van de temperatuur op aarde. Uitgaande van de gebruikte modellen voorspelt zij: * een toename van de gemiddelde temperaturen op aarde met circa 0,3 °Celsius per decennium. Dat betekent een toename van de gemiddelde temperatuur op aarde in 2025 met ongeveer 1 °C en eind volgende eeuw met 3 °C. * dat landoppervlakten sneller opwarmen dan de oceanen. * regionale klimaatveranderingen. De temperatuurstijging zal het

grootst zijn aan de polen (8 tot 10 °C) en het geringst aan de evenaar (tot 2 °C) * dat door uitzetting van het zeewater en het smelten van het landijs de gemiddelde zeespiegelstijging in 2030 circa 20

centimeter zal bedragen en 65 centimeter tot één meter aan het einde van de volgende eeuw.

GEVOLGEN

De te verwachten bevolkingsgroei zal normaal gesproken al een grote druk uitoefenen op landgebruik, de vraag naar energie, voedsel en zoetwater. Maar de klimaatverandering die door de mens teweeggebracht is zal de gevolgen van deze bevolkingsgroei verergeren, vooral in de ontwikkelingslanden. We zullen enkele sectoren, waar de IPCC uitspraken over heeft gedaan de revue laten passeren. Wel moeten we er rekening mee houden dat de geschetste ontwikkelingen niet geleidelijk aan zullen verlopen en dat we steeds voor verrassingen kunnen komen te staan.

LAND- EN BOSBOUW

Klimaatveranderingen zullen een enorme invloed uitoefenen op landbouw en veeteelt, zo weet de IPCC nu al te vertellen. Regionaal zal men de gevolgen van weersverandering ervaren. Meer of minder regenval zou kunnen betekenen dat men op heel andere gewassen zal moeten overschakelen. Ook moet er veel geld in allerlei voorzieningen worden gestoken, bijvoorbeeld nieuwe drainagesystemen bij grotere regenval. Men verwacht tevens meer ziektes en plagen in de landbouw. Het is van belang om op te merken dat weersveranderingen niet altijd negatieve effecten voor de landbouw hoeven te betekenen, maar iedere verandering betekent wel een omschakeling in produktietechnieken en dan zullen er wellicht grote investeringen gedaan moeten worden. Omdat de landbouwproduktie per regio van karakter zal veranderen zal ook de handel in landbouwprodukten mondiaal van patroon veranderen.

Voor de bossen is het nog niet duidelijk of zij de mogelijkheid hebben zich aan te passen in een nieuw klimaat. Het gaat erom hoe snel de veranderingen optreden en hoe de relatie tussen bomen en hun parasieten zich ontwikkelt. Gaan de veranderingen te snel dan is de kans groot dat veel bossen het niet overleven. Men verwacht bovendien een toename van bosbranden.

ECOSYSTEMEN

Als de concentraties broeikasgassen toenemen en daardoor het klimaat op wereldschaal zal veranderen dan zullen de klimaatzones de komende vijftig jaar enkele honderden kilometers opschuiven in de richting van de polen. Dit heeft natuurlijk gevolgen voor flora en fauna, waardoor ecosystemen ook kunnen veranderen. Maar door de snelheid van veranderingen, en door het plotselinge karakter ervan zullen bepaalde plante- en diersoorten door toegenomen 'stress' uitsterven. Plagen en branden zullen steeds vaker voorkomen hetgeen dit uitsterven bespoedigt. Levensgemeenschappen voor wie de mogelijkheid tot aanpassing beperkt zijn, zoals berglandschappen, polaire, eiland- en kustgemeenschappen, erfgoederen en reservaten lopen het meeste risico.

De menselijke nederzettingen die al blootgesteld worden aan natuurlijke risico's, zoals overstromingen, droogtes, zware stormen en orkanen zijn de meest kwetsbare bij de komende klimaatveranderingen. Bewoners van met name laaggelegen kustgebieden en eilanden kunnen overstromingen als gevolg van de zeespiegelstijging en vloedgolven verwachten. Vooral grote stedelijke gebieden zullen te kampen hebben met verminderde beschikbaarheid van water en voedsel. Door grotere verspreiding van infecties door de hitte zijn er verhoogde gezondheidsproblemen te verwachten. De bevolking zal mogelijk reageren met migratie en sociale instabiliteit. Klimaatverandering beïnvloedt verder de beschikbaarheid van zonne- en windenergie. De gevolgen hiervan zullen tussen en binnen regio's merkbaar zijn.

De concurrentiepositie van vele industrieën kan behoorlijk veranderen doordat de prijs van energie, water en voedsel door klimaatverandering beïnvloed wordt. Alle gesignaleerde problemen worden versterkt als de vervuiling en vernietiging van het milieu zich voortzetten en het leefklimaat blijven teisteren. Doordat bovendien de ozonlaag in de stratosfeer afneemt, neemt de intensiteit van ultraviolette B-straling toe wat schade aan ogen en huid toebrengt en daarnaast de voedselketens in zee verstoort.

OCEANEN EN KUSTZONES

De opwarming van de atmosfeer doet de zeespiegel stijgen, de oceaancirculatie zal zich wijzigen, met alle belangrijke sociaal-economische gevolgen van dien. Laaggelegen eilanden en kustzones staan onder voortdurende bedreiging: kustlijnen zullen veranderen, zoetwatervoorraden worden aangetast, tientallen miljoenen mensen zullen van hun oorspronkelijke woonplaatsen verdrongen worden en sommige eilanden worden onbewoonbaar. Deze effecten versterken zich als stormen heviger worden. Bij snelle zeespiegelstijging kunnen er veel belangrijke visgronden verdwijnen. Men kan zich voorstellen dat scheepvaartroutes zich verzetten en dat handelspatronen compleet veranderen.

Wij hebben maar enkele sectoren en maar enkele thema's die nu volop in discussie zijn aangegeven. Alom wordt er geroepen om meer onderzoek om preciezere voorspellingen te kunnen doen en daardoor betere maatregelen te nemen. Zoals ik al aangekondigd had zijn de mondiale milieuproblemen gigantisch en talrijk. Maatregelen hebben pas na lange tijd effect en daarom is het geboden nu al op te treden. De milieuproblematiek is in dit opzicht beslist geen modeverschijnsel.

MAATREGELEN

Wat kunnen we doen om het broeikaseffect terug te dringen? Het is bekend dat de gevolgen zich nog lang zullen voortzetten als we nu niet meteen strenge maatregelen zouden treffen om het broeikaseffect af te remmen. Hoe kunnen we die gevolgen vermijden of op zijn minst temperen? Ieder land zal zijn steentje naar vermogen moeten bijdragen. Wij kunnen op onze schaal nu al werken aan het terugdringen van broeikasgassen. De Antillen kunnen bovendien stimuleren dat er onderzoek naar het broeikaseffect en de gevolgen daarvan in onze regio zal plaatsvinden. Dat kan dan mooi inpassen bij het internationale onderzoek dat nu wordt opgezet. CARMABI kan de stijging van de zeespiegel in het Caribisch gebied in kaart brengen en de gevolgen van die stijging bestuderen en mogelijk voorspellen. Daardoor kunnen we ons beleid beter afstemmen op de klimaatveranderingen.

Kooldioxide, het gas dat ongeveer de helft uitmaakt van het broeikasgas moet teruggedrongen worden, en wij kunnen op onze eilanden best werken aan het voorkomen aan een te grote uitstoot. Van de verschillende mogelijkheden noem ik er enkéle:

* Zorg voor een efficiënte, snelle en schone vorm van openbaar vervoer dat bovendien fijnmazig is, zodat er een goed alternatief wordt geschapen voor het autogebruik.
* Laten we op bedrijven en scholen beginnen te werken aan een goede organisatie van de lunchpauze zodat het autoverkeer in die uren minder nodig wordt.
* Bevorder het gebruik van vervoer met zuinigere en schonere motoren.

Het publiek moet meer lopen en fietsen. Daarvoor moeten er veilige fiets- en wandelpaden worden aangelegd.
* Maak een begin met klimaatbewust bouwen zodat er minder gebruik van de airco hoeft te worden gemaakt. Ventilatoren gebruiken veel minder energie dan airco's. In vele gevallen zijn ze een goed alternatief.
* De produktie van water vereist op onze eilanden veel energie. Het is dus belangrijk te besparen op watergebruik. Voorraden regenwater kunnen worden opgeslagen in regenbakken en dammen.

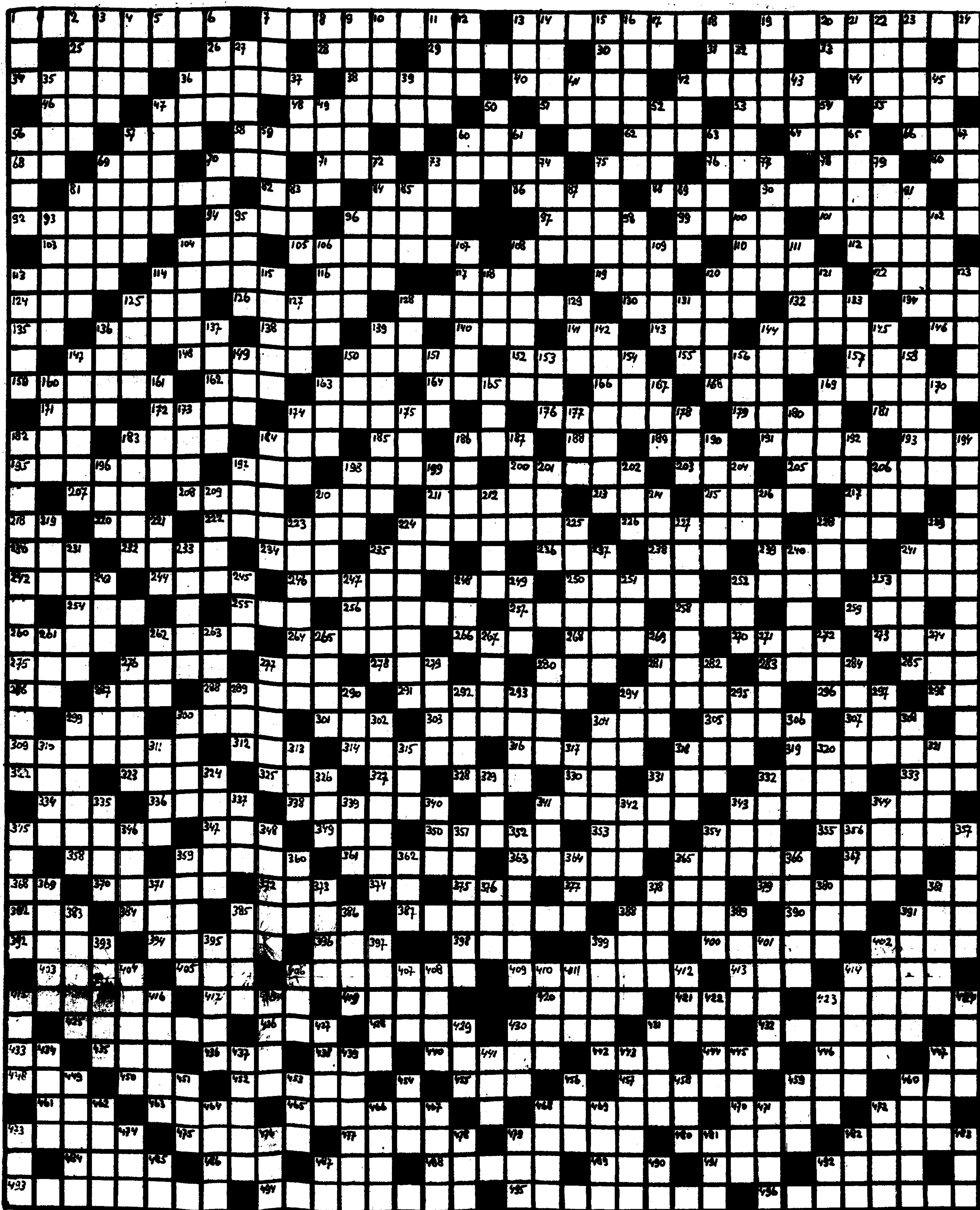
Het electriciteitsgebruik in bedrijven en woningen kan ook omlaag door het gebruik van zuinigere lampen en electrische apparatuur.
* Industrieën moeten energiezuinige produktieprocessen invoeren. De energieoverschotten van de raffinaderij in de vorm van gas of warmte kunnen door de KAE gebruikt worden bij de opwekking van electriciteit en het destilleren van zeewater.
* Opwekking van wind- en zonne-energie voor eigen gebruik moet bevorderd worden.
* Bomen nemen kooldioxide op. Het is dus zinvol meer bomen te planten. Bij herbebossing moeten wel inheemse bomen worden geplant, ze hoeven immers minder bewaterd te worden wat weer besparing van energie betekent.
* Het kappen van bomen moet aan banden worden gelegd. Kappen moet aan speciale vergunningen worden gebonden.
* Erosie moet worden tegengegaan en het buldozeren van terreinen moet ook aan speciale vergunningen worden gebonden. Op geërodeerd terrein groeit er immers weinig of niets.
* Wij moeten ons hout niet betrekken uit natuurlijke bossen, maar uit zogenaamde produktiebossen waar steeds weer bomen bijgeplant worden.
* Er moeten internationale en lokale financiële bronnen worden gezocht om onderzoek naar de diverse maatregelen mogelijk te maken. In verband met het onder water lopen van sommige gedeelten van het eiland vooral tijdens stormen, en andere te verwachten veranderingen van visgronden en eventueel afsterven van koraalriffen bij hogere waterstand is het nodig onze onderzoeksinstituten daarbij in te schakelen en te financieren.
* De industrielanden wijzen op hun verantwoordelijkheid. Het broeikaseffect wordt voornamelijk door hen teweeggebracht. Tijdens de United Nations Conference on Environment Development kunnen de Antillen dit ook naar voren brengen.

BEWOONBAAR

Er valt dus veel te doen willen we de aarde leefbaar houden, en zeker veel meer als we haar leefbaarder willen maken. Onze beleidsmakers zullen uit hun cocons van kortzichtig belang en economisme moeten stappen om de juiste beslissingen te kunnen nemen. Het gaat hier niet om in te haken op iets modieus. Het gaat om een inzet die iedereen van zichzelf kan eisen, dus ook de politici. Ook moet het publiek uitvoerig geïnformeerd worden over het gevaar dat ons bedreigt en de maatregelen die nodig zijn om dit te keren. Pas dan kan haar medewerking verwacht worden. Hopelijk brengen de kerstdagen ons tot bezinning. Een bewoonbare aarde voor onze kinderen, is dat teveel gevraagd?

Kerstpuzzel

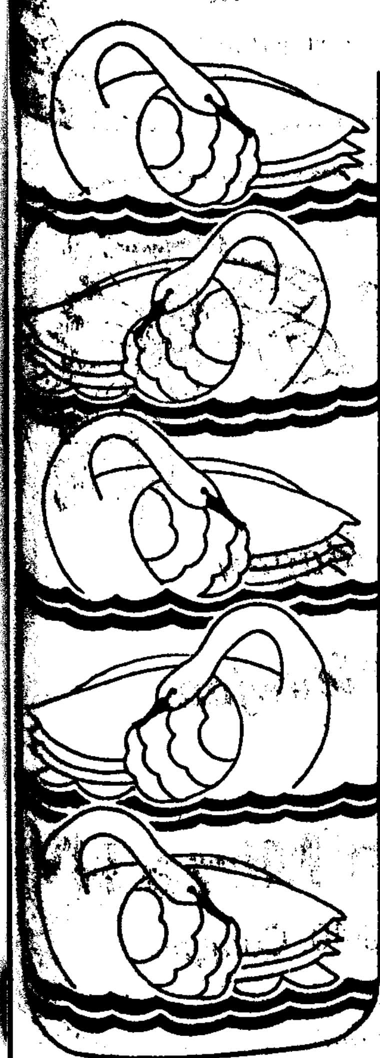

HORIZONTAAL: 1. Foltering; 7. Geliefd persoon; 13. Voordelig; 19. Strijdperk; 25. Zin; 26. Persbureau; 28. Familielid; 29. In ruime mate; 30. Mannelijk dier; 31. Voorzetsel; 33. Vreemd; 34. Rijtuig; 36. Kwajongen; 38. Schildersartikel; 40. Wapen; 42. Meisjesnaam; 44. Bier; 46. Verbinding; 47. Landtong; 48. IJveren; 51. Controleren; 53. Geestdrift; 55. Zwaar; 56. Wapen; 57. Neergang; 58. Geestelijke; 60. Rond voorwerp; 62. Wijnmaat; 64. Teer; 66. Lichaamsdeel; 68. Voorzetsel; 69. Soort pudding; 70. Voorzetsel; 71. Water in Utrecht; 73. Matig; 75. Zwemvogel; 76. Kunstwerk; 78. Heffing; 80. Onderwijs; 81. Plaats in Groningen; 82. Speelgoed; 84. Beroep; 86. Reet; 88. Vordering; 90. Klaagzang; 92. Driestemmig stuk; 94. Part; 96. Plaats; 97. Heldendicht; 99. Gast; 101. Schriftteken; 103. Luizeëi; 104. Precies; 105. Sigaar; 108. Zegel; 110. Bedompt; 112. Uit een Europees land; 113. Paar; 114. Gereedschap; 116. Vis; 117. Opening; 119. Voorzetsel; 120. Uitspansel; 122. Overblijfsel; 124. Jongensnaam; 125. Wig; 126. Hulpmiddel bij de navigatie; 128. Geestelijke; 130. Naam; 132. Pluis; 134. Herkauwer; 135. Slee; 136. Het oog houden op; 138. Beroep; 139. Spel; 140. Visgerei; 141. Voorzetsel; 143. Opperwezen; 144. Afhankelijk; 146. Nikkel; 147. Meubelstuk; 148. Gebladerte; 150. In veiligheid gebracht; 152. Voornaamwoord; 155. Zeurkous; 157. Tijdperk; 159. Af; 162. Duw; 163. Onbepaald voornaamwoord; 164. Dichterbij; 166. Voorzetsel; 168. Bijwoord; 169. Vleesgerechtje; 171. Dwaas; 172. Hogere stand; 174. Beroemd; 176. Grappig; 179. Heilwens; 181. Plezier; 182. Snedig gezegde; 183. Deel van een huis; 184. Dunne plank; 185. Muzieknoot; 186. Roem; 188. Grondtoon; 189. Wig; 191. Optisch instrument; 193. Verbinding; 195. Gracieus; 197. Natuurprodukt; 198. Partij in een rechtsgeding; 200. Deel van een snelweg; 203. Jongensnaam; 205. Rijk; 207. Flauw; 208. Rijstbrandewijn; 210. Zaak (Latijn); 211. Schoonmaakartikel; 213. Godin van de dageraad; 215. Boom; 217. Gebouw in Amsterdam; 218. Oude lengtemaat; 220. Seconde; 222. Naar; 224. Naderbij komen; 226. Soort stof; 228. Boom; 229. Griekse letter; 230. Troefkaart; 232. Ongevuld; 234. Voorzetsel; 235. Voorzetsel; 236. Jongensnaam; 238. Dicht; 239. Sport; 241. Klap; 242. Barak; 244. Smart; 246. Zaak; 248. Desert; 250. Dik; 252. Huidbedekking; 253. Geslepen; 254. Roofdiertje; 255. Loflied; 256. Meisjesnaam; 257. Room; 258. Tijdperk; 259. Afgelegen; 260. Bloedvat; 262. Levenslucht; 264. Cremig; 266. Gesloten; 268. Schoepenwiel; 270. Luif; 273. Lichaamsdeel; 275. Duw; 276. Vleesgerecht; 277. Vreemde munt; 278 Vreemde munt; 280. Bosmeertje; 281. Plaats op Ameland; 283. Overal; 285. Rivier in Nederland; 286. Per persoon; 287. Onderricht; 288. Moeten; 291. Verzuimen; 294. Deel van Zwitserland; 296. Lengtemaat; 298. Rondhout; 299. Muzieknoot; 300. Wasmiddel; 301. Deel van een huis; 303. Soort appel; 304. Mat; 305. Kleur; 307. Stapel; 309. Wrok; 312. Elasticiteit; 314. Bestaan; 316. Redenaar; 318. Vernis; 319. Onderwijzer; 322. Groente; 323. Tijdsaanduiding; 325. Bestemming; 327. Neon; 328. Plaksel; 330. Voorzetsel; 331. Mannelijk dier; 332. Droesem; 333. Zangstem; 334. Verbinding; 336. Familielid; 338. Grote[illegible]. Aanvoerder; 343. Watertje; 344. Gat in ijs; 345. Lichaamsdeel; 347. Europeaan; 349. Bijbelse figuur; 350. Muziekstuk; 353. Zandheuvel; 354. Meubelstuk; 355. Rondrijden; 358. Afwaswater; 359. Kers; 361. Plaats in Noord Brabant; 363. Hooistapel; 365. Peetoom; 367. Voorzetsel; 368. Getijde; 370. Bloem; 372. Tooi; 374. Muzieknoot; 375. Engels bier; 377. Water in Friesland; 378. Laan; 379. Inwendig orgaan; 381. Onderwijs; 382. Bar; 384. Muzieknoot; 385. Woonkwartier van niet geïntegreerde groep; 387. Naleven; 388. Nogal veel; 390. Schrijfartikel; 391. Gazen raam; 392. Bende; 394. Dun; 396. Griekse godin; 398. Roem; 399. Muzieknoot; 400. Rivier in Afrika; 402. Natuurkundige eenheid; 403. Woonplaats; 405. Voorzetsel; 406. Titel; 409. Visgerecht; 413. Opstootje; 414 Fatale vrouw; 415. Turen; 417. Verstand; 419. Bruine verfstof; 420. Poedel; 421. Leidsel; 423. Halsgordel voor trekdier; 425. Visgerei; 426. Walvis; 428. Plant; 430. Europese hoofdstad; 431. Gerecht; 432. Gebied; 433. Getijde; 435. Wig; 436. Vod; 438. Boom; 440. Klos; 442. Omwenteling; 444. Bijwoord; 446. Onbepaald voornaamwoord; 447. Persoonlijk voornaamwoord; 448. Sukkel; 450. Lichaamsdeel; 452. Raadsel; 455. Slet; 457. Familielid; 459. Plaats in Noord Brabant; 460. Paljas; 461. Visgerei; 463. Gemeen; 465. Land in Azië; 468. Europese hoofdstad; 470. Plaats in België; 472. Voorzetsel; 473. Sieraad; 475. Meisjesnaam; 477. Kraag; 479. Ind. markt; 480. Koele wind; 482. Ketting; 484. Strook; 486. Engels bier; 487. Bijwoord; 488. Europees gebergte; 489. Strik; 491. Lidwoord; 492. Luizeëi; 493. Gelijk; 494. Participatie; 495. Keukengerei; 496. Lusteloos persoon.

Aan deze Kerstpuzzel is een waardebon verbonden ter waarde van 150 gulden, goed voor etentje voor twee personen bij restaurant Fort Nassau, of een gelijkwaardige prijs op Aruba en Bonaire. Oplossingen moeten zijn ingediend zijn vóór dinsdag 7 januari. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: KERSTPUZZEL.

VERTIKAAL: 1. Dwaas; 2. Stijf; 3. Godheid; 4. Onderricht; 5. Persoonlijk voornaamwoord; 6. Feest; 7. Familielid; 8. Spel; 9. Natuurkundige eenheid; 10. Stel; 11. Gelijk; 12. Bestemming; 13. Opperwezen; 14. Toegankelijk; 15. Klein anker; 16. Water; 17. Voorzetsel; 18. Onwrikbaar; 19. Vlug; 20. Slede; 21. Bittere vloeistof; 22. Flets; 23. Edelgas; 24. Mannetjesdier; 27. Leer; 32. Waakzaam; 35. Overal; 36. Speelgoed; 37. Opening; 39. Gesteente; 41. Vluchtige stof; 42. Bouwland; 43. Drinkgerei; 45. Zoogdiertje; 47. Deel van een atlas; 49. Kleur; 50. Boogbal; 52. Meisjesnaam; 54. Gewas; 56. Vaartuig; 57. Haringnet; 59. Soort zuil; 60. Woud; 61. Rivier in Nederland; 63. Droogoven; 65. Munitie; 67. Deel van een kerk; 69. Draadvormig deeltje; 70. Dieptemaat; 72. Sober; 73. Paar; 74. Oevergewas; 75. Geur; 77. Entstof; 79. Inhoudsmaat; 81. Uitgestrekt; 83. Boom; 85. Opstootje; 87. Plaats in Gelderland; 89. Dun; 91. Wondvocht; 93. Eenjarig dier; 95. Gast; 96. Haargroei; 98. Vlek; 100. Verheven; 102. Plaats in Duitsland; 104. Spijker; 106. Rijstbrandewijn; 107. Aantekenboek; 108. Staatsie; 109. Uniek; 111. Carbolzuur; 113. Deel van een fiets; 114. Afsluiting; 115. Projectiel; 118. Engels bier; 120. Nu; 121. Prul; 123. Kleur; 125. Loswal; 127. Droog; 128. Duw; 129. Vod; 131. Leuk; 133. Worm; 136. Tijdsaanduiding; 137. Branieschopper; 139. Scheppingsverhaal; 142. Verzoekschrift; 144. Duitse wijsgeer; 145. Grap; 147. Broekophouder; 149. Huid; 150. Dwaas; 151. Slot; 153. Zeer; 154. Bedorven; 156. Muziekteken; 158. Plant; 160. Zoogdiertje; 161. Jongensnaam; 163. Voorzetsel; 165. Aanwijzend voornaamwoord; 167. Klapje; 169. Insnijding; 170. Geestdrift; 173. Gegevens; 174. Sportartikel; 175. Muurholte; 177. Tijdsaanduiding; 178. Gelatine; 180. Voorzetsel; 182. Vuurwerk; 183. Losgeraakte draad; 184. Raampje in een deur; 186. Eer bewijzen; 187. Kraai; 190. Gebaar; 192. Aardappelgerecht; 194. Betaalmiddel; 196. Vluchtige stof; 197. Gat in het ijs; 198. Economische Gemeenschap; 199. Wild zwijn; 201. Plezier; 202. Voorzetsel; 204. Familielid; 206. Stuk goed; 209. Bevlieging; 210. Kerkelijk gebruik; 212. Kale streep in geweven stof; 214. Vleesgerecht; 216. Vóór; 219. Watering; 221. Deel van een honingraat; 223. Verblijven; 224. Passend; 225. Niet willen kennen; 227. Draaien; 228. Europeaan; 229. Wortel; 231. Inwendig orgaan; 233. Rangtelwoord; 235. Mythologische figuur; 237. Duivel; 240. Voorschrift; 241. Vogel; 243. Insekt; 245. Onverstandig; 247. Schoonmaakmiddel; 248. Smeer; 249. Tennisterm; 251. Duw; 252. Beroep; 253. Koeiemaag; 261. Afsluiting; 262. Visartikel; 263. Plaats in Zeeland; 265. Stookplaats; 267. Arabische staat; 269. Niet klaar; 271. Wapen; 272. Surinaams gerecht; 274. Roem; 276. Kussen; 277. Bestek; 279. Vervelende; 280. Ruzie; 282. Gespannen; 284. Kerkelijk hoofddeksel; 287. Locomotief; 289. Europeaan; 290. Zandheuvel; 292. Vis; 293. Uitdrukking; 294. Sleepnet; 295. Bijwoord; 297. Verbinding; 299. Guitig; 300. Schoonmaakmiddel; 302. Mythologisch wezen; 304. Beroep; 306. Loopvogel; 308. Deel van een dier; 310. Zonder uitzondering; 311. Edelgas; 313. Drinkgerei; 315. Bezit van een boer; 317. Gesloten; 318. Vod; 320. Verharde huid; 321. Iedere; 324. Gevaarte; 326. Menig; 329. Spaanse uitroep; 331. Schel; 332. Voorbeeld; 335. Biermerk; 337. Voordat; 339. Koeiemaag; 340. Garde; 341. Stuk stof; 342. Droog; 343. Hoofddeksel; 344. Opnieuw; 345. Flets; 346. Heldendicht; 348. Zacht; 351. Gedenkplaat; 352. Wijnglas; 354. Aanvang; 356. Voorteken; 357. Windrichting; 359. Halfbloed; 360. Bestemming; 362. Boom; 364. Schrijfgerei; 365. Pin; 366. Vlaskam; 369. Plaats in Frankrijk; 371. Jongensnaam; 373. Hemellichaam; 376. Vod; 378. Jong dier; 380. Afgelegen; 381. Optisch instrument; 383. Cijfer; 385. Schaamte; 386. Bijwoord; 388. Joodse jongensnaam; 389. Betaalwijze; 391. Gesneden ram; 393. Kaartspel; 395. Gewas; 397. Kunstzin; 399. Vet; 401. Gerief; 402. Keet; 404. Geestelijke; 406. Voorzetsel; 407. Voorzetsel; 408. Plant; 410. Mondwater; 411. Onderwijs; 412. Bevel; 414. Plaats in Limburg; 415. Bezigheid ter ontspanning; 416. Lichaamsdeel; 418. Overledene; 422. Grootmoeder; 423. Verstand; 424. Gelooide huid; 427. Het beste; 429. Duitse Politieke partij; 430. Opstootje; 431. Idee; 434. Haast; 437. Muziekinstrument; 439. Meisjesnaam; 441. IJzerhoudende grond; 443. Alom; 445. Drinkgelag; 447. Gerucht; 449. Glazen uitbouw; 451. Huisdier; 453. Zangstem; 454. Havenstad; 456. Onderwijs; 458. Debet; 459. Gewicht; 460. Zuiver gewicht; 462. Lichaamsdeel; 464. Rijstbrandewijn; 466. Plaats in Limburg; 467. Bijwoord; 468. Mestvocht; 469. Bezit; 471. Watervogel; 472. Deel van Noord Brabant; 473. Gevel; 474. Europeaan; 476. Plechtige gelofte; 478. Rivier in Schotland; 479. Stap; 481. Dierenverblijf; 482. Steen; 483. Gevangenis; 485. Griekse letter; 487. Water in Friesland; 490. Langspeelplaat; 492. Bijwoord.

BON PASKU